

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra rusistiky

Bc. Barbora Šromová

Ruština pro překladatele

Komentovaný překlad titulků k filmu „SYNDROM PETRUŠKY“

(DIPLOMOVÁ PRÁCE)

The commented translation of the subtitles for the film „SINDROM
PETRUSHKI“

(DIPLOMA THESIS)

Vedoucí práce

Mgr. Jekatěrina Mikešová, Ph. D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškeré použité zdroje, knižní i elektronické.

V Olomouci _____

Datum

Podpis

Mé poděkování patří Mgr. Jekatěrině Mikešové, Ph.D., za spolupráci při vedení mé diplomové práce, Mgr. Patrikovi Vargovi za pomoc a cenné rady z oblasti titulkovací praxe a Mgr. Marii Popkové za spolupráci a konzultace při přepisu titulků metodou náslechu a za korekturu ruskojazyčného resumé.

Obsah

ÚVOD.....	6
1. FILMU.....	7
2. AUDIOVIZUÁLNÍ PŘEKLAD.....	11
2.1. TYPY PŘEVODŮ DO JAZYKA PŘÍJMOVÉ ZEMĚ.....	11
2.1.1. Dabování.....	11
2.1.2. Titulkování.....	12
2.1.3. Voiceover.....	13
2.2. DABING ČI TITULKY?.....	14
2.2.1. Dabing jako projev naturalizace.....	14
2.2.2. Titulkování jako projev exotizace.....	15
2.3. JAZYK MLUVENÝ A JAZYK PSANÝ.....	15
2.4. PROSTOROVÉ A ČASOVÉ OMEZENÍ TITULKŮ.....	16
2.4.1. Prostor.....	16
2.4.2. Čas a časování.....	17
2.4.3. Jak by měl být nastaven čas zahájení zobrazení titulku.....	17
2.4.4. Kdy by měl titulek zmizet.....	18
2.4.5. Jaká je optimální čtecí rychlost.....	18
2.4.6. Jaká je minimální délka zobrazení titulku.....	18
2.5. TITULKY – JEJICH DĚLENÍ.....	19
2.6. PROCES KRÁCENÍ.....	20
2.7. VLASTNÍ VZNIK TITULKŮ K FILMU SYNDROM PETRUŠKY.....	22
3. PŘEPIS TITULKŮ V ORIGINÁLE METODOU NÁSLECHU A JEJICH PŘEKLAD.....	24
4. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU FILMU SYNDROM PETRUŠKY.....	118
4.1. FRAZEOLOGIZMY.....	119
4.1.1. Klasifikace překladatelských metod frazeologismů podle Mokienka a Stěpanové.....	120
4.1.2. по гроб жизни.....	121
4.1.3. не видеть как своих ушей.....	122
4.1.4. скрипеть зубами.....	122
4.1.5. править бал.....	123
4.1.6. с глаз долой.....	123
4.1.7. с места в карьер.....	124

4.1.8.	с ножом к горлу.....	124
4.1.9.	ни в какую	125
4.1.10.	ходить по пятам.....	125
4.1.11.	строить глазки	126
4.2.	VLASTNÍ JMÉNA	126
4.2.1.	Пётр.....	129
4.2.2.	Елизавета	130
4.2.3.	Борис	131
4.2.4.	Буратино	131
4.2.5.	Антиох III Великий.....	132
4.2.6.	Синдром Петрушки	133
4.3.	TERMÍNY	133
4.4.	PŘEKLAD EXPRESIVNÍHO LEXIKA	135
4.4.1.	Slova vyjadřující pozitivní postoj mluvčího ke skutečnosti.....	137
4.4.2.	Slova vyjadřující negativní postoj mluvčího ke skutečnosti	139
4.5.	PŘEKLAD NÁZVU FILMU.....	145
4.6.	PŘEKLAD ZAJÍMAVÝCH PASÁŽÍ FILMU	147
ZÁVĚR.....		153
РЕЗЮМЕ.....		155
SEZNAM ZKRATEK		163
BIBLIOGRAFIE.....		164
ANOTACE		168

ÚVOD

Tato překladová práce se soustředí na teoretický a praktický pohled procesu titulkování jako svébytného odvětví překladatelské profese. Současný ruský snímek „SYNDROM PETRUŠKY“ režisérky Jeleny Chazanovové se stal zdrojovým materiálem pro vznik českých titulků metodou náslechu. Při prepisu a překladu ruskojazyčných replik jsme spolupracovali s rodilou mluvčí, abychom se vyhnuli případným chybným interpretacím v problematických, či obtížně rekonstruovatelných místech. Praktickým výstupem této práce jsou filmové titulky k filmu „SYNDROM PETRUŠKY“ ve formátu srt., které byly vytvořeny v programu Subtitle Workshop, a spolu s filmem budou uloženy na kompaktním disku na konci této diplomové práce.

V teoretické části této diplomové práce se soustředíme na představení samotného snímku „SYNDROM PETRUŠKY“. Věnujeme se základním informacím o filmu, krátce se dotkneme stejnojmenné knižní předlohy, jejíž autorkou je ruská spisovatelka Dina Rubinová a představíme si hlavní aktéry a motivy filmu. Teoretická část se dále věnuje pohledu na proces titulkování. Stěžejní publikací tohoto oddílu se pro nás stala kniha *Miroslava Pošty* s názvem *Titulkujeme profesionálně* (Apostrof, 2012). Tato kniha je první publikací o titulkování filmů a dalších audiovizuálních děl psanou česky a zamýšlí se nad nejdůležitějšími aspekty titulkářské práce. Kniha nabízí mnoho praktických typů a doporučení, která nám velice pomohla objasnit některá úskalí, se kterými se může setkat „titulkář začátečník“. Teoretická část o procesu titulkování nám v krátkém náhledu odkryje překladatelské univerzálie, časoprostorové omezení, se kterým musí titulkář pracovat, doporučení na ideální délku a trvání titulků a také příklady nutného obsahového krácení titulků ve vztahu k již zmíněnému časoprostorovému omezení. Další kapitolou teoretické části je překladatelská analýza, která v šesti okruzích hodnotí naše překladatelská řešení problematických, či jinak zajímavých oblastí filmového překladu. Těmito okruhy jsou *frazeologizmy, vlastní jména, termíny, expresivní lexikum, překlad názvu filmu* a *překlad zajímavých pasáží filmu*. Do poslední zmíněné kapitoly budou zařazeny různorodé příklady, které jsme z nějakého důvodu nezařadili do kapitol předchozích. Ve výše zmíněných okruzích budeme hodnotit a zdůvodňovat překladatelská řešení, která jsme zvolili pro filmové titulky s ohledem na kulturněhistorický kontext.

1. FILMU

Film *Syndrom Petrušky* měl svoji premiéru 9. června 2015 v Soči na filmovém festivalu Kinotavr, který se spolu s Moskevským mezinárodním festivalem řadí k nejvýznamnějším filmovým festivalům v Rusku. V rámci festivalu byl snímek oceněn prémie Michaela Tariverdijeva za nejlepší hudbu k filmu. Film byl natočen režisérkou Jelenou Chazanovovou na motivy stejnojmenného románu Diny Rubinové. Hlavní role ve snímku, který žánrově můžeme zařadit mezi dramata, ztvárnili herci Jevgenij Mironov (Petr), Čulpan Chamatovová (Líza/Elis) a Merab Ninidze (Boris).

Stejnomený název knižní předlohy, jejíž autorkou je Dina Rubinová, má k českému prostředí blíž, než by se mohlo na první pohled zdát. Dina Rubinová je vášnivou sběratelkou panenek a loutku kašpárka (петрушка), který jí přinášela inspiraci při tvorbě románu *Syndrom Petrušky*, si koupila v Praze, kde se odehrává i děj celého románu. Autorka v jednom z rozhovorů prohlásila, že jí právě tato loutka kašpárka pomáhala „román psát“.¹ Román Diny Rubinové je v Rusku bestsellerem a také film, natočený na její motivy režisérkou Jelenou Chazanovou, sklízí pozitivní ohlasy od diváků i kritiků.

Film *Syndrom Petrušky* byl natočen ve švýcarsko-německo-ruské koprodukci a rozpočet na jeho natočení činil celých 2.220.000 amerických dolarů. Režisérka Jelena Chazanová měla nelehký úkol převést na filmové plátno knižní předlohu, která je sama o sobě komplikovaná specifickým jazykem a mystickým podkladem židovských legend. Ruští kritikové si kladou otázku, zda je možné do filmu proniknout bez toho, aniž bychom si přečetli knižní předlohu. Divácké ohlasy se mnohdy rozcházejí. Ti, co přečetli knižní předlohu jsou mnohdy rozčarování neadekvátností filmového zpracování, jiní tvrdí, že se Chazanové film nadmíru povedl. Hodnocení je v tomto případě ryze subjektivní, nicméně pozitivní až vysoce pozitivní hodnocení filmu jednoznačně převažují. Dle mého názoru bychom měli být schopni odpoutat se od knižní předlohy, filmová produkce je svébytným odvětvím, které nemůže nikdy postihnout veškerý obsáhlý materiál knihy.

Název snímku *Syndrom Loutky* je jiným označením pro tzv. *Angelmanův syndrom*, který byl poprvé popsán v roce 1965 pediatrem Harrym Angelmanem. *Angelmanův syndrom* se řadí mezi vzácná genetická onemocnění, mezi jehož typické projevy patří opožděný psychomotorický vývoj, mentální retardace, problémy s koordinací pohybů

¹ RUBINOVÁ, D.: Začem ja sobiraju kukol. [ONLINE]. Dostupný z: <http://www.dinarubina.com/interview/why_i_collect_the_dolls.pdf>

a rovnováhou, hyperaktivita, poruchy spánku, poruchy pozornosti, epilepsie a neschopnost mluvit. Pacienti mají typický usměvavý výraz v obličeji, širokou opatrnou chůzi a jakékoliv vzrušení vyjadřují máváním rukama. Jsou velmi společenští, milují vodu a jakékoliv předměty vydávající zvuky nebo světlo. Jsou zvědaví, proto je zajímá dění v okolí a zkoumají vše, co je na dosah. Mentální retardace je bohužel středně těžká až těžká – během svého života dosáhnou mentálního věku maximálně na úrovni tříletého dítěte. Z tohoto důvodu nejsou schopni samostatného života a potřebují neustálý dozor a péči dospělé osoby. Díky své zvědavosti a lepší schopnosti soustředění jsou schopni učit se ve vyšším věku neustále novým dovednostem.² Lidé postižení **Angelmanovým syndromem** svými strnulými trhanými pohyby a nadměrným smíchem připomínaly dřevěné loutky. Angelman je jako „děti-loutky“ i pojmenoval. Proto se syndrom dříve anglicky nazýval **Happy puppet** (šťastná loutka); dnes se spíše kromě názvu **Angelman syndrome** používá výraz **Angel child** (andělské dítě). V české lékařské terminologii je vžito i pojmenování „**syndrom šťastného dítěte**“.³

Při překladu samotného názvu filmu jsme použili transformaci od konkrétního k obecnému, tedy od slova **petruška (kašpárek)** ke slovu **loutka** a dospěli jsme tak k pojmenování „**Syndrom Loutky**“. V českém prostředí je více vžit již výše uvedený **syndrom šťastného dítěte**, avšak pro naše potřeby je tento termín příliš zavádějící. Divák by si po přečtení názvu mohl pomyslet, že se snad hlavní dějovou náplní celého filmu bude právě genetická indispozice s tímto názvem, sám film má však s divákem úplně jiné úmysly. Oním syndromem Loutky je na jedné straně samozřejmě již zmíněný Angelmanův syndrom, na straně druhé se však jedná o celoživotní vášň a lásku hlavního hrdiny Petra, uměleckého loutkáře a herce, k dřevěným loutkovým panenám. Tato láska je natolik silná, že se z ní časem stává určitý druh posedlosti, vášně a neschopnosti vnímat své okolí jinak než skrze své dřevěné panenky. Syndrom Loutky je tedy také diagnózou hlavního hrdiny, avšak ve smyslu přeneseném – metaforickém, nikoliv medicínském. Tuto paralelu mezi hlavním hrdinou a jeho loutkovým světem můžeme pozorovat i u vlastního výrazu **petruška (nempyuuka)** neboli **loutka/kašpárek**, které je slovem odvozeným od vlastního jména **Pjotr (Пётр)**. Můžeme tedy tvrdit, že hlavní hrdina je loutkovou postavou ve svém vlastním světě.

² Angelman syndrom. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://angelman.cz/index.php/zakladni>>

³ Angelmanův syndrom. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Angelman%C5%AFv_syndrom>

Hlavní hrdinové se pohybují na hraně mezi racionálním a mystickým chápáním světa a sebe samých. Hlavní hrdina Petr od dětství propadl lásce k loutkám, loutkoherectví a divadlu. Svou celoživotní lásku a múzu Lízu poznává již v útlém dětství a celý jeho budoucí osobní i profesní život je naprosto závislý na své něžné polovičce. Když se Petr ve svých osmnácti letech chystá na studia do Petrohradu, je skálopevně přesvědčen, že ho Líza musí následovat. Její démonický otec, vysoce postavený prokurátor Vel'kovský, je však proti. Lízu jakýmsi zvráceným způsobem miluje a po smrti Líziny matky mu nahrazuje její přítomnost. Když se mladý pár rozhodne prchnout i přes nesouhlas otce, ten proklíná Petra, Lízu i jejich budoucí děti kletbou, o které se tradují v rodinné historii Lízy příběhy již po mnoho generací.

Rodinná legenda traduje příběh o potulném loutkáři Franzovi, který se zamiloval do dcery bohatého krčmáře. Ten však se vztahem své dcery a Franze nesouhlasí. Mladý pár se rozhodne k útěku a krčmář je oba proklíná. Po nějakém čase se Franzovi narodí syn, který je ale velmi zvláštní, propukají u něho hysterické záchvaty smíchu, je pohybově omezený a brzy umírá – syndrom Loutky. Franz se v zoufalství vydává ke staré čarodějnici, aby mu pomohla zlomit rodinné prokletí. Čarodějka mu radí vytvořit loutku krčmáře, který jejich rodinu proklel a do jeho útroh Franzovi nakázala schovat malou loutku kašpárka s ohnivými vlasy. Od té doby loutka Krčmáře v rodině sloužila jako modla plodnosti a v rodině loutkáře se po generace rodily děti neobyčejné krásy s ohnivě červenými vlasy. Avšak po smrti Líziny matky se loutka Krčmáře ztratila a rodina tak přišla o svoji modlu plodnosti.

Líze a Petrovi se po nějakém čase narodí chlapec a přesně podle legendy je postižen jako syn Franze a dcery krčmáře. Syn záhy umírá a Líza se psychicky hroutí. Z neštěstí, které je postihlo, viní svého otce, který je proklel a věří, že i ona s Petrem jsou oběťmi rodinné legendy.

Kvůli Líziny psychickým problémům je v ohrožení herecká kariéra Petra. Součástí jeho hlavní performance je totiž Líza v roli loutky, která Petrovi ožívá pod rukama. Líza je však indisponována, a proto Petr vytváří totožnou kopii Lízy, panenku s rudými vlasy v životní velikosti, a dává jí jméno Elis. Petr sklízí na jevišti obrovský úspěch, jeho žena Líza však nemůže svoji sokyni vystát. Rozpoutává se iracionální válka mezi živou a reálnou Lízou z masa kostí a jejím silikonovým dvojčetem Elis. Sám Petr po určitém čase nevidí rozdíl mezi vlastní ženou a její napodobeninou. Svou nově stvořenou

ženu jakýmsi zvráceným způsobem miluje. Loutka k němu v jeho představách promlouvá a ujišťuje Petra o své lásce k němu. V závěrečné scéně Líza Elis zničí.

Líza po smrti svého prvního dítěte nemůže znovu otěhotnět. Trápí ji to a veškerá odborná medicínská vysvětlení pro ni nejsou dostatečným argumentem k tomu, aby věřila, že další pokus o otěhotnění bude úspěšný. Věří, že ji rodinná legenda odsoudila k tomu být prokletou navěky. Petr se uchýlí k malému podvodu a na základě rodinné legendy a staré fotky vytváří ze dřeva loutku Krčmáře. Líze potom vypráví příběh o tom, jak loutku získal náhodou od tajemného zákazníka z Německa a že se jistě musí jednat o ztracenou loutku, která v rodině Lízy kolovala po celé generace jako modla plodnosti. Líza Petrovi uvěří, loutka Krčmáře jí pomůže k odbourání psychického bloku a po určité době se páru narodí holčička, dívka neobvyklé krásy s ohnivě rudými vlasy.

Ve filmu můžeme vnímat určité paralely s komediální hrou Pygmalion od autora G. B. Shawa. Stejným způsobem, jakým se doktor Higgins snaží vychovat z pouliční květinářky Lízy dámu s mlouvou a mravy londýnské smetánky, se i hlavní hrdina Petr snaží vytvořit ze své ženy Lízy loutku. Loutku, kterou může ovládat, loutku, která mu bude absolutně oddána a bude jeho vlastní součástí, jeho stínem, loutku jako prototyp dokonalé ženy. Když se jeho sen o dokonalé ženě zhroutí, vytváří si náhradu v podobě silikonové podoby Lízy, kterou nazve Elis. Elis nemá žádné starosti a vrtochy, které jsou tak vlastní obyčejným ženám z masa a kostí. Je klidná, na rozdíl od Petrovy ženy Lízy netrpí psychickými problémy a je jen na hlavním hrdinovi, kdy v Elis vdechne život. Bez jeho přičinění je totiž loutka bezmocná. Také shoda jmen hlavních hrdinek Lízy (Čulpan Chamatovová) a Lízy (Audrey Hepburnová) nás může vést k úvaze tohoto druhu.

2. AUDIOVIZUÁLNÍ PŘEKLAD

V následující kapitole se zaměříme na druhy překladu audiovizuální díla, na teorii a problematiku titulkování, konkrétně vznik titulků z náslechu, což byl i náš vlastní případ. V tomto oddíle budou stěžejními zdroji informací publikace *Titulkujeme profesionálně* (POŠTA, 2012), *Kapitoly o dabingu* (TALPOVÁ, 2013), významným zdrojem informací a inspirace se pro nás stala také bakalářská práce zkušeného amatérského titulkaře pod názvem *Komentovaný překlad titulků k filmu „Zakrytje prostranstva“* (VOCÍLKA, 2015) a také mnohé další internetové články či online materiály, které budou řádně parafrázovány, nebo citovány.

V současném světě se mimo globalizace a kulturní integrace setkáváme s masovým rozvojem digitálních technologií, které pro překladatele vytvářejí zcela nové úkoly v jejich práci. Jedním z nich je studium nejrůznějších druhů audiovizuálního překladu, který ještě donedávna zaujímal místo na periferii teorie o překladu. Tento rychlý rozvoj si můžeme zdůvodnit tím, že v 21. století divák převzal místo čtenáře, přičemž audiovizuální produkce se stala hlavním zdrojem veškerých informací o světě. Každá epocha má své požadavky a právě s všudypřítomnou digitalizací jde ruku v ruce také audiovizuální překlad. Audiovizuální překlad je samostatným specifickým druhem překladatelské činnosti a jeho rozvoj je neoddelitelně spjat s rozvojem techniky.⁴

2.1. TYPY PŘEVODŮ DO JAZYKA PŘÍJMOVÉ ZEMĚ

Talpová i Pošta vymezují tři formy převodu filmového materiálu do jiného jazyka, jedná se o *dabování, titulkování a voiceover*.

2.1.1. Dabování

„Dabing (z anglického dubbing) je umělecký proces užívaný ve specifických částech scénického umění (nejčastěji film, televize, počítačové hry), při kterém jsou původní dialogy herce nebo herců přemluveny jinými herci (jde o specifické hlasové herectví) s úmyslem nezměnit ostatní zvukové složky filmového díla (ruchy, hudba).“⁵
„Dabing se nejčastěji užije v případě vzniku jiné jazykové verze díla. Setkat se s ním však

⁴ ALEKSANDROVOVÁ, A. A.; KRAPIVKINOVÁ, O. A.: K voprosu o raznovidnostjach audiovizual'nogo perevoda. Irkutskij gosudarstvennyj tehničeskij universitet. 2014. Str. 1. [ONLINE]. Dostupný z:< <http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15>>

⁵ Dabing. [ONLINE]. Dostupný z:<<https://cs.wikipedia.org/wiki/Dabing>>

lze i v případě, kdy je původní herecův projev z nějakého důvodu nepoužitelný a je tedy nutno jej přemluvit někým jiným v téže jazyce (velmi často se tento princip využívá např. při natáčení reklamních spotů, kde často vystupují neherci s neškoleným hlasovým projevem.)“⁶

Dabování se specifický umělecký proces, který je dominantně uplatňován pouze v některých zemích světa, především v Evropě, ale k dabingovým velmocím můžeme zařadit i např. Brazílii. Dabing využívají také země jako Španělsko, Francie, Itálie, Rakousko, Švýcarsko, Česká republika, Slovensko, Turecko a Maďarsko. Zajímavá situace nastává u států, které mají více než jeden úřední jazyk. Slovensko využívá dvě jazykové mutace – slovenskou a českou. Ve francouzsky mluvící části Belgie upřednostňují dabing, kdežto vlámská část v zásadě titulkuje. Anglofonní část Kanady upřednostňuje titulky, frankofonní je zase zaměřená na dabing. Největší objem dabovaných filmů je zaznamenán v Německu. Rakousko používá filmy dabované v ostatních německy mluvících zemích. Dabing je také hojně využíván v Číně, první film byl nadabován už v roce 1930.⁷

2.1.2. Titulkování

„Titulky jsou psaná verze filmového dialogu. Obsahují přepis řeči či nějak doplňují informace o právě sledované scéně z filmu. Mohou obsahovat buď překlad dialogů v cizím jazyce, nebo psaný záznam dialogu v téže jazyce, který je určen pro diváky se sluchovými poruchami. Titulky jsou také často využívány pro průběžný překlad dramatických děl v cizím jazyce. Obvykle se objevují ve spodní části obrazovky nebo plátna. Na filmových festivalech se často zobrazují na odděleném displeji pod plátnem. Samostatné titulky prostříhané mezi jednotlivé filmové obrazy v minulosti umožňovaly sdělení verbálních informací v ději němých filmů.“⁸

„Zcela nebo velkou měrou jsou převáděny cizojazyčné filmy do jazyka příjmové země pomocí titulků v zemích severní Evropy, v Anglii, Irsku, dále v Rumunsku, Řecku, ve státech bývalé Jugoslávie, v zemích bývalého sovětského svazu a v Portugalsku. Tyto země titulkují 95-97 % vysílaných filmů a seriálů v kinech i televizi.“⁹

⁶ Dabing. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Dabing>>

⁷ TALPOVÁ, Sylva: Kapitoly o Dabingu. Janáčkova akademie múzických umění v Brně. 2013. Str. 36.

⁸ Titulky. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Titulky>

⁹ TALPOVÁ, Sylva: Kapitoly o Dabingu. Janáčkova akademie múzických umění v Brně. 2013. Str. 37.

„Zbylá procenta tvoří filmy pro děti. I u nich ale v kinech někdy běží souběžně s dabingem titulky původní verze. Portugalsko kupuje filmy pro děti dabované v Brazílii.“¹⁰

V Ruské federaci není metoda titulkování příliš oblíbená.

2.1.3. Voiceover

Doslovný překlad výrazu voiceover je „hlas přes“ a jeho principem je částečné potlačení originálního zvuku filmu a přes něj je čten jeho překlad. Nejčastěji je využíván mužský hlas, v některých případech hlas mužský i ženský. Pokud je využito obou hlasů, pak ženský hlas čte repliky všech hereček, mužský repliky herců. Tuto formu jazykového převodu využívají především v Polsku, Lotyšsku, Gruzii a Litvě. Voiceover je pro českého diváka naprosto nepřijatelný, a kromě několika neúspěšných pokusů v devadesátých letech neměl delšího trvání.¹¹

Miroslav Pošta ve své publikaci Titulkujeme profesionálně prezentuje údaje ze studie o stavu dabingu a titulkování v zemích Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru, kterou v roce 2007 iniciovala Evropská komise. Studie se mimo jiné zabývá tím, které metody jazykového převodu v jednotlivých zemích převládají, zda dabing, titulkování, nebo voiceover. Stručný přehled uvádíme v následující tabulce.¹²

Preferované způsoby jazykového převodu v zemích EU a EHP podle Pošty:

Kinodistribuce

dabing: téměř výlučně v Itálii

dabing i titulkování (v různém poměru; často dvě verze filmu): Španělsko, Francie, Německo, Rakousko, do určité míry i ČR a Slovensko

titulkování: ostatní zkoumané země

Televizní vysílání

dabing: frankofonní Belgie, ČR, Francie, Itálie, Maďarsko, Německo, Rakousko, Slovensko, Španělsko, Švýcarsko

voiceover: Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, částečně Estonsko

titulkování: vlámská část Belgie, Dánsko, Estonsko, Finsko, Irsko, Island, Kypr, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko,

¹⁰ TALPOVÁ, Sylva: Kapitoly o Dabingu. Janáčkova akademie múzických umění v Brně. 2013. Str. 37.

¹¹ Ibid. Str. 37.

¹² POŠTA, Miroslav: Titulkujeme profesionálně. 2. vydání. Apostrof. 2012. Str. 26.

Rumunsko, Řecko, Spojené království,
Slovinsko, Švédsko

Česká republika se tedy řadí mezi státy, ve kterých v kinech dominují titulky a v televizi dabing.

2.2. DABING ČI TITULKY?

Tereze Frodlová se ve své diplomové práci *Vypůjčené hlasy* zmiňuje o velmi zajímavém pojetí vztahu titulků a dabingu podle *Agnieszky Szarkowské*, které nahlíží na tyto dva způsoby překladu prostřednictvím translatologických pojmů *naturalizace* (domestiacion) a *exotizace* (foreignization). Tyto dvě překladatelské strategie v následnosti aplikuje na praxi audiovizuálního překladu.¹³

2.2.1. Dabing jako projev naturalizace

„Translatologický pojem *naturalizace* označuje strategii překladu, jejímž cílem je minimalizovat cizorodost výsledného textu. Cizorodé prvky jsou při překladu zbaveny klíčových rysů výchozí kultury a uzpůsobeny cílové kultuře, která se tak ve výsledném textu stává dominantní. Tuto formu překladu, která podrobuje výchozí kulturu cílové, lze podle Szarkowské do určité míry chápat i jako projev nacionalismu. Proces překladu však neznamená jen převod z původního jazyka do jiného, ale zahrnuje i další úpravy. Při překladu jsou do textu vpisovány jazykové a kulturní hodnoty, které odpovídají specifickým zákonitostem cílové kultury, a činí tak výsledný text čtenářům srozumitelnější. A právě dabing je metodou audiovizuálního překladu, který kritériím naturalizace odpovídá, neboť výsledný produkt bývá obvykle zasazen do nových kulturních kontextů, které mají omezit cizorodost filmu a v divácích potlačit vědomí jeho zahraničního původu. Lze jej proto chápat i jako prosazování převahy národního jazyka a kultury, čehož ostatně využívaly i fašistické režimy ve 30. a 40. letech, které na dabingu lpěly snaze posílit národní jednotu. Ze všech způsobů filmového překladu dabing bezpochyby nejvíc zasahuje do struktury filmu. V řadě případů mohou dabované filmy dokonce působit jako zbrusu nový produkt,

¹³ FRODLOVÁ, Tereza: *Vypůjčené hlasy – Počátky dabingu v českých zemích v letech 1933-1942*. Masarykova univerzita. Brno 2013. Str. 18.

spíše než překlad původního díla. Mnoho kritiků dabingu proto zpochybňuje autenticitu dabovaných filmu, neboť na rozdíl od titulkování pozměňuje originální verzi nahrazováním hlasů. Jednota zvukové a obrazové stopy nevyhnutelně prochází novým zpracováním a pro diváky je složitější nové zvukové stopě uvěřit. Aby se tato nedůvěryhodnost minimalizovala, některé země, které preferují dabing, důsledně využívají spojení tváře zahraničního herce s hlasem konkrétního dabéra.¹⁴

2.2.2. Titulkování jako projev exotizace

„Výsledný text nezastírá, že není originálem, a naopak zdůrazňuje svůj zahraniční původ a identitu, což znemožňuje ideologickou dominanci cílové kultury. *Exotizace* naopak upřednostňuje výchozí kulturu, čímž navozuje dojem jinakosti a zdůrazňuje zahraniční původ textu. Ze všech způsobů filmového překladu nejméně do originálu zasahuje právě titulkování. Díky zachování původní zvukové stopy včetně dialogů divákovi titulky zprostředkovávají zkušenost se specifiky cizího jazyka a projevem jiné kultury. Přestože při překladu dochází k zestručnění kvůli omezenému prostoru, vyhrazenému pro titulky (podle některých výzkumů až o 50 %), možnost slyšet originální zvukovou stopu tyto ztráty do určité míry kompenzuje. Dialogy v původním jazyce zároveň divákům neustále připomínají zahraniční původ filmu, čímž podle zastánců titulkování zvyšují autenticitu filmového díla. Na exotizaci výsledného produktu má v případě překladu filmu podíl nejen převod z jednoho jazyka do jiného, ale i přechod od audiovizuálního média k psanému textu. Objevují se dokonce tvrzení, že titulky mění film z audiovizuálního média na spíše literární médium, které vyžaduje vyšší diváckou aktivitu než dabovaný film. Nicméně provedené výzkumy kognitivní aktivity diváků titulkovaných filmů ukazují, že čtení titulků nevyžaduje od diváků, navyklých na tuto formu filmového překladu, vědomou aktivitu, neboť je proces percepce titulků automatizovaný.“¹⁵

2.3. JAZYK MLUVENÝ A JAZYK PSANÝ

„Titulky jsou v mnoha případech spisovnější než dabing stejného filmu.“¹⁶

V procesu samotného titulkování dochází, řekněme, k jakémusi vnitřnímu „rozpolcení“. Titulky jsou převodem jazyka mluveného do jazyka psaného. Na jedné straně se od nich

¹⁴ FRODLOVÁ, Tereza: Vypůjčené hlasy – Počátky dabingu v českých zemích v letech 1933-1942. Masarykova univerzita. Brno 2013. Str. 18,19.

¹⁵ Ibid. Str. 19.

¹⁶ POŠTA, Miroslav: Titulkujeme profesionálně. Apostrof. 2012. Str. 35.

očekává, že budou stylisticky adekvátně odrážet mluvený jazyk originálu, na druhé straně se ale očekává, že budou respektovat pravidla psaného textu. Jak Pošta trefně zmiňuje, spisovná čeština, kterou kodifikují mluvnice, je někdy na míle vzdálená jazyku, který je vlastní běžnému uživateli českého jazyka.

Při procesu titulkování má potom překladatel nelehký úkol, a tím je zvolit „správnou míru nespisovnosti.“¹⁷ Citace, kterou jsme uvedli na úvod této kapitoly, se této problematiky přímo dotýká. Pošta vysvětluje překladatelské tendence k zespisovnění na následujícím příkladu:

„Řekněme, že tvoříme titulky ke konverzační komedii ze současnosti. Kdybychom chtěli využít variantu češtiny, která nejlépe odpovídá stylu filmových dialogů, pravděpodobně bychom volili češtinu obecnou. Jakmile ale obecně český text zapíšeme, nejspíš nás některé nespisovné tvary přímo „udeří do oka“ a dříve nebo později je zcenzurujeme a upravíme na tvary spisovné. Tato skutečnost nás tedy vede k hypotéze, že titulky jsou v mnoha případech spisovnější než dabing stejného filmu. Při překladu tedy často vznikne text, ve kterém do značné míry dochází k mísení spisovné a obecné češtiny.“¹⁸

To, jakou míru nespisovnosti zvolit, záleží potom na ryze individuálním přístupu každého překladatele.

2.4. PROSTOROVÉ A ČASOVÉ OMEZENÍ TITULKŮ

Pošta ve své publikaci vymezuje dvojí omezení v pojetí titulkování jako překladatelské disciplíny, jedná se o omezení prostorové a časové. Zjednodušeně hovoří o pojmu „*titulkářský časoprostor*“, ve kterém se věnujeme tomu, jak by měly být titulky dlouhé co do počtu znaků a jak dlouho by měly být zobrazeny.

2.4.1. Prostor

Prostor se zabývá otázkou, jak titulek zakomponovat do omezeného prostoru na plátně či obrazovce. Prostorové omezení se řadí mezi technické aspekty, které musí titulkář respektovat. Počet znaků na řádek se řadí mezi parametry, které by si měl klient určit. Za

¹⁷ POŠTA, Miroslav: Titulkujeme profesionálně. Apostrof. 2012. Str. 35.

¹⁸ Ibid. Str. 35.

předpokladu, že tak neučiní, musí si překladatel-titulkář pomoci několika základními pravidly, která si tu ve zkratce zmíníme.

„Počet znaků na řádek je daný šířkou plátna/obrazovky a čitelností textu (rozlišením, vzdáleností sedadel v kině ve vztahu k šířce plátna atd.). Proto jsou tyto počty jiné u pořadů titulkovaných pro kina a u pořadů titulkovaných pro televizi, DVD, případně jiná média. Pro účely *televizního vysílání* je maximální počet znaků obvykle někde mezi **30** a **37** na řádek včetně mezer. Pro *kina* a *DVD* je obvykle maximální počet znaků cca **40**.“¹⁹ Pro zajímavost si uvedeme počty znaků u jazyků s jiným grafickým systémem než latinkovým: cyrilice a azbuka 35 znaků, 34-36 pro řečtinu a arabštinu, 12-14 pro japonštinu a korejštinu a 14–16 pro čínštinu.

Pošta dále uvádí, že titulek by měl mít *maximálně dva řádky*. Jednak by víceřádkové titulky zasahovaly do obrazu více než je potřeba, za druhé divák na více než dvouřádkové titulky není připraven.

2.4.2. Čas a časování

Čas a časování se zabývá otázkou, jak by měly titulky ideálně sledovat rytmus dialogů a vyhovovaly tak schopnostem a možnostem diváků. Délka zobrazení titulku přímo souvisí s jazykovou stránkou věci, a i když se od titulkáře často nevyžaduje, aby se postaral i o časování, pokud možno by s ním měl umět pracovat. V tomto krátkém přehledu se zaměříme na následující problematiku: *jak by měl být nastaven čas zahájení zobrazení titulku, kdy by měl titulek zmizet, jaká je optimální čtecí rychlost, jaká je minimální délka zobrazení titulku.*

2.4.3. Jak by měl být nastaven čas zahájení zobrazení titulku

Podle Pošty existují tři způsoby zobrazení titulků: *zobrazení titulku přesně v okamžiku, kdy začíná příslušná replika, zobrazení titulku o několik setin sekundy později, zobrazení titulku o několik setin sekundy dříve, než se objeví daná replika.*

Setkat se můžeme se všemi těmito třemi variantami a je prakticky jen na autorovi titulků (zadavateli), kterou variantu si zvolí.

¹⁹ POŠTA, Miroslav: Titulkujeme profesionálně. Apostrof. 2012. Str. 43.

2.4.4. Kdy by měl titulek zmizet

„V zájmu iluze synchronu by měl titulek teoreticky zmizet v okamžiku, kdy dozní daná replika nebo část repliky. Ve skutečnosti se však obecně dá říct, že nevádí, když je titulek zobrazen i po skončení repliky, ba naopak někdy je to přímo žádoucí. Důležitější než stoprocentní synchron je totiž to, aby diváci stačili titulek pohodlně přečíst a ještě přitom vnímat obraz a zvuk.“²⁰ Zjednodušeně řečeno titulek by měl vycházet z *optimální čtecí rychlosti*.

2.4.5. Jaká je optimální čtecí rychlost

„Je důležité, aby titulek nebyl zobrazen ani příliš krátce (divák by byl frustrovaný, že jej nedočtl, a mohl by se ocitnout pod nepříjemným tlakem), ani příliš dlouho (divák by měl tendenci se k titulku zbytečně vracet, uvažovat o něm a vnímal by ho jako jakési nežádoucí „cizorodé těleso“).“²¹

Čtecí rychlost se uvádí jak ve slovech za minutu, tak ve znacích za sekundu. Pošta za univerzálnější jednotku pro titulkování považuje počet znaků za sekundu. Průměrné české slovo má **5,5–5,8** písmen. *Průměrná čtecí rychlost u dospělých* je cca **15–18** znaků za sekundu, *u dětí* je to **9–12** znaků za sekundu. Na jeden znak tedy vychází cca **0,056–0,067** sekundy *u dospělých* a **0,083–0,111** sekundy *u dětí*. Tyto údaje se však vztahují jen ke čtení běžného textu, kdy čtenář nemusí vnímat žádné jiné podněty. K těmto délkám zobrazení titulku je potřeba připočítat ještě **0,25–0,5** s, což je čas, který mozek potřebuje ke zpracování titulku, který zaregistruje.

„Donedávna byla běžným standardem rychlost maximálně **12** znaků za sekundu. S příchodem DVD se tato rychlost začala ve většině zemí zvyšovat. Novým standardem je spíše rychlost asi **16** nebo **17** cps (characters per second).“²²

2.4.6. Jaká je minimální délka zobrazení titulku

Minimální délka zobrazení titulku vychází ze syntézy počtu znaků daného titulku a optimální čtecí rychlosti. Někteří autoři doporučují, aby měl každý titulek trvání nejméně **1,5** sekundy, jiní **1** sekundu.

²⁰ POŠTA, Miroslav: Titulkujeme profesionálně. Apostrof. 2012. Str. 46.

²¹ Ibid. Str. 47.

²² Ibid. Str. 49.

2.5. TITULKY – JEJICH DĚLENÍ

Následující koncepce byla převzata z diplomové práce Nikoly Janotové s názvem Srovnání a analýza oficiálního a fanouškovského překladu seriálu Dr. House a drží se koncepce Díaze Cintase a Aline Remaelové.

Podle dvojice autorů lze titulky dělit několika způsoby, a to na **skryté** (closed) a **otevřené** (open). U skrytých titulků má čtenář možnost volby, zda si je zobrazí, či nikoliv. U **otevřených** titulků tato možnost volby neexistuje, jelikož jsou titulky vypálené přímo na disku (nebo nosiči daného audiovizuálního překladu), to vede k tomu, že se titulky zobrazují automaticky a z obrazu je nelze odstranit.

Podle Cintase a Remaelové můžeme dále titulky rozdělit na **intralingvální** a **interlingvální**. Největší množství intralingválních titulků se řadí k tzv. **SDH** (Subtitles for the Deaf & Hard of Hearing), tedy titulky pro sluchově postižené. Interlingvální titulky nejsou považovány za překlad, protože při převodu informace z verbální na psanou nedochází k jejímu překladu. Tento druh titulků obsahuje nejen přepis dialogů, ale také popis emocí postav a toho, co se v okolí vůbec děje. K dalším intralingválním titulkům se řadí **titulky jako didaktická pomůcka**, u kterých je důležitý doslovný přepis dialogů, dalším typem jsou **karaoke titulky**, které obsahují slova písní. Tyto titulky jsou typické např. pro filmové muzikály.²³

„Pojem **interlingvální** titulky znamená, že titulky jsou přeloženy ze zdrojového jazyka do jazyka cílového. Současně probíhá změna komunikačního kanálu z verbálního na psaný, proto je Gottlieb (1994, 247) nazývá také jako titulky „diagonální“. Definice titulků podle Díaze Cintase a Remaelové (2010, 8) říká, že titulky jsou výsledkem překladatelského postupu, skládají se z psaného textu, který je obvykle zobrazený na spodní straně obrazovky a který se snaží vylíčit původní dialog mezi postavami,²⁴ „diskursivní prvky, které jsou součástí obrazu (písmena, vsuvky,...) a také informace, které se objevují na soundtracku (písně, voiceover).“²⁵

²³ JANOTOVÁ, Nikola: Srovnání a analýza oficiálního a fanouškovského překladu seriálu Dr. House. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2013. Str. 8. Dostupný z:< <https://theses.cz/id/3gqrce/00177039-110722662.txt>>

²⁴ Ibid. Str. 8.

²⁵ JANOTOVÁ, Nikola: Srovnání a analýza oficiálního a fanouškovského překladu seriálu Dr. House. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2013. Str. 8. Dostupný z:< <https://theses.cz/id/3gqrce/00177039-110722662.txt>>

2.6. PROCES KRÁCENÍ

S ohledem na časové a prostorové omezení ve filmu se nevyhneme určitému krácení výsledného textu, který má být převeden na titulky.

Pošta uvádí dva hlavní druhy zkracování:

1) *kondenzace* – nejstručnější vyjádření informace obsažené v originále

2) *vypouštění* některých informací či částí textu

Pošta zmiňuje, že neexistují obecně platná pravidla pro to, jakým způsobem bude krácení realizováno. Překladatel má tedy poměrně volné pole působnosti a je jen na něm, jeho jazykovém citu a kreativitě, aby zhodnotil, která informace je v textu nezbytná a které naopak může být zredukována. Vypouštění totiž nelze provádět náhodile, ale právě na základě důkladné analýzy.

Zde si přivedeme několik praktických příkladů krácení, ke kterému jsme se uchýlili při tvorbě titulků k filmu Syndrom loutky:

V následujícím případě došlo k vypouštění části repliky, která se v textu opakuje. Konkrétně se jedná o segment „*Если бы не Петька, если бы не он,...*“, ve kterém bylo v první části vlastní jméno nahrazeno osobním zájmenem (jelikož je nám jméno známo již z předchozí věty) a druhá část „*если бы не он*“ byla vypuštěna úplně, jelikož jen opakuje sdělení předcházejícího úseku. Celá obsírná část souvětí „*Если бы не Петька, если бы не он,...*“ byla tedy přeložena jednoduše jako „*Nebýt jeho, ...*“

19

00:05:29,295 – 00:05:36,981

Do nejdelší smrti děkuj Pét'ovi. *Nebýt jeho,*
už bys své dítě jakživa neviděla.

Петьку благодари по гроб своей
никчемной жизни. *Если бы не Петька,*
если бы не он, то тебе не видать ребёнка
как своих ушей.

V následující replice proběhla jakási syntéza dvou po sobě jdoucích krátkých výpovědí. Repliky „*Хочешь чего-нибудь? Конфет шоколадных?*“ jsme jednoduše spojili. V doslovném překladu by replika mohla znít jako např. „*Chceš něco? Třeba čokoládové bonbony?*“ Část „*хочешь чего-нибудь*“ jsme vypustili a vytvořili větu „*Nechceš čokoládové bonbony?*“

20

00:05:37,094 – 00:05:39,974

Přijď k nám dnes na oběd.

Nechceš čokoládové bonbony?

Приходи к обеду, приходи сегодня.

Хочешь чего-нибудь? Конфет шоколадных?

V tomto oddíle jsme se úsporně snažili vyjádřit informaci obsaženou v originále. V replice № 24 jsme čistě z estetických důvodů na jedné straně zachovali překlad slovesa „*вздумать*“ jako dlouhé sloveso „*usmyslet si*“ a vytvořili tak repliku ve znění „*Volavko, usmyslel jsem si, že si tě vezmu za ženu.*“ namísto, abychom použili krátké sloveso „*chtít*“ a vytvořili tak větu jednoduchou ve znění „*Volavko, chci si tě vzít za ženu.*“ Toto řešení sice není nijak ekonomické, zato je pro účely této repliky velmi estetické a zachovává prvky živého vyprávění. Na druhé straně jsme zúspornili větu „*Выходи за меня замуж.*“, kterou jsme přeložili jen jako „*Vezmi si mě.*“ namísto „*Vezmi si mě za muže.*“ Z předchozí věty je navíc naprosto jasné, kdo si vlastně koho bere, proto je zbytečné repliky rozvláčně natahovat. V následující replice № 25 jsme opět použili delší variantu „*Nevezmu si tě za muže.*“ namísto jednoduchého „*Nevezmu si tě.*“ Tímto způsobem dochází ke střídání krátkých a dlouhých výpovědí, které se vyváženě doplňují a vyhovují časoprostorovému omezení filmu.

Bajka „*O jeřábovi a volavce*“ se řadí k ruskému národnímu vyprávění. V tomto případě je na místě zbytečně nevynechávat pasáže textu, aby nebyly repliky ochuzeny o „mluvnost“ pohádkového textu. O bajce bude dále řeč v kapitole 4. 6 Překlad zajímavých pasáží filmu.

24

00:06:32,850 – 00:06:37,148

Volavko, *usmyslel jsem si, že si tě vezmu za ženu. Vezmi si mě!*

Цапля, *я вздумал на тебе жениться. Выходи за меня замуж!*

25

00:06:37,152 – 00:06:40,681

Ne jeřábe, *nevezmu si tě za muže.*

Нет журавль, *не пойду я за тебя замуж.*

V této replice došlo k zjednodušení poslední části celku, a to „... *потом пожар и ни она ни дочь не выжили.*“ Vytvořili jsme větu „...*obě zemřely během požáru.*“, která je úsporným ekvivalentem výpovědi jazyka originálu, přičemž vlastně nic nevynechává.

115

00:17:54,658 – 00:18:07,806

Potom se říkalo, že porodila dceru
a *obě zemřely během požáru.*

Потом говорили, что она родила дочь,
*потом пожар и ни она ни дочь не
выжили.*

2.7. VLASTNÍ VZNIK TITULKŮ K FILMU SYNDROM PETRUŠKY

Pro překlad našeho filmu Syndrom Petrušky jsme neměli k dispozici žádné podkladové materiály, tj. dialogovou listinu, nebo scénář. Překlad filmu probíhal čistě metodou odposlechu, která může vést u nerodilého mluvčího ke zkreslení informace, nebo nepochopení promluvy. Z tohoto důvodu jsme problematické pasáže konzultovali s rodilým mluvčím. Tímto děkujeme Mgr. Marii Popkové, studentce doktorského studijního programu na katedře ukrajinistiky FF UPOL, za pomoc a asistenci při přepisu filmových replik do ruského jazyka a za konzultaci problematických pasáží překladu.

Při tvorbě titulků jsme se drželi koncepce Miroslava Pošty, který titulkovací proces shrnul do následujících kroků:²⁶

0. Zhlédnutí celého pořadu

1. Přepis a překlad z odposlechu (nemáme-li podklady)

2. Vlastní překlad

3. Časování: a) „podle ucha“ b) „podle oka“

4. Kontrola čtecí rychlosti a související úprava titulků – změna časování, změna formulací, dělení a spojování titulků

5. Závěrečná kontrola, simulace a korektura

²⁶ POŠTA, Miroslav: Titulkujeme profesionálně. Apostrof. 2012. Str. 105.

Uložení souboru

Po vytvoření přepisu replik z jazyka originálu do jazyka originálu, jsme vlastní text již překládali do češtiny. Tvorba titulků probíhala v programu ***Subtitle Workshop***, který se nám osvědčil díky výborné manipulaci s časovačem a možností bezproblémově pracovat, přemisťovat a upravovat již vytvořené titulky „k obrazu svému“. V tomto programu jsme vytvořili celkem **638** replik ***českých titulků***. Výstupem je titulkový dokument ve formátu srt., který začne fungovat při použití funkce „vložit titulky“ při spuštění filmu. Pro správné spuštění titulků je nutné mít na paměti to, že název filmu se musí shodovat s názvem titulků a oba dokumenty musí být v počítači umístěny ve stejné složce. Např. film pod názvem Syndrom loutky.avi a titulky pod názvem Syndrom loutky.srt musí být umístěny ve stejné složce s názvem XXX.

3. ПРЭПИС ТИТУЛКŮ V ORIGINÁLE METODOU NÁSLECHU A JEJICH ПРЭКЛАД

1

00:00:00,000 – 00:00:29,775

Film Jeleny Chazanovové
SYNDROM LOUTKY

Фильм Елены Хазановой СИНДРОМ
ПЕТРУШКИ

2

00:00:29,776 – 00:00:35,583

V hlavních rolích Jevgenij Mironov,
Čulpan Chamatovová, Merab Ninidze

Евгений Миронов, Чулпан Хаматова,
Мераб Нинидзе

3

00:00:36,376 – 00:00:42,003

Autor scénáře Alena Alovová na motivy románu
Diny Rubinovové „SYNDROM PETRUŠKY“

Автор сценария Алена Алова по роману
Дины Рубиной „СИНДРОМ
ПЕТРУШКИ“

4

00:01:47,229 – 00:01:51,311

Rozejděte se, všichni se rozejděte! Běžte pryč!

Расходимся, расходимся все! Уходим
отсюда!

5

00:02:28,613 – 00:02:31,701

- Ahoj.

- Привет.

- Ahoj. Co tady šermuješ rukama?

- Привет. Ты чё руками размахался!

6

00:02:32,002 – 00:02:37,817

- Mazej odsud!

- Давай, давай отсюда!

- Ty jsi ale mizera! Zkus. . .

- Тогда ты мерзавец. Попробуй. . .

7

00:02:43,805 – 00:02:48,897

- Nesahej na mě!

- Не прикасайся ко мне!

- Já to přece myslím dobře.

- Я же хочу как лучше.

8

00:02:48,898 – 00:02:51,545

Dost. Stačí. Uklidni se.

Хватит. Всё. Успокойся.

9

00:03:16,121 – 00:03:18,201

Psychiatrická léčebna

Центр психического здоровья

10

00:03:42,298 – 00:03:48,063

SYNDROM LOUTKY

Синдром Петрушки

11

00:04:31,000 – 00:04:33,965

Borjo, otevři!

Боря, открой!

12

00:04:34,000 – 00:04:37,000

Borjo, podívej se, jak je krásná!

Боря, смотри, смотри, какая чудесная!

13

00:04:50,000 – 00:04:52,702

Nelíbíš se jí.

Ты ей не понравился.

14

00:04:55,845 – 00:05:00,434

Nechali ji u obchodu, aby si ji odnesli.

Её бросили возле магазина, чтобы кто-то забрал.

15

00:05:00,469 – 00:05:06,539

Peřulo, proboha, cos to udělal?

To je přece dcera prokurátora Velkovského.

Ой, Петруня, ты что наделал такого.

Это же. . . Это же дочка прокурора Вельковского.

16

00:05:06,574 – 00:05:15,371

Ten tě zabije a pošle na Sibiř, Pěťo.

Он тебя прибьет, Петька и он тебя в Сибирь изгонит.

17

00:05:17,029 – 00:05:21,076

Prosím vás, neviděli jste tady dítě?

Malinké dítě v kočárku. . .

Скажите, пожалуйста, вы не видели ребёнка?

Маленький ребёнок, в коляске. . .

18

00:05:24,159 – 00:05:28,856

Ty ženská hloupá. Máš ty vůbec poněti, jaké máš dneska štěstí?

Ой дура ты дура. Только чуть-чуть ты догадываешься, как тебе сегодня повезло?

19

00:05:29,295 – 00:05:36,981

Do nejdlejší smrti děkuj Pěťovi. Nebýt jeho, už bys své dítě jakživa neviděla.

Петьку благодари по гроб своей никчемной жизни. Если бы не Петька, если бы не он, то тебе не видать ребёнка как своих ушей.

20

00:05:37,094 – 00:05:39,974

Přijď k nám dnes na oběd.

Nechceš čokoládové bonbony?

Приходи к обеду, приходи сегодня.

Хочешь чего-нибудь? Конфет
шоколадных?

21

00:05:39,975 – 00:05:46,000

- Můžu si s ní k vám chodit hrát?

- Přijď kdykoliv budeš chtít.

- Можно я буду, можно я буду к вам
приходить с ней играть?

- Приходи. Приходи, когда захочешь.

22

00:05:46,712 – 00:05:49,375

- A jak se jmenuje?

- Líza.

- А как её зовут?

- Лиза.

23

00:05:51,864 – 00:05:54,380

Líza.

Лиза.

24

00:06:32,850 – 00:06:37,148

Volavko, usmyslel jsem si,

že si tě vezmu za ženu. Vezmi si mě!

Цапля, я вздумал

на тебе жениться. Выходи за меня замуж!

25

00:06:37,152 – 00:06:40,681

Ne jeřábe, nevezmu si tě za muže.

Нет журавль, не пойду я за тебя замуж.

26

00:06:41,068 – 00:06:48,775

Nohy máš dlouhé, šaty krátké a nemáš mě čím
krmit. У тебя ноги долги, платье коротко,
кормить жену нечем.

27

00:06:49,799 – 00:06:52,026

Pojď sem.

Иди сюда.

28

00:06:52,888 – 00:06:56,000

Počkej chvílku, hned přijdu.

Подожди секунду, я сейчас приду.

29

00:07:21,920 – 00:07:28,301

Lízo, to je Martyn. Je pro tebe.

Лиза, это Мартын. Это тебе.

Ahoj Lízo, jsem tvůj nejlepší kamarád Martyn.

Здравствуй Лиза, я твой лучший друг
Мартын.

30

00:07:29,715 – 00:07:30,758

Martyn.

Мартын.

31

00:08:21,805 – 00:08:23,497

Neštěstí, takové neštěstí!

Горе, мне горе!

Jsem dočista ztracena!

Я пропала!

32

00:08:23,498 – 00:08:28,533

Čeká nás zúčtování.

Нас тобою ждёт расплата.

Zítřka za úsvitu mě odvedou na popravu.

Завтра на рассвете меня отведут на
эшафот.

33

00:08:28,994 – 00:08:33,169

Co mám asi tak dělat, co?

Lízo, musíš sníst tři lžíce

Что же мне делать, а?

Лиза, ты должна съесть три ложки

34

00:08:33,170 – 00:08:36,000

a na popravu ji neodvedou.

и тогда её не отведут на эшафот.

35

00:08:36,917 – 00:08:38,145

Ham!

Давай!

36

00:08:38,146 – 00:08:40,421

Elá hop!

Алле-оп!

37

00:08:42,432 – 00:08:47,265

Dobře, vyhrála jsi.

Ale královna se na tebe moc zlobí.

Ладно, твоя взяла.

Но королева на тебя очень обижена.

38

00:08:48,102 – 00:08:49,566

Sedni si za krk.

Залезай ко мне на шею.

39

00:08:49,567 – 00:08:52,236

Elá hop!

Алле-оп!

40

00:08:57,302 – 00:09:00,497

- Táta!

- Sakra!

- Папа!

- Чёрт!

41

00:09:27,008 – 00:09:28,595

Tati, tati!

Папа, папа!

42

00:09:28,596 – 00:09:35,943

Ty moje milovaná. Ahoj, jak se máš?

A kde je Eva?

Ой, милая моя. Привет. Как ты, как?

А где Ева?

43

00:09:36,135 – 00:09:38,077

V pokoji.

В комнате.

44

00:09:44,720 – 00:09:48,669

To si opravdu myslíte,

že jsem sto let za opicemi?

Неужели я так похож

на отжившего свой век динозавра?

45

00:09:52,081 – 00:09:59,087

Ano. Teda ne. Promiňte.

Да. Нет, нет. Простите.

46

00:09:59,980 – 00:10:03,444

Proč jste se schovával v mojí skříni?

Почему вы прятались в моём шкафу?

47

00:10:04,527 – 00:10:05,937

S odpovědí nespěchejte.

Я не тороплю с ответом

48

00:10:05,938 – 00:10:10,069

Vyznávám velmi moderní myšlenky.

и придерживаюсь очень современных
взглядов.

49

00:10:10,070 – 00:10:16,215

S Lízou jsme před sebou nikdy
neměli žádná tajemství.

Вот у меня с Лизой никогда не было
никаких секретов.

50

00:10:16,216 – 00:10:21,104

Tedy až do dneška, že Lízinko?

До сих пор. Правда, Лизочка?

51

00:10:24,329 – 00:10:27,032

Skutečně se omlouvám.
Je to ode mě moc hloupé.

Простите, действительно. Это так глупо
с моей стороны.

52

00:10:27,033 – 00:10:30,561

Nechci náš vztah s Lízou tajit.

Я не хочу держать наши с Лизой
отношения в тайне.

53

00:10:30,562 – 00:10:34,471

Vztah?

Отношения?

54

00:10:36,145 – 00:10:39,006

Ve smyslu přátelství.
Je pozdě, už půjdu.

В смысле дружбу. Уже поздно, я пойду.

55

00:10:40,144 – 00:10:44,759

Kampak byste chodil, mladíku.
Zůstaňte, to bude nejlepší.

Куда же вы пойдете, молодой человек.
Останьтесь, так будет лучше.

56

00:10:44,771 – 00:10:50,356

S radostí vám a Líze přenechám svoji postel.

Я с удовольствием предоставлю вам с
Лизой свою кровать.

57

00:10:50,357 – 00:10:52,872

Je širší.

Она пошире.

58

00:10:58,726 – 00:11:01,306

Rozhodněte se rychleji.

Решайтесь смелее.

59

00:11:01,977 – 00:11:04,414

Musím jít.

Я должен идти.

60

00:11:06,166 – 00:11:09,369

Ahoj, Lízo.

До встречи, Лиза.

61

00:11:29,726 – 00:11:32,999

Ahoj.

Привет.

62

00:11:39,549 – 00:11:42,130

Co to s vámi je?

Что это с вами? Вы какие-то загадочные.

Jste nějakí tajemní.

63

00:11:42,131 – 00:11:45,562

Musíme si vážně promluvit, Lízo.

У меня, Лиза, к тебе серьезный разговор.

64

00:11:47,550 – 00:11:50,532

Jedu do Petrohradu.

Hlásím se na akademii divadelního umění

Я еду в Петербург. Поступать в академию театрального искусства

65

00:11:50,533 – 00:11:52,552

na fakultu loutkového divadla.

на факультет театра кукол.

66

00:11:52,744 – 00:11:55,215

To je skvělé, moc ti to přeju.

Здорово, я очень рада за тебя.

67

00:11:55,216 – 00:11:59,639

- Chci, abys jela se mnou.

- A co táta? Ten mě přece nikdy nepustí.

- Я хочу, чтобы ты поехала со мной.

- А папа? Он же меня никогда не отпустит.

68

00:11:59,640 – 00:12:02,303

Táta? Všechno bude dobré,
promluví si s ním.

Папа? Все будет хорошо, я с ним поговорю.

69

00:12:02,304 – 00:12:03,631

Ty už sis s ním promluvil.

Ты уже с ним поговорил.

70

00:12:03,803 – 00:12:06,150

Poslyš, Lízo. Do Petrohradu pojedu taky.

Послушай, Лиза. Я тоже еду в Питер.

71

00:12:06,151 – 00:12:09,132

Hlásím se na psychologii na univerzitě.

Буду поступать на факультет психологии в университет.

72

00:12:09,133 – 00:12:15,678

Pokud tě otec nepustí s Pět'ou, zeptej se ho na mě.

Если отец не отпустит тебя с Петей, может быть ты его спросишь на счёт меня.

73

00:14:03,652 – 00:14:06,146

Borjo, jsme samozřejmě moc rádi, že s námi trávíš dovolenou.

Боря, нам конечно очень нравится, что ты с нами проводишь отпуск.

74

00:14:06,147 – 00:14:09,572

A že jsi pořád s námi.

Что ты всё время рядом.

75

00:14:09,573 – 00:14:11,491

Ale zdá se mi, že by ses mě oženit.

Но мне кажется, тебе пора жениться.

76

00:14:11,526 – 00:14:14,181

Uprímně několikrát, když jsem nad tím přemýšlel,

Если честно я несколько раз, когда до этого доходил,

77

00:14:14,182 – 00:14:19,512

vzpomněl jsem si na vás a uvědomil si,
že všechny moje vztahy nejsou vůbec vážné.

я вспоминал сразу о вас и понимал, что
все мои увлечения это так несерьёзно.

78

00:14:19,513 – 00:14:21,662

Prostě si z nás jen bere příklad,
že jo, Borjo?

Он просто берёт с нас пример, да Борь?

79

00:14:21,663 – 00:14:23,245

Tak to vypadá, že jsme asi ideální pár.

То кажется мы идеальная пара.

80

00:14:23,246 – 00:14:27,505

Takových je málo, že?
Nikdy se nehádáme.

Таких на миллион одна. Мы никогда не
ссоримся.

81

00:14:27,506 – 00:14:29,445

A ty jako zůstaneš svobodný, nebo co?

А ты чё, останешься холостяком?

82

00:14:39,283 – 00:14:45,864

Propána, ty se mi tak líbíš.
Ach, to já nemůžu, ctiteli.

Господи, ты мне нравишься. Ой, я не
могу, ухажёр.

83

00:14:47,610 – 00:14:49,579

A ty se líbíš mně.

А ты мне нравишься.

84

00:14:54,559 – 00:14:58,966

Co to je? Zemětřesení!

Pomoc! Zachraňte nás! Pomoc!

Чего? Землетрясение! Ой помогите, ой спасите!

85

00:14:58,967 – 00:15:02,567

To je nějaký hurikán! Držím se, držím!

Pomůžu ti!

Это ураган какой-то! Я держусь, держусь, держусь! Я тебе помогу!

86

00:15:02,568 – 00:15:06,404

Chyt' se mě, moje milá! Pomoc!

Давай, милая моя! Помогите!

87

00:15:10,381 – 00:15:13,700

Tady mě máš.

Вот тебе и-и.

88

00:15:13,701 – 00:15:16,545

Takže situace je v pohodičce.

Так, обстановочка нормальная.

89

00:15:16,546 – 00:15:20,145

Jenom si teď takhle umyju ručky.

Сейчас только ручки помою.

90

00:15:20,511 – 00:15:22,231

Ťuk, ťuk, ťuk.

Тук, тук, тук.

91

00:15:22,743 – 00:15:29,116

No je to kluk.

Kluk. Chlapeček.

Но, это мальчик. Мальчик. Но мальчик.

92

00:15:30,518 – 00:15:35,047

- Pusu!

- Hej vy výtržníci, mazejte odsud!

- Поцелуй!

- Эй безобразники, ну-ка вон отсюда!

93

00:15:35,234 – 00:15:40,604

Pusu, pusu, potom půjdeme.

Ještě jednu, ještě druhou.

Поцелуй, поцелуй, тогда уйдём. Еще один, еще другой.

94

00:15:40,605 – 00:15:43,384

K čemu se to asi chystá, panstvo?

Чё она задумала, ребята?

95

00:15:53,906 – 00:15:59,106

V současnosti, bohužel, nemůžeme udělat žádný konkrétní závěr.

К сожалению на данном этапе сделать какие-то конкретные выводы невозможно.

96

00:15:59,107 – 00:16:04,314

Musíme provést kompletní genetické vyšetření,

Необходимо провести полное генетическое тестирование,

97

00:16:04,315 – 00:16:10,200

abychom pochopili podstatu epileptických záchvatů.

чтобы понять природу этих эпилептических припадков.

98

00:16:11,129 – 00:16:12,652

Hlavně se nevzdávejte.

Да вы не отчаивайтесь.

99

00:16:14,215 – 00:16:18,181

Pro začátek musíme stanovit přesnou diagnózu.

Для начала нужно поставить точный диагноз.

100

00:16:18,861 – 00:16:20,164

Syndrom loutky.

Синдром петрушки.

101

00:16:20,165 – 00:16:23,687

Co jste to řekl?

Что вы сказали?

102

00:16:23,688 – 00:16:27,582

Diagnóza je syndrom loutky.

Диагноз – синдром петрушки.

103

00:16:40,505 – 00:16:43,185

Líza je doma?

А Лиза дома?

104

00:16:43,186 – 00:16:48,161

Dobrý večer, mladíku,
jestli nemáte námítky.

Добрый вечер, молодой человек, если вы не возражаете.

105

00:16:48,162 – 00:16:56,036

Pojďte dál, když už jste tak neodbytný.
Měli bychom se seznámit.

Проходите, если уж вы такой настырный. Надо и познакомиться.

106	
00:16:59,519 – 00:17:02,739	
- Dáte si whisky?	- Будете пить виски?
- Děkuju, nepiju.	- Спасибо, не пью.
107	
00:17:04,137 – 00:17:06,375	
Trvám na tom.	Я настаиваю.
108	
00:17:16,688 – 00:17:18,977	
Zajímá vás rodinná historie?	Интересуетесь семейной историей?
109	
00:17:18,988 – 00:17:20,954	
Promiňte, měl jsem se zeptat na dovození.	Простите, я должен был спросить разрешение.
110	
00:17:20,955 – 00:17:22,830	
Ale jděte.	Что?
111	
00:17:25,105 – 00:17:29,371	
Nejde přece o žádné tajné materiály obžaloby.	Это же не секретные материалы, обвинения.
112	
00:17:36,845 – 00:17:42,874	
Ta starší je Lízina matka Jana.	Та, что постарше, это – Лизина мать Яна.
113	
00:17:42,875 – 00:17:47,210	

A ta mladší je její sestra Ljudvíra.

Но и помладше её сестра Людвир.

114

00:17:47,245 – 00:17:54,535

Odjela téměř okamžitě po smrti Líziny matky.

Она сразу почти уехала, когда Лизина мать скончалась.

115

00:17:54,658 – 00:18:07,806

Potom se říkalo, že porodila dceru
a obě zemřely během požáru.

Потом говорили, что она родила дочь,
потом пожар и ни она ни дочь не
выжили.

116

00:18:09,031 – 00:18:12,905

- Co vás tam tak zaujalo?

- Что вас там так заинтересовало?

- Ta loutka.

- Эта кукла.

117

00:18:12,906 – 00:18:16,712

Aha, to je Krčmář.

Аааа, Корчмарь.

118

00:18:18,170 – 00:18:22,304

To jediné si s sebou Ljudvíra odnesla.

Единственное, что Людвир прихватила
с собой.

119

00:18:22,824 – 00:18:24,784

Modlu plodnosti.

Беременный идол.

120

00:18:24,785 – 00:18:26,063

Plodnosti?

Беременный?

121

00:18:26,064 – 00:18:29,764

Skutečně vám Líza nic nevyprávěla?

Неужели Лиза вам совсем ничего не рассказывала?

122

00:18:29,799 – 00:18:32,193

Ne.

Нет.

123

00:18:32,895 – 00:18:35,076

Tak to bych asi taky neměl.

Тогда, может, и мне не стоит

124

00:18:36,276 – 00:18:41,502

Nicméně byste měl být v obraze.

В прочем вам следует быть в курсе.

125

00:18:42,720 – 00:18:48,271

Alespoň se ukáže, jestli za mojí dcerou chodíte zbytečně.

А то выяснится чувство, зря ли вы к моей дочери ходите.

126

00:18:48,272 – 00:18:54,890

Řekněme, že vám tak ušetřím nejlepší roky života.

Я хоть вам сэкономлю, так сказать, лучшие годы жизни.

127

00:18:55,100 – 00:19:02,722

Přibližně v 19. století žil byl kočovný loutkář Franz.

Примерно в 19 веке жил был бродячий кукольник Франц.

128

00:19:05,226 – 00:19:10,104

Záletný kejklíř. V mžiku očaroval každou dámu. И любвеобильный был потешник.
Мигом очаровывал всех дам.

129

00:19:10,105 – 00:19:18,812

Jednou přijel do města Brody. Однажды приехал в город Броды, ну и
a všiml si tam dcery krčmáře. приметил там дочку корчмаря.

130

00:19:21,908 – 00:19:30,434

Nejen že si jí všiml, ale přímo se do ní zamiloval. И не только приметил, а, скажем так,
пřímо влюбился.

131

00:19:34,593 – 00:19:35,896

Otec byl proti. Отец был против.

132

00:19:35,931 – 00:19:42,006

Na co by mu byl kočovník, komediant, На что ему кочевник, актёришка,
loutkoherecký paňáca a žvanil. балаганчик, трепач.

133

00:19:42,007 – 00:19:48,165

Ale co měli mladí dělat, vždyť už byla těhotná. Что прикажете делать молодым. Она
ведь была уже беременной.

134

00:19:50,431 – 00:19:54,385

A tehdy se rozhodli utéct. И тогда они решили бежать.

135

00:19:54,386 – 00:19:58,205

Rozzlobený krčmář v hlubokém žalu a zostuzen Korчмарь вне себя от горя и позора

136

00:19:58,206 – 00:20:04,745

nenachází jiného řešení než proklít uprchlíky не находит ничего лучшего чем
strašnou kletbou. проклясть беглецов каким-то страшным
проклятием.

137

00:20:04,746 – 00:20:09,798

Jeho krvavý nářek se dostal až k uším Его кровавая жалоба достигла ушей
Všemohoucího. Всевышнего.

138

00:20:10,915 – 00:20:14,931

Nadešla doba a Franzovi se narodil syn. Пришел срок и родился у Франца сын.

139

00:20:14,932 – 00:20:22,119

Byl zvláštní, smál se jako hlupáček, nebyl Странный, он смеялся как болванчик, он
normální. был ненормальный.

140

00:20:22,120 – 00:20:25,558

Dobře, že brzy zemřel. Хорошо, что нежилецом оказался.

141

00:20:25,559 – 00:20:30,084

Jako pokus o zlomení kletby zplodili dceru. В попытке переломить судьбу сделали
они дочь.

142	00:20:30,085 – 00:20:32,985	Má cenu to vůbec říkat?	Стоит ли говорить.
143	00:20:33,602 – 00:20:38,215	V zoufalství se Franz vydal ke staré čarodějnici	В отчаянии обратился Франц к старой колдунье
144	00:20:38,216 – 00:20:43,044	a ta ho naučila vyrobit panenku krčmáře, který ho proklel.	и та научила его сделать куклу проклявшего его корчмаря.
145	00:20:43,045 – 00:20:46,223	Franz udělal všechno tak, jak mu čarodějnice řekla	Франц сделал всё, как она велела
146	00:20:46,224 – 00:20:50,043	a vyrobil panenku s chytrým mechanismem.	и изготовил куклу с хитроумным механизмом.
147	00:20:50,044 – 00:20:53,905	Kdo neví jak, nikdy ji neotevře.	Кто не знает, ни за что не откроет.
148	00:20:53,906 – 00:20:57,486	A uvnitř mu nakázala schovat kašpárka.	А внутри сказала спрятать кашпарика.

149	00:20:57,487 – 00:21:04,630	Malinkou loutku s bezpodmínečně červenými vlasy.	Маленького петрушку, чтобы был непременно с красными волосами.
150	00:21:10,191 – 00:21:16,510	Od těch dob se v rodině loutkáře rodily děti nebývalé krásy	С тех самых пор в семье кукольника рождались дети фарфоровой красоты
151	00:21:16,511 – 00:21:23,544	se svatozáří ohnivých vlasů. Syndrom loutky.	в ореоле огненных волос. Синдром петрушки.
152	00:21:24,175 – 00:21:31,687	Ještě se mu, myslím, říká Angelmanův syndrom.	Его еще как-то называют синдромом Ангелмана.
153	00:21:31,688 – 00:21:38,862	Taková maska na obličeji jako zamrzlý smích.	Маска такая на лице вроде как застывший смех.
154	00:21:38,863 – 00:21:47,837	Náhlý výbuch chechotu.	Взрыв внезапного хохота.
155	00:21:50,272 – 00:21:54,387	Dědičný po ženské linii.	Передающийся по женской линии.

156		
00:21:56,053 – 00:21:57,948		
Lízo!		Лиза!
157		
00:22:33,115 – 00:22:40,582		
Ne, to on se jen usmívá. Usmívá se.		Нет, это он просто улыбается. Улыбается.
158		
00:22:48,491 – 00:22:50,918		
Ukažte, já vám pomůžu.		Давайте, я вам помогу.
159		
00:23:49,193 – 00:23:52,337		
Charakteristické klinické projevy.		Характерные клинические проявления.
160		
00:23:52,338 – 00:23:59,305		
Těžká vývojová retardace, úplná absence nebo minimální schopnost využívat řečové funkce		Тяжелая задержка развития, полное отсутствие или минимальное использование речевых функций,
161		
00:23:59,306 – 00:24:04,181		
motorická retardace, narušení rovnováhy, třes končetin,		нарушение движения, неравновесие, дрожание конечностей,
162		
00:24:04,182 – 00:24:08,487		
častý bezpříčinný smích, hypermotorické projevy		частый беспричинный смех, гипермоторное поведение,

163	00:24:08,488 – 00:24:14,950	epilepsie, makrocefalie, šilhavost, hyperpigmentace kůže.	эпилепсия, макроцефалия, косоглазье, гипопигментация кожи.
164	00:24:14,951 – 00:24:18,890	Prostě to není dobré.	Короче, не здорово.
165	00:24:18,891 – 00:24:22,640	Pét'o, hej!	Петь, Петь.
166	00:24:23,260 – 00:24:25,234	Není to dobré.	Это не здорово.
167	00:24:27,609 – 00:24:30,000	K čemu jsou tyhle děti vůbec dobré?	Зачем мне вообще эти дети?
168	00:24:30,602 – 00:24:31,879	Jak k čemu?	Ну как?
169	00:24:31,880 – 00:24:37,512	Postavíš dům, zasadíš strom, pořídíš si dítě.	Построить дом, посадить дерево, завести ребёнка.
170	00:24:37,513 – 00:24:39,840	To je přece blbost, Borjo.	Боря, это же банальщина.

171

00:24:39,999 – 00:24:43,493

Já osobně si raději pořídím loutku.

Лично мне интереснее заводить кукол.

172

00:26:27,937 – 00:26:33,085

Kde jsi byl?

Proč tady nikdy nejsi?

Где ты был? Почему тебя никогда нет рядом?

173

00:26:34,190 – 00:26:37,114

Když tě potřebuju,

nikdy tu nejsi.

Когда ты нужен, тебя никогда нет рядом.

174

00:26:39,171 – 00:26:41,757

- Nechceš sem chodit, že?

- Co to povídáš, Lízo.

- Ты не хочешь сюда приходить, да?

- Что ты говоришь, Лиза.

175

00:26:41,758 – 00:26:43,546

- Bojíš se nás.

- Co to říkáš!

- Ты нас боишься.

- Ну ты что!

176

00:26:43,547 – 00:26:45,277

Kde jsi byl?

Где ты был?

177

00:26:45,312 – 00:26:47,005

Měl jsem vystoupení, Lízo.

У меня было выступление, Лиза.

178	00:26:47,006 – 00:26:48,722	To není pravda.	Не правда.
179	00:26:49,500 – 00:26:50,768	To není pravda. Jenom lžeš.	Не правда, ты всё врешь.
180	00:26:50,769 – 00:26:53,076	No tak, Lízo!	Лиза!
181	00:27:01,565 – 00:27:03,218	Prosím, nech toho! Moc tě prosím!	Пожалуйста, не надо! Я тебя очень прошу!
182	00:27:03,219 – 00:27:06,789	Lízo, proč, neplakej! Tiše, tiše!	Зачем, Лиза не надо! Всё, всё!
183	00:27:07,053 – 00:27:11,617	Nesahej na mě, ty bezcitná svině!	Не трогай меня, белоглазая сволочь!
184	00:27:13,089 – 00:27:15,137	Co jsem udělal?	Что я сделал?
185	00:27:15,138 – 00:27:17,145	Já snad můžu za to, že pořád křičí?	Скажи, в чем я виноват, что он кричит всё время?

186

00:27:17,146 – 00:27:20,553

Ano, můžeš. Je to tvoje vina,
že se nám narodilo takové dítě.

Да, виноват. Ты виноват, что у нас
ребёнок родился таким,

187

00:27:20,554 – 00:27:23,231

Protože všechno kolem sebe
přeměňuješ na loutky.

потому что ты всё вокруг превращаешь в
куклу.

188

00:27:23,232 – 00:27:25,347

Děkuju.

Спасибо.

189

00:27:26,630 – 00:27:31,954

Sopak je to náhoda, že se loutkáři narodila
loutka?

Разве это случайность, что у кукольника
родилась кукла?

190

00:28:31,855 – 00:28:34,799

Omlouvám se,
nechtěla jsem tě urazit.

Прости меня, я не хотела тебя обидеть.

191

00:28:41,374 – 00:28:43,137

Nic se nestalo.

Ничего страшного.

192

00:28:48,736 – 00:28:51,074

Nic se nestalo.

Ничего страшного.

193	00:29:10,883 – 00:29:14,313	Byli jsme u doktora, Martyne.	Мы были у врача, Мартын.
194	00:29:18,306 – 00:29:20,643	Co říkal?	Что он сказал?
195	00:29:22,116 – 00:29:26,467	Co říkal, Lízo?!	Лиза, что он сказал?!
196	00:32:38,482 – 00:32:52,742	Byl to on. To můj otec nás proklel.	Это он. Это мой отец нас проклял.
197	00:32:52,743 – 00:32:54,435	Jako krčmář svoji dceru.	Как корчмарь свою дочь.
198	00:32:55,328 – 00:32:57,980	Ale ne, Lízo.	Нет, Лиза, нет.
199	00:32:57,981 – 00:33:03,329	Je to dědičné onemocnění. Takových je milion.	Это наследственная болезнь. Таких миллион.
200	00:33:08,245 – 00:33:09,663	Krčmář.	Корчмарь.

201	00:33:11,907 – 00:33:16,658	Jedu studovat a chci vzít Lízu s sebou.	Я уезжаю учиться и я хочу забрать Лизу с собой.
202	00:33:16,659 – 00:33:19,419	Nepřichází v úvahu.	Даже не обсуждается.
203	00:33:21,888 – 00:33:23,606	Ještě něco?	Что-нибудь ещё?
204	00:33:23,607 – 00:33:25,239	To je všechno.	Это всё.
205	00:33:25,451 – 00:33:28,900	V tom případě dobrou noc.	В таком случае – доброй ночи.
206	00:33:28,935 – 00:33:31,858	Víte, kde je východ.	Вы знаете, где выход.
207	00:33:38,574 – 00:33:41,525	Vypadni!	Пошёл вон!
208	00:33:52,459 – 00:33:56,072		

Lízo, zase sis půjčila moje manikúrní nůžky	Лиза, ты опять брала мои маникюрные ножницы
209 00:33:56,073 – 00:33:58,168 a nevrátila jsi je na své místo.	и не положила на место.
210 00:33:58,421 – 00:34:01,018 Promiň, leží v kuchyni na stole.	Извини, они на кухне, на столе.
211 00:34:11,904 – 00:34:14,974 Proč si, sakra, nezavíráš dveře!	Какого чёрта, ты не закрываешь дверь!
212 00:34:15,949 – 00:34:16,882 A proč?	Зачем?
213 00:34:17,693 – 00:34:21,043 Doma je jenom táta a ten se rád dívá, jak se koupu.	В доме только папа и он любит смотреть, как я купаюсь.
214 00:34:21,044 – 00:34:22,296 Co?!	Что?!
215 00:34:22,297 – 00:34:23,545 A co je na tom špatného?	А что это такого?
216	

00:34:23,546 – 00:34:26,643

Připomínám mu mámu.

Я ему маму напоминаю.

217

00:34:28,055 – 00:34:31,418

Obleč se, odjíždíme!

Одевайся, мы уезжаем!

218

00:34:39,285 – 00:34:41,860

- Líza jede se mnou.

- Я увожу Лизу.

- Ta se nenarodila pro ten tvůj ksicht!

- Она не для твоего рыла, понял, падло!

219

00:34:41,895 – 00:34:46,130

Rozumíš, ty špíno!

Я тебя урою!

Já s tebou skoncuju!

220

00:34:47,263 – 00:34:51,050

Po zbytek života se budeš topit ve sračkách,
bastarde!

Сучёныш, ты у меня всю жизнь говно
лакать будешь!

221

00:34:51,051 – 00:34:54,742

Pochybuju. A víte proč?

Сомневаюсь, знаете почему? Потому что
вы по-прежнему живёте на четвертом
этаже

Protože stále bydlíte ve třetím patře

222

00:34:54,743 – 00:34:56,667

a ze třetího patra se stále daleko nedoletí.

и по-прежнему отсюда далеко лететь.

223

00:35:16,154 – 00:35:19,294

Martyne, Martyne!

Мартын, Мартын!

224

00:35:27,029 – 00:35:34,811

Lízo, jdeme. Pojd', láska, odcházíme.

Лиза, Лиза, Лиза, пойдём. Давай,
любимая, пойдём.

225

00:35:36,712 – 00:35:42,079

- Stát!? Odstup od něj!

- Стоять! Отойди от него!

- Tati!

- Папа!

226

00:35:43,162 – 00:35:48,932

Zády! Zády!

Спиной! Спиной!

227

00:35:53,068 – 00:35:56,237

Elá hop!

Алле-оп!

228

00:35:58,168 – 00:36:03,314

Buďte prokleti vy i vaše děti!

Будьте вы прокляты и ваши дети будут
прокляты!

229

00:39:07,440 – 00:39:12,165

Probouzím se v slzách. Každé ráno.

Я просыпаюсь в слезах. Каждое утро.

230

00:39:13,530 – 00:39:17,425

Den za dnem se probouzím,
protože pláču ve spánku, rozumíš?

День за днём я просыпаюсь, потому что
я плачу во сне, понимаешь?

231

00:39:23,336 – 00:39:25,194

Na začátku jsem si myslela, že se vybrečím.

Сначала я думала, я выплачусь.

232

00:39:25,195 – 00:39:27,757

Slzy přece musí jednou přestat.

Слезы же должны когда-то кончиться.

233

00:39:28,205 – 00:39:32,079

Ale nepřestávají.

Но они не кончаются.

234

00:39:33,760 – 00:39:36,346

Zdá se mi, že už se nikdy nezvládnou usmívat.

Мне кажется я больше никогда не смогу
улыбаться.

235

00:39:40,385 – 00:39:41,837

Nechápu, že lidi můžou usmívat.

Я не понимаю, как люди улыбаются.

236

00:39:42,626 – 00:39:45,335

Jak to dělají?

Как это у них получается?

237

00:39:46,696 – 00:39:49,554

- Lízo, musíš. . .

- Лиза, ты должна. . .

- Hlavně mi neříkej, že musím být silná.

- Только не говори мне, что я должна
быть сильной.

238

00:39:50,021 – 00:39:52,405

- Já nic neříkám.

- To je jeho oblíbená fráze.

- Ничего не говорю.

- Это его излюбленная фраза.

239

00:39:55,695 – 00:39:57,025

Nemůžu být silná, když jsem přišla o dítě.

Я не могу быть сильной, потеряв ребёнка.

240

00:39:57,026 – 00:40:00,025

Jsem jen obyčejná žena.

Я – обычная женщина.

241

00:40:00,539 – 00:40:02,537

A on se toho bojí.

Он боится этого.

242

00:40:02,538 – 00:40:06,428

Bojí se toho nejvíc na světě.

Он боится этого больше всего на свете.

243

00:40:07,169 – 00:40:11,618

Připadá mi,
že mu teď křivdíš.

Мне кажется, что сейчас ты к нему несправедлива.

244

00:40:12,633 – 00:40:16,035

Křivdím?

Несправедлива?

245

00:40:18,167 – 00:40:19,399		
Chtěl, abych byla pořád s ním.		Он хотел, чтобы я всё время была с ним.
246		
00:40:19,400 – 00:40:21,128		
Ale ne po jeho boku.		Нет, но не просто рядом.
247		
00:40:21,129 – 00:40:23,969		
Chtěl, abych se stala jeho nedílnou součástí.		Он хотел, чтобы я стала его неотъемлемой частью.
248		
00:40:23,970 – 00:40:27,741		
Jeho stínem. Žila jenom jeho myšlenkami		Его тенью и жила только его чувственными мыслями,
249		
00:40:27,742 – 00:40:29,719		
a vůbec neměla vlastní.		и совсем не имела своих.
250		
00:40:30,642 – 00:40:32,983		
Teď nemám na mysli nějakou obzvlášť křehkou lásku.		Я не говорю про какую-то особенную трепетную любовь.
251		
00:40:32,984 – 00:40:37,596		
Nemůžu vystát tohle pokrytectví.		Я терпеть не могу этого ханжества.
252		
00:40:39,258 – 00:40:40,752		
Víš, jaké to bylo,		Я скажу тебе, что это было,

253

00:40:40,753 – 00:40:43,908

když mě držel tak,
že jsem nemohla dýchat.

когда он сжимал меня так, что я дышать
не могла.

254

00:40:44,751 – 00:40:46,892

Skřípala jsem zuby, dokonce
i ve spánku.

Я скрипела зубами. Даже во сне.

255

00:40:47,733 – 00:40:48,997

Borjo, on se bál.

Боря, он боялся.

256

00:40:48,998 – 00:40:54,469

Měl strach z rozloučení
se svojí hlavní loutkou.

Он боялся расстаться со своей главной
куклой.

257

00:40:55,629 – 00:40:58,357

Protože by to znamenalo
začít mě vnímat

Потому что это означало бы перевести
меня

258

00:40:58,358 – 00:41:04,883

jako živou ženu a uznat,
že jsem živý člověk.

в ранг живой женщины и означало
признать во мне живого человека.

259

00:41:05,580 – 00:41:09,031

Tak neříkej, že mu křivdím.	Так что не говори, что я к нему несправедлива.
260 00:41:12,314 – 00:41:14,745 Mimochodem jsi můj doktor.	Между прочим – ты мой доктор.
261 00:41:15,494 – 00:41:18,128 Musíš být na mojí straně.	Ты должен быть на моей стороне.
262 00:41:18,129 – 00:41:21,233 Tak ho přestaň bránit.	Хватить его защищать.
263 00:42:54,753 – 00:42:57,680 Elis.	Элис.
264 00:43:00,330 – 00:43:02,933 Elis.	Элис.
265 00:43:45,442 – 00:43:46,641 Co je?	Что?
266 00:43:51,034 – 00:43:52,175 Tak co?	Что?
267 00:43:52,210 – 00:43:55,751	

- To jsem se tak moc změnila?

- Ale jdi ty.

- Я так сильно изменилась?

- Ну что ты.

268

00:43:55,752 – 00:43:57,760

Jen jsem kontroloval, jestli jsem si všechno správně zapamatoval.

Просто я проверял себя, если я всё правильно запомнил.

269

00:43:57,761 – 00:43:58,906

Co zapamatoval?

Что запомнил?

270

00:43:59,954 – 00:44:02,573

To bude překvapení.

Ну это будет сюрприз.

271

00:44:02,787 – 00:44:05,046

Pojď, jdeme.

Всё, идём.

272

00:44:08,130 – 00:44:11,909

- Elá. . .

- hop!

- Алле...

- оп!

273

00:44:12,683 – 00:44:15,893

- Huje!

- Opravdu?

- И-и.

- Точно?

274

00:44:15,894 – 00:44:17,121

Tak jedem!

Давай!

275

00:44:34,559 – 00:44:38,486

- A kde je to tvoje překvapení?

- Nevím, hledej sama.

- Ну и где твой сюрприз?

- Не знаю, ищи сама.

276

00:44:46,039 – 00:44:47,479

Nevím, kde je.

Не знаю, где он.

277

00:44:49,320 – 00:44:52,114

Zima, zima, zima.

Přihořívá, přihořívá.

Холодно, холодно, холодно. Теплее, теплее.

278

00:44:53,951 – 00:44:56,307

Lízo!

Ну Лиза!

279

00:45:03,349 – 00:45:05,677

Co na ni říkáš?

Ну как?

280

00:45:06,166 – 00:45:08,391

Ahoj.

Привет.

281

00:45:21,072 – 00:45:22,221

Bylo to prostě neuvěřitelné.

Это было просто невероятно.

282

00:45:22,222 – 00:45:23,234

To si ani neumíš představit.

Ты не представляешь.

283

00:45:23,652 – 00:45:25,771

Kdybys viděla, co se tam dělo.

Если бы ты видела, что там творилось.

284

00:45:25,772 – 00:45:28,520

Diváci prostě obléhali divadlo. Šílenost.

Зрители просто осаждали театр.
Безумно.

285

00:45:28,521 – 00:45:30,287

S mlékem? Nepamatuju si to.

С молоком? Я не помню.

286

00:45:30,288 – 00:45:33,083

Dokonce jsme museli hrát
přídavná představení.

Нам даже пришлось играть
дополнительные спектакли.

287

00:45:33,084 – 00:45:35,092

Můžeš si to představit?

Ты можешь себе это представить?

288

00:45:35,290 – 00:45:36,658

My? Kdo?

Нам? Кому?

289

00:45:36,659 – 00:45:37,489

Já a Elis.

Нам. С Элис.

290

00:45:37,490 – 00:45:38,983
Mimochodem, líbí se ti jméno?

Кстати как тебе имя?

291

00:45:38,984 – 00:45:41,817
Elis je skutečně dokonalé.
Moc se k ní hodí, že?

Элис, правда, прекрасно. Оно очень подходит, да?

292

00:45:41,818 – 00:45:44,712
Elis - Líza.
To je aliterace, chápeš?

Элис – Лиза.
Понимаешь, аллитерация.

293

00:45:44,713 – 00:45:47,310
Podívej se, co píšou v novinách.

Смотри, какая пресса.

294

00:45:47,475 – 00:45:51,472
Podívej, co o nás napsali v ruských novinách.

Смотри, всё пресса, всё, что о нас написано в русской прессе.

295

00:45:51,473 – 00:45:55,063
Geniální, geniální, geniální. Zázrak.
Elis je zázrak.

Гениально, гениально, гениально. Чудо,
Элис – чудо.

296

00:45:55,064 – 00:45:57,432
Všude nás teď zvou. Pořád a všude.

Нас теперь везде приглашают. Везде и всюду.

297

00:45:57,433 – 00:45:59,977

Turné jsou naplánována na dva roky dopředu.

Гастроли расписаны на два года вперёд.

298

00:45:59,978 – 00:46:02,295

Dokážeš si to představit!

Celý svět nám leží u nohou.

Ты можешь себе это представить! В
общем, весь мир у наших ног.

299

00:46:02,296 – 00:46:04,535

A to všechno díky ní.

И всё это благодаря ей

300

00:46:05,660 – 00:46:09,172

Co se děje? Co? Ty nejsi ráda?

Что ты? Что? Почему ты не рада?

301

00:46:10,446 – 00:46:17,168

Upřímně, jen díky ní jsem mohl zaplatit tvoje
léčení.

Если честно, благодаря ей я смог
оплатить твоё лечение.

302

00:46:17,169 – 00:46:21,318

A ty ses mi uzdravila, že Elis?

А ты у меня снова здорова, да Элис?

303

00:46:25,108 – 00:46:26,854

- Nechápu to.

- Počkat.

- Но я не понимаю.

- Подожди.

304

00:46:26,855 – 00:46:29,786

To znamená, že to byla náhoda.

Значит это была случайность.

- 305
00:46:29,787 – 00:46:30,637
Ano, přesně tak. Да, совершенно верно
- 306
00:46:30,638 – 00:46:34,518
Dodnes jsme udělali všechny možné testy. На сегодняшний день мы провели все возможные тесты.
- 307
00:46:34,519 – 00:46:37,833
Všechny výsledky jsou v normě. Все результаты в норме.
- 308
00:46:37,834 – 00:46:42,522
Zřejmě máme co do činění se spontánní chromozomovou mutací. Очевидно, мы имеем дело со спонтанным хромосомным дефектом.
- 309
00:46:42,523 – 00:46:44,948
Takže vy se domníváte, že to není dědičné onemocnění? Значит вы считаете, это не наследственная болезнь?
- 310
00:46:46,080 – 00:46:53,772
Pochopte, jestli má velká skupina lidí výsledky analýz v normě, Понимаете, если большая группа людей, у которых результаты анализов в норме,
- 311
00:46:53,773 – 00:46:59,903
ještě to neznamená, že nemohou být nositeli syndromu. тем не менее они являются носителем синдрома.

312

00:47:02,613 – 00:47:03,534

No a co máme teda dělat?

Ну и что делать?

313

00:47:03,535 – 00:47:05,325

Zkusit to znovu.

Ну попытаться снова.

314

00:47:11,050 – 00:47:13,983

Zkoušíme to už půl roku
a nedaří se.

Ну мы пытаемся уже полгода, у нас не
получается.

315

00:47:14,725 – 00:47:19,104

To je psychoemocionální neplodnost.

Это психоэмоциональное бесплодие.

316

00:47:19,105 – 00:47:22,154

Žije ve vás podvědomý strach z těhotenství

В вас живёт подсознательный страх
беременности

317

00:47:22,155 – 00:47:25,855

a s ním spojenými negativními následky.

и связанным с ней негативным
последствием.

318

00:47:25,856 – 00:47:33,793

Zkuste na ně zapomenout
a vyhýbat se stresu.

Постарайтесь забыть о них и избегать
стрессов.

319	00:47:33,794 – 00:47:36,788	Předepíšu vám jeden lék.	Я вам напишу одно лекарство.
320	00:47:40,381 – 00:47:43,302	Zkusit to znovu. Jasně.	Пытаться ещё раз. Конечно.
321	00:47:43,883 – 00:47:48,213	Znova otěhotnět. Znova se narodí nemocné dítě.	Опять забеременеть, опять родится больной ребёнок.
322	00:47:49,443 – 00:47:51,849	Rychle umře. Tak to zkusíme podruhé.	Быстренько умрёт. То второй раз попробовать,
323	00:47:52,755 – 00:47:54,101	Zase se narodí, zase umře.	Опять родится, опять умрёт.
324	00:47:54,102 – 00:47:56,426	Potřetí, počtvrté, posedmé, poosmé.	Третий, четвертый, седьмой, восьмой.
325	00:47:56,427 – 00:47:58,870	Možná se to popátácté podaří.	Пятнадцатый, может быть, спонтанно получится.
326	00:47:59,192 – 00:48:00,816		

Lízo, doktoři nejsou bozi,
neví všechno.

Лиза, врачи не боги, они не знают всего

327

00:48:00,817 – 00:48:02,156

Ale jsou věci, které vědí přesně.

но кое-что они всё-таки знают.

328

00:48:02,334 – 00:48:07,948

Hned' ti přece řekl,
že ten hlavní problém je v tvójí hlavě.

Он же тебе сразу сказал, что главная
проблема у тебя в голове.

329

00:48:10,021 – 00:48:12,598

Takže ty si myslíš,

То есть ты считаешь,

330

00:48:12,599 – 00:48:16,327

že celá naše rodina
z generace na generaci

что вся наша семья из поколения в
поколение

331

00:48:16,328 – 00:48:20,558

jak blbci věřili nějaké pitomosti?

как дураки верили в какую-то ерунду?

332

00:48:21,081 – 00:48:25,339

Rodové prokletí, modla plodnosti, Krčmář

Родовое проклятие, беременный идол,
Корчмарь,

333

00:48:25,340 – 00:48:30,343

ve kterého věřil dokonce i můj otec,
cynický prokurátor.

в которого даже мой отец, циничный
прокурор верил.

334

00:48:31,143 – 00:48:33,725

Pro tebe jsou to strašidelné
historiky.

Для тебя это просто страшилки.

335

00:48:35,181 – 00:48:36,420

Lízo!

Лиза!

336

00:48:45,198 – 00:48:46,506

Martyne, jestli mě chceš pochopit,

Мартын, если ты меня просто хочешь
услышать,

337

00:48:48,565 – 00:48:51,477

uvědom si, prosím tě,
že je to pro mě moc důležité.

пожалуйста, поверь, для меня это всё
очень важно.

338

00:48:51,512 – 00:48:52,913

Chápu to.

Я понимаю.

339

00:48:52,948 – 00:48:56,265

- Moc důležité.

- Очень.

- Holčičko moje.

- Девушка моя.

340

00:49:10,534 – 00:49:12,897

- Pamatuješ, jak se usmíval náš syn?

- Lízo!

- Помнишь, как улыбался наш сын?

- Лиза!

341

00:49:15,225 – 00:49:17,876

Tak pamatuješ, jak se usmíval?

Ты помнишь, как он улыбался?

342

00:49:49,510 – 00:49:53,545

- Ahoj.

- Lízo, vypadáš prostě báječně.

- Привет.

- Лиза, ты просто великолепно выглядишь.

343

00:49:55,984 – 00:49:59,313

Těší mě, doktore, ale obávám se, že jste se spletl.

Будем знакомы доктор, но боюсь, вы обознались.

344

00:49:59,348 – 00:50:02,128

Děkuji za kompliment.

Jmenuji se Elis.

Спасибо за комплимент. Меня зовут Элис.

345

00:50:02,129 – 00:50:06,037

A věděli jste, že na dvoře Antiocha III. Velikého,

А вы знаете, что при дворе Антиоха III Великого

346

00:50:06,038 – 00:50:08,154

krále Seleukovské říše, na plesech hrály prim loutky?

– царя Селевкидов – куклы правили балом.

347		
00:50:11,069 – 00:50:12,417		
Borjo, byly to ty nejsložitější mechanismy		Боря, это были сложнейшие механизмы,
348		
00:50:12,418 – 00:50:14,794		
a byly vyrobeny tak mistrovsky,		и были сделаны так искусно,
349		
00:50:14,795 – 00:50:17,346		
že vytvářely iluzi naprosté životní podoby, chápeš?		что создавали иллюзию просто полного жизненного подобия, понимаешь?
350		
00:50:17,347 – 00:50:19,052		
Přičemž sám Antiochos		Причем сам этот Антиох,
351		
00:50:19,053 – 00:50:21,974		
navštěvoval hodiny loutkoherectví u komediantů.		он брал уроки кукловождения у комедиантов
352		
00:50:21,975 – 00:50:25,658		
A dokud nedosáhl žádných představitelných profesionálních výšin,		и пока он не достиг каких-то ну немыслимых профессиональных высот,
353		
00:50:25,659 – 00:50:27,281		
on sám své loutky převlékal		он сам переодевал своих кукол
354		
00:50:27,282 – 00:50:31,434		

a zdobil je zlatem a drahokamy.

и украшал их золотом и драгоценными
камнями.

355

00:50:31,435 – 00:50:33,616

Hotový pacient pro tebe, Borjo.

Короче был законченным твоим
пациентом, Боря.

356

00:50:35,112 – 00:50:36,036

No tak, Elis.

Элис, я прощу тебя.

357

00:50:39,335 – 00:50:43,218

Borjo, tobě se taky tak líbí
to kouzelné rozdvojení?

Боря а тебе тоже нравится это чудесное
раздвоение?

358

00:50:45,880 – 00:50:47,799

Nejdřív ze mě dělá loutku,

Сначала он из меня делает куклу,

359

00:50:47,800 – 00:50:51,336

a potom z loutky dělá mě.

а потом из куклы делает меня.

360

00:50:53,651 – 00:50:56,875

A proč by ne? Mělo by ti to lichotit.

Почему бы нет? Это тебе должно быть
особенно лестно.

361

00:50:56,876 – 00:50:59,648

Kdybys nebyla Pět'ova múza,

Не будь ты Петиной музой,

- 362
00:50:59,649 – 00:51:01,853
nezvěčnil by tě do silikonu. он бы не увековечил тебя в силиконе.
- 363
00:51:01,854 – 00:51:03,002
Nemám pravdu? Разве не так?
- 364
00:51:03,003 – 00:51:07,968
Jste tak hrubý. Urážíte přítomné dámy. Как это грубо. Вы обижаете присутствующих здесь дам.
- 365
00:51:09,546 – 00:51:12,916
A teď vážně, líbím se vám, že? А если серьезно, я ведь вам нравлюсь?
- 366
00:51:12,917 – 00:51:13,910
No ano. Ну да.
- 367
00:51:13,911 – 00:51:19,147
Jste prostě nádherné umělecké dílo.
O tom není pochyb. Вы просто великолепное произведение искусства. В этом двух мнений не может быть.
- 368
00:51:26,949 – 00:51:28,887
Ale já jsem přece lepší, že? Но я ведь лучше, правда?
- 369

00:51:28,888 – 00:51:31,303

Já jsem přece lepší než tenhle android.

Я ведь лучше чем этот андроид.

370

00:51:31,304 – 00:51:33,290

Srovnávat může jen idiot.

Сравнивать может только идиот.

371

00:51:34,321 – 00:51:36,882

Ty snad opravdu nechápeš, že jde o umění?

Ты что, действительно не понимаешь,
что речь идёт об искусстве?

372

00:51:36,883 – 00:51:39,517

O oživení neživého?

Об оживлении неживого?

373

00:51:40,658 – 00:51:42,733

Loutka je sama o sobě bezmocná.

Кукла сама по себе беззащитна.

374

00:51:42,734 – 00:51:48,286

Jen já jí můžu vdechnout život.

Это только я могу взять её и вдохнуть в
неё жизнь.

375

00:51:54,879 – 00:52:00,704

Víš, Borjo, zdá se mi, že jí obětoval
kromě mého vzhledu i něco víc.

Знаешь, Боря, мне кажется он
позаимствовал для неё не только мою
внешность, но конечно и положение.

376

00:52:00,705 – 00:52:02,597

Co? Játra?

Что? Печенку?

377

00:52:02,598 – 00:52:06,394

Ne, játra jsou na místě.

Нет, печёнка на месте.

378

00:52:06,395 – 00:52:09,449

Duši.

Душу.

379

00:52:12,723 – 00:52:19,466

Žil byl iguanodon a vážil osmdesát tun

Жил-был игуанодон весом восемьдесят тонн

380

00:52:19,467 – 00:52:25,932

a přátelil se s ptákem pterodaktylákem.

и дружил он с пицей-птеродактилицей.

381

00:52:43,899 – 00:52:45,308

Řekni mi, prosím, nepřemýšlel jsi o tom,

Скажи, пожалуйста, ты не думал что,

382

00:52:45,343 – 00:52:49,743

že když člověk cítí a mluví o tom,

когда человек чувствует и говорит,

383

00:52:49,744 – 00:52:54,639

že mu odebrali duši, že to není normální?

что у него отняли душу, что это не нормально?

384

00:53:06,513 – 00:53:13,877

- Víš, do rukou se mi dostal starý rukopis.

- O čem?

- Знаешь, мне как-то в руки попал старинный манускрипт.

- Про что?

385

00:53:14,985 – 00:53:19,312

Je o jednom mágovi,
který stvořil chlapce ze vzduchu.

Там об одном маге, который создал мальчика из воздуха.

386

00:53:19,347 – 00:53:22,123

Kluka ze vzduchu?

Парня из воздуха?

387

00:53:22,124 – 00:53:23,979

Byl tam zapsán dokonce proces.

Там вот процесс записан.

388

00:53:24,311 – 00:53:34,036

Ze vzduchu do vody, z vody do krve, z krve do
těla, zhuštěný do těla.

Из воздуха в воду, из воды в кровь, из
крови в плоть, уплотненный в плоть.

389

00:53:34,183 – 00:53:35,943

Toho chlapce stvořil ze vzduchu

Он создал этого мальчика из воздуха.

390

00:53:35,944 – 00:53:38,912

a jeho duši si vzal k sobě do služby.

А душу его взял себе на службу.

391

00:53:40,534 – 00:53:43,266

Tím toho chlapce zabil.

Тем самым убив этого мальчика.

392

00:53:47,185 – 00:53:48,116

No a?

И что?

393

00:53:49,618 – 00:53:53,896

Víš, někdy se cítím

Знаешь, мне иногда кажется, я иногда
чувствую себя

394

00:53:53,897 – 00:53:59,329

jako ten chlapec zrozený ze vzduchu.

вот именно этим мальчиком, созданным
из воздуха.

395

00:53:59,330 – 00:54:01,354

Jako chlapec ze vzduchu,

Созданным из воздуха,

396

00:54:01,389 – 00:54:06,988

jehož duši si vzal do služby
Stvořitel nebo někdo jiný.

чью душу Создатель или кто-то другой,

397

00:54:06,989 – 00:54:11,465

Jeden z těch dvou.

кто-то из них двоих взял себе на службу.

398

00:54:11,466 – 00:54:13,789

V čem je smysl té samé služby?

В чём смысл этой самой службы?

399	00:54:13,790 – 00:54:16,940	A to nejdůležitější? Komu patřím?	А самое главное – чья я собственность?
400	00:54:18,435 – 00:54:20,393	Na rozdíl od Lízy tohle trápení neznám.	Вот этого горе в отличии от Лизы, я не знаю.
401	00:56:41,110 – 00:56:43,531	Dnes jsi byla prostě nádherná.	Ты была сегодня просто бесподобна.
402	00:56:44,148 – 00:56:46,422	Což se ale nedá říct o tobě.	Чего нельзя сказать о тебе.
403	00:56:46,423 – 00:56:48,514	Máš pravdu, miláčku.	Нет, ты права, дорогая.
404	00:56:49,003 – 00:56:51,320	Něco mě vykolejilo.	Кое-что меня выбило из колеи.
405	00:56:51,321 – 00:56:53,768	Zajímavé, o co jde?	Интересно, что это?
406	00:56:55,069 – 00:56:58,537		

Víš, co se mi během vystoupení zdálo?

Знаешь, что мне показалось во время выступления?

407

00:56:58,538 – 00:57:02,992

Že tam v sále stále Líza.

Что там в зале стояла Лиза.

408

00:57:07,702 – 00:57:10,389

Myslíš, že to byla ona?

Думаешь, что это была она?

409

00:57:10,510 – 00:57:13,452

Upřímně na to kašlu!

Если честно, мне плевать!

410

00:57:24,223 – 00:57:26,188

Kde jsi byla?

Где ты была?

411

00:57:26,189 – 00:57:28,460

Objel jsem celé město a hledal tě!

Я весь город объездил и разыскивал тебя.

412

00:57:29,647 – 00:57:31,779

Vynechme tu komedii.

Давай, обойдёмся без художных привлечений.

413

00:57:32,872 – 00:57:35,607

Jakou komedii? Co se stalo?

Měl jsem opravdu strach.

Каких приувеличений? Что случилось?

Я правда волновался.

414	00:57:35,608 – 00:57:36,036	Skutečně?	Неужели?
415	00:57:37,520 – 00:57:39,906	Nedokázala jsem si představit, že si na mě byt' jen vzpomeneš,	Я представить не могла, что ты вспомнишь обо мне,
416	00:57:39,907 – 00:57:42,027	když je s tebou ona.	когда рядом она.
417	00:57:42,676 – 00:57:45,041	Lízo, co to říkáš. Je to loutka. Jenom loutka.	Лиза, посмотри, ты что говоришь, это кукла. Только кукла.
418	00:57:45,042 – 00:57:48,917	Hezká, ale loutka. Ty jsi moje žena.	Хорошенькая, но кукла. Ты моя жена.
419	00:57:49,778 – 00:57:53,214	Konečně sis našel ideální přítelkyni.	Наконец-то ты нашел себе идеальную подругу.
420	00:57:53,383 – 00:57:56,783	Klidnou, bez nervových hroucení, bez depresí.	Спокойная, нет нервных срывов, нет депрессий.

421

00:57:57,957 – 00:58:01,052

I když jaké deprese, vždyť ji ani nebolí hlava.

Хотя какая депрессия, ведь у неё даже голова не болит.

422

00:58:02,183 – 00:58:03,015

Žádné nemocné dítě.

Нет больного ребёнка.

423

00:58:03,016 – 00:58:05,427

Proč beru všechny ty hormonální léky,

Зачем я пью все эти гормональные лекарства,

424

00:58:05,428 – 00:58:08,456

když jsi v těch nejdůležitějších dnech vždycky na turné?

когда в самые важные дни ты всегда на гастролях?

425

00:58:08,457 – 00:58:09,558

Ale ty sama ses tak rozhodla.

Но ты сама так решила.

426

00:58:09,559 – 00:58:11,588

Nabízel jsem ti, ať jedeš s námi.

Я тебе предлагал поехать с нами.

427

00:58:11,589 – 00:58:14,371

S námi?!

С нами?!

428

00:58:15,826 – 00:58:18,447

Neříkej přede mnou žádné s námi, my, nás!	Не говори про этих с нами, мы, нас!
429 00:58:18,448 – 00:58:20,938 Uvědomuješ vůbec, co teď říkáš?!	Ты вообще слышишь, что ты говоришь?!
430 00:58:20,939 – 00:58:23,349 Uvědomuješ si, jak mluvíš o hromadě silikonu?!	Ты слышишь, что ты так говоришь о куче силикона?!
431 00:58:23,536 – 00:58:25,247 Nesahej na ni!	Не надо трогать её!
432 00:58:31,673 – 00:58:34,468 Martyne, ty mě nepotřebuješ.	Мартын, я тебе не нужна.
433 00:58:35,775 – 00:58:39,789 V tvém loutkovém světě není místo pro živou ženu.	В твоём кукольном мире нет места живой женщине.
434 00:58:40,044 – 00:58:41,960 Můžeš dělat, co jen chceš.	Ты можешь делать всё, что угодно.
435 00:58:41,961 – 00:58:45,686 Můžeš mě znova zavřít do blázince.	Ты можешь опять меня упрятать в психушку.

436	00:58:45,687 – 00:58:46,974	Jen to k ničemu nebude.	Только это не поможет,
437	00:58:46,975 – 00:58:52,014	Protože skutečný blázen jsi ty sám.	потому что настоящий сумасшедший – это ты.
438	00:58:52,015 – 00:58:55,162	- Lízo. - Nesahej na mě.	- Лиза! - Не прикасайся ко мне!
439	00:58:55,851 – 00:58:58,512	Běž si šukat tu svoji mrtvolu.	Иди трахай свою мертвячку.
440	00:58:58,917 – 00:59:01,226	Lízo!	Лиза!
441	00:59:01,227 – 00:59:04,363	Ať ti porodí Pinocchia.	Пусть она тебе Буратино родит.
442	01:02:42,593 – 01:02:49,467	Lízo, Lízo!	Лиза, Лиза!
443	01:03:16,756 – 01:03:19,711	To je tak legrační, že zrovna ty jsi můj psychiatr.	Так смешно, что ты мой психиатр.

444		
01:03:20,338 – 01:03:23,272		
Co ty mi můžeš poradit?		Что ты можешь мне посоветовать.
445		
01:03:23,287 – 01:03:24,102		
Vždyť jsi jeho kamarád.		Ты же его друг.
446		
01:03:24,103 – 01:03:28,486		
Ty mi nikdy neřekneš, abych ho poslala ke všem čertům.		Ты никогда не скажешь: «Да Лиза, точно. Бросай его к чертям собачьим. »
447		
01:03:29,302 – 01:03:32,440		
- Neřekneš, že?		- Ты не скажешь этого?
- Ne.		- Нет.
448		
01:03:35,353 – 01:03:40,493		
Aspoň přiznej, že by to byl tvůj nejefektivnější lék.		Хотя согласишься, это было бы самое эффективное твоё лекарство.
449		
01:03:41,259 – 01:03:46,632		
Vykašlat se na něho a zapomenout.		Бросить его и забыть.
450		
01:03:48,384 – 01:03:53,543		
Proč mlčíš!		Что ты молчишь!
451		

01:03:55,529 – 01:03:59,213

Jsi doktor na hovno, Borjo.

Ты хреновый доктор, Боря.

452

01:03:59,270 – 01:04:02,229

Ale jsi skvělý přítel.

Но ты отличный друг.

453

01:04:02,230 – 01:04:06,288

Dokonce i tím svým mlčením ho bráníš.

Даже своим молчанием ты его
защищаешь.

454

01:04:07,173 – 01:04:10,116

A jak chceš naložit se svým novým
nezávislým životem?

А что ты хочешь сделать со своей новой
независимой жизнью?

455

01:04:11,339 – 01:04:17,368

Nevím. Něco obyčejného. Účetní.

Не знаю. Что-то обычное. Бухгалтер.

456

01:04:18,341 – 01:04:19,753

Nebo třeba psychiatr.

Или вот лучше психиатр.

457

01:04:19,754 – 01:04:21,788

Jakožto bývalý blázen

Я как бывший псих

458

01:04:21,789 – 01:04:25,107

se můžu stát vynikajícím psychiatrem.

могу стать отличным психиатром.

459	01:04:25,108 – 01:04:27,353	Promiň.	Прости.
460	01:04:29,403 – 01:04:30,993	No tak řekni něco.	Ну не молчи.
461	01:04:30,994 – 01:04:34,912	Nemám pochybnosti o tvých schopnostech.	У меня нет сомнений в твоих способностях.
462	01:04:34,913 – 01:04:38,332	Všechno se ti podaří. Prostě jsem si jistý.	У тебя всё получится. Я уверен просто.
463	01:04:38,333 – 01:04:41,402	Kdy se mě chystáš propustit?	Когда ты собираешься меня выписать?
464	01:04:42,992 – 01:04:45,642	Za měsíc.	Через месяц.
465	01:04:48,479 – 01:04:52,419	- Měsíc? - Ano.	- Месяц? - Да.
466	01:04:53,838 – 01:04:56,409	Měsíc?!	Месяц?!

467

01:04:59,072 – 01:05:02,532

Já tady měsíc nevydržím!

Definitivně se zcvoknu!

Я не выдержу здесь месяц! Я рехнусь окончательно!

468

01:05:03,662 – 01:05:07,522

Štve mě můj pokoj, štvou mě všichni ti blázni na chodbě.

Меня бесят моя палата, меня бесят эти психи в коридоре.

469

01:05:07,523 – 01:05:10,158

Tady ta kancelář s těmi debilními portréty mě taky štve!

Этот кабинет с этими дебильными портретами!

470

01:05:10,159 – 01:05:14,983

Všechno mě štve! Jsem zdravá!

Меня всё бесит! Я здорова!

471

01:05:25,631 – 01:05:26,591

Borjo, odvez mě odsud.

Боря, вывези меня отсюда.

472

01:05:26,592 – 01:05:29,798

Na pár hodin. Prosím tě.

На пару часов. Я прошу тебя.

473

01:05:29,799 – 01:05:30,486

Kam jen chceš.

Куда хочешь.

474

01:05:30,487 – 01:05:33,754

Do přírody, do kavárny, na benzinku.

На природу. В кафе. На заправку.

475

01:05:33,755 – 01:05:35,248

Prostě mě odsud odvez.

Просто вывези меня отсюда.

476

01:05:35,249 – 01:05:37,693

Chci vidět, že je tam někde venku život.

Я хочу знать, что где-то идёт жизнь.

477

01:05:37,694 – 01:05:40,594

Chci ho vidět a cítit.

Я хочу её видеть, чувствовать.

478

01:05:40,595 – 01:05:44,681

Prosím tě.

Прошу тебя.

479

01:05:46,010 – 01:05:48,168

Ještě je brzy.

Пока рано.

480

01:05:55,884 – 01:05:57,299

Podívejte se na tohoto.

Вот смотрите на этого.

481

01:05:57,300 – 01:05:59,486

Poslali nám ho poměrně nedávno.

Эго нам совсем недавно прислали.

482

01:05:59,487 – 01:06:01,965

- Moc vtipný.
- Je samozřejmě moc vtipný.
- 483
01:06:03,167 – 01:06:04,442
Ahoj.
- 484
01:06:04,849 – 01:06:07,688
Pojďme sem. To je náš hlavní mistr.
- 485
01:06:07,980 – 01:06:09,588
Ty jeho ruce jsou prostě kouzelné.
- 486
01:06:09,589 – 01:06:13,911
Loutky mu v nich přímo ožívají.
- 487
01:06:13,993 – 01:06:16,603
Takže co? Kašpárka si vezmete?
- 488
01:06:17,204 – 01:06:19,156
Je nějaký ošklivý.
- 489
01:06:20,014 – 01:06:21,906
Ne, ale jděte, podívejte se.
- Очень смешной.
- Он конечно очень смешной.
- Привет.
- Пройдемте сюда. Это наш самый главный мастер.
- Руки у него просто волшебные.
- Какую куклу он в руки ни возмет, она сразу оживает.
- Ну так что? Берете кашпарика?
- Какой-то он противный.
- Нет, нет, ну что вы, посмотрите

490	01:06:22,424 – 01:06:23,820	Není ani hezký ani škaredý.	Он ни хороший, ни плохой
491	01:06:23,821 – 01:06:27,222	To je taková postava. Šprýmař.	Это персонаж такой. Трикстер.
492	01:06:27,223 – 01:06:29,230	Věčné stvoření z podzemního světa.	Вечное существо из подземного мира.
493	01:06:29,231 – 01:06:33,024	A zároveň je to taky plod v břichu.	А это еще и плод во чреве.
494	01:06:33,025 – 01:06:35,111	- Plod v břichu? - V jakém břichu?	- Плод во чреве? - В каком чреве?
495	01:06:35,112 – 01:06:37,310	V břichu modly plodnosti.	В чреве родильной куклы.
496	01:06:37,311 – 01:06:42,064	Dřív byly takové modly plodnosti moc populární.	Раньше такие были в ходу, беременные идола.
497	01:06:42,065 – 01:06:45,421		

Jako by lidem dokonce dopomáhaly k sňatku.	Как будто бы очень даже помогали жениться.
498	
01:06:45,422 – 01:06:49,787	
Magie loutek je vážnou součástí tohoto řemesla.	Магия кукол – важная часть этого ремесла.
499	
01:06:49,788 – 01:06:51,919	
A kde je ta samotná modla plodnosti?	А где сам беременный идол?
500	
01:06:51,920 – 01:06:56,284	
Kdo ji kdy viděl. Sami se podívejte, kašpárek je staříčkový.	Да кто ж его знает. Вы сами посмотрите кашпарик постаренький такой.
501	
01:06:56,285 – 01:06:58,978	
Starší než my všichni dohromady.	Ему больше лет чем на всём вместе взято.
502	
01:06:59,013 – 01:07:02,305	
Tak co, berete ho?	Ну что, берёте?
503	
01:10:13,605 – 01:10:17,325	
Je to zbytečné, Borjo. Už jsem se snažila.	Бесполезно, Боря. Я уже пыталась.
504	
01:10:17,326 – 01:10:21,594	
Stvořil si mě jen pro sebe.	Он сделал меня для себя одного.

505

01:11:17,690 – 01:11:19,561

No prosím. Tady ho máme.

Ну вот. И явился.

506

01:11:19,562 – 01:11:24,433

Kdo tě zval?

Кто тебя звал?! Кому ты здесь нужен?

Nikdo tě tady nepotřebuje.

507

01:11:31,474 – 01:11:32,385

A tohle má být co?

А это еще что такое?

508

01:11:32,386 – 01:11:35,722

Člověk se tě ani dotknout nemůže. Jsi celý v křeči.

До тебя дотронуться невозможно. Ты зажатый весь.

509

01:11:35,723 – 01:11:37,774

- Řekl jsi jí to?

- Ты сказал ей?

- Ještě to by tak chybělo.

- Еще этого не хватало.

510

01:11:37,976 – 01:11:40,415

Řekneš jí to sám.

Ты сам ей скажешь.

511

01:11:41,398 – 01:11:43,442

Ty jsi přece náš primář.

Ты же у нас главный врач.

512

01:11:43,926 – 01:11:44,887

Víš všechno nejlíp ze všech.

Ты же знаешь всё лучше всех.

513

01:11:44,888 – 01:11:46,485

Tak mluv sám.

Вот и сам говори.

514

01:11:46,486 – 01:11:47,982

Vím jenom to, že už tak dál nemůžu.

Я знаю только то, что я так больше не могу.

515

01:11:47,983 – 01:11:50,151

Sám se brzy zblázním.

Я скоро сам с ума сойду.

516

01:11:50,152 – 01:11:52,195

Brzy.

Скоро.

517

01:11:52,537 – 01:11:53,393

No a jak je jí?

Ну и как она?

518

01:11:53,394 – 01:11:59,033

Cítí se lépe, ale do úplného uzdravení je ještě daleko.

Ей лучше. Но до конечного выздоровления еще далеко.

519

01:11:59,034 – 01:11:59,813

Jen si vzpomeň,

Вспомни,

- 520
01:11:59,814 – 01:12:03,117
poslední depresi jsme léčili skoro dva roky. последняя депрессия лечилась почти два года.
- 521
01:12:03,118 – 01:12:05,262
A co ti můžu garantovat teď, А сейчас, что я могу тебе гарантировать,
- 522
01:12:05,263 – 01:12:08,788
když nám fakticky sám bojkotuješ léčbu. когда ты нам сейчас фактически сам срываешь лечение.
- 523
01:12:08,789 – 01:12:10,896
Posledně se uzdravila rychleji. Прошлый раз она пошла на поправку быстрее.
- 524
01:12:10,897 – 01:12:12,629
Borjo, nerozumím tomu, Я не понимаю, Боря, что происходит.
co se to děje.
- 525
01:12:12,630 – 01:12:14,844
Slyším od tebe jen to, že je jí lépe, lépe. Я только слышу от тебя, ей лучше, ей лучше.
- 526
01:12:14,845 – 01:12:17,307
Dokonce výrazně lépe, ale pořád ne moc dobře. Даже значительно лучше, но всё еще не очень хорошо.

527

01:12:17,308 – 01:12:22,877

Péťo, jedná se o to, že uzdravení je velmi dlouhý proces.

Петя, дело в том, что выздоровление очень долгий процесс.

528

01:12:22,878 – 01:12:24,680

Ale to já vím. Borjo.

Да, я знаю. Боря, я очень хорошо знаю,

Já moc dobře vím,

529

01:12:24,681 – 01:12:27,380

že léčba nemusí jít podle plánu,
že může být komplikovaná,

что может происходить не ровно,
своеобразно,

530

01:12:27,381 – 01:12:29,525

s hrboly, výchylkami
a čert ví ještě s čím.

с кочками, кривыми, черт там еще.

531

01:12:31,296 – 01:12:34,223

Víš, taky bych si mohl myslet, že jsi se zamiloval
a držíš ji tady násilím.

Знаешь, я могу подумать, что ты
влюбился и держишь её здесь насильно

532

01:12:35,460 – 01:12:36,791

Můžeš si za to sám.

Ты сам виноват.

533

01:12:37,278 – 01:12:40,742

Vždycky propásneš moment,
kdy je nutné ji ke mně naléhavě přivést.

Ты всегда пропускаешь момент, когда её
срочно надо взять ко мне.

534

01:12:41,121 – 01:12:42,069

A ještě to hlavní.

Еще самое главное.

535

01:12:42,070 – 01:12:45,358

Líza musí mít
nějakou aktivitu, rozumíš?

Лиза должна быть чем-то занята,
понимаешь?

536

01:12:45,359 – 01:12:48,681

Vždyť je neustále zaneprázdněná, když je zdravá.
Pořád spolu pracujeme.

Но она постоянно занята, когда она
здорова. Мы с ней всё время работаем.

537

01:12:48,682 – 01:12:49,367

A to je přesně ono.

Вот именно.

538

01:12:49,368 – 01:12:52,455

To tys rozhodl, že se musí zaobírat
tebou a tvými loutkami.

Это ты так решил, что ей надо
заниматься тобой и твоими куклами.

539

01:12:52,456 – 01:12:55,077

Co teď navrhuješ?
Abych ji zapsal na kurzy účetnictví?

Что ты предлагаешь? Чтобы я записал её
на курсы бухгалтерия?

540

01:12:56,323 – 01:12:57,601

Nech ji jít.

Отпусти её.

541

01:12:58,393 – 01:13:01,542

Jak? Nechat Lízu?

Как? Отпустить Лизу?

542

01:13:03,133 – 01:13:06,270

Při její důvěřivosti a vzhledu bezradného dítěte?

С её доверчивостью, с её видом растерянного ребёнка?

543

01:13:08,100 – 01:13:10,733

Aby někde zabloudila, aby jí ublížil nějaký maniak?

Боря, чтобы она заблудилась где-нибудь, чтобы на неё какой-то маньяк напал?

544

01:13:10,922 – 01:13:15,113

Nech ji jít uvnitř sebe.

Je to tvoje žena, a ne věc!

Отпусти её внутри себя. Она жена тебе, жена, а не вещь!

545

01:13:17,186 – 01:13:18,904

Ne, to nemůžu, Borjo.

Нет, я так не смогу, Боря.

546

01:13:21,479 – 01:13:25,955

Mizero! Jsi skutečný mizera a hajzl.

Сволочь! Ты настоящая сволочь, Петя! И гад.

547

01:13:26,904 – 01:13:29,587

Máš ty vůbec ponětí, co děláš?

Ты хотя бы понимаешь, что ты творишь?

548

01:13:31,389 – 01:13:35,262

A víš ty vůbec, co bude se mnou,
jestli se jí stane něco strašného?

А ты понимаешь, что со мной станет,
если с ней случится что-то ужасное?

549

01:13:35,263 – 01:13:36,579

Jí už se něco strašného stalo.

А с ней уже случилось что-то ужасное.

550

01:13:36,580 – 01:13:40,381

A hlavní maniak v jejím životě jsi ty.

И главный маньяк в её жизни – это ты.

551

01:13:41,597 – 01:13:44,317

- Jste si jistá, že mě propouští?

- Ano, přesně tak.

- Вы себе уверены, что он меня
выписывает?

- Да, именно так.

552

01:13:44,973 – 01:13:46,945

Sám to tak řekl?

Он сам так сказал?

553

01:13:50,472 – 01:13:52,708

Ještě o jedno žádám.

Еще об одном хочу тебя попросить.

554

01:13:52,709 – 01:13:55,735

Postarej se, ať Líze zmizí z očí.

Nesmí ji vidět. Rozumíš?

Убери её с глаз долой, Лиза не должна её
видеть. Понятно?

555

01:13:56,399 – 01:13:58,672

- Neboj se, už jsem to udělal.

- Lžeš.

- Не волнуйся, я уже это сделал.

- Врёшь.

556

01:13:58,673 – 01:14:01,491

Borjo, jsi geniální doktor. Dávám ti svoje slovo.

Боря, ты гениальный доктор. Я даю тебе слово.

557

01:14:01,492 – 01:14:05,504

Cítím, ne, jsem si prostě jistá, že můžu žít sama.

Я чувствую, нет я просто уверена, что я смогу жить одна.

558

01:14:05,505 – 01:14:09,221

Musím začít okamžitě a bez odkladů, neohlížet se, ničeho se nebát.

Надо сразу с места в карьер, не оглаживаться назад, ничего не бояться.

559

01:14:09,222 – 01:14:11,806

Nejsem loutka, kterou může tahat za provázky.

Я не кукла, которую можно дёргать за верёвки.

560

01:14:11,807 – 01:14:15,201

Jsem svobodná, jsem úplně svobodná.

Я свободна, я полностью от него свободна.

561

01:14:15,202 – 01:14:16,821

Nic pro mě neznamená.

Он мне никто.

562	01:14:16,822 – 01:14:18,516	Doufám, že už ho nikdy neuvídím.	Я надеюсь, что я его никогда не увижу.
563	01:14:18,517 – 01:14:26,716	A jestli se jednou náhodou objeví, tak. . .	А если он вдруг однажды случайно возникнет передо мной, то я...
564	01:16:00,405 – 01:16:04,748	Slečno! Budete tam ještě dlouho?	Девушка! Надолго там застряли?
565	01:16:06,863 – 01:16:09,621	Pojďte dál, pojd'te dál. Nestyďte se.	Заходите, заходите. Не стесняйтесь.
566	01:16:09,622 – 01:16:11,711	Pojďte. Hned vám naleju čaj.	Заходите. Я вам сейчас чай налью.
567	01:16:11,712 – 01:16:13,919	Tak, co to tady máme v tom našem doupěti?	Так что у нас тут, в нашей пещере?
568	01:16:14,688 – 01:16:18,327	Kompot a raz, dva, celých pět vajec.	Компот и раз, два, целых пять яиц.
569	01:16:18,328 – 01:16:19,515	Tak co budeme dělat?	Ну, что будем делать?

570

01:16:19,516 – 01:16:22,357

Chceš míchaná vajíčka nebo vařená?

Тебе яичницу или сварить?

571

01:16:39,114 – 01:16:42,073

Pojď jsem! Uklidni se! Lízo!

Иди сюда! Лиза! Лиза!

572

01:17:02,411 – 01:17:04,956

Uklidni se, Lízo! Klid, klid, klid! Už tady není.

Хватит, Лиза! Тихо, тихо, тихо! Её больше нету.

573

01:17:05,860 – 01:17:09,971

Rozbila se, upadla, když jsem odcházel z jeviště.

Она разбилась, она упала. Когда я спускался со сцены.

574

01:17:10,006 – 01:17:14,541

Už tady není, rozumíš?

Её больше нету, понимаешь?

575

01:17:17,407 – 01:17:20,813

- Ty brečíš, brečíš, takže je to pravda.

- Ты плачешь, плачешь, значит это правда.

- Co je pravda?

- Что правда?

576

01:17:21,792 – 01:17:25,700

- Bolí tě, že už tady není, proto brečíš.

- Тебе больно, что её больше нету, поэтому ты плачешь.

- Ty ses už úplně zcvokla, nebo co?

- Ты вообще спятила что ли?

577

01:17:25,735 – 01:17:29,387

Copak jde tolik vybrečet?

To je kompot, podívej, kompot!

Ты посмотри, разве можно столько
выплакать. Посмотри, это компот.

578

01:17:29,856 – 01:17:30,870

Co to vyvádíš?

Лиза, ты что?

579

01:17:43,907 – 01:17:47,697

Přibližně před pár týdny mi spadla do klína
jedna soukromá zakázka na restauraci.

Примерно пару недель назад на меня
свалился один частный
реставрационный заказ.

580

01:17:47,878 – 01:17:51,288

Soukromá kolekce starých loutek.

Приватная коллекция старых кукол.

581

01:17:52,135 – 01:17:59,068

Majitel byl Němec, historik, podivín a černý jako
cikán.

Владелец – немец, историк, антик,
чёрный как цыган.

582

01:17:59,425 – 01:18:03,830

Se sbírkou začal ještě jeho děd.

Коллекцию еще его дед начинал.

583

01:18:04,016 – 01:18:06,541

Měl takovou obrovskou skleněnou vitrínu přes celou stěnu. У него вот такая огромная стеклянная витрина во всю стену.

584

01:18:06,722 – 01:18:10,513

A v ní jsem ho uviděl. Jak je to možné?

И я в ней увидел его. Как так?

585

01:18:10,514 – 01:18:12,992

To je opravdu on! Hned jsem ho poznal.

Точно! Это он, я его сразу узнал.

586

01:18:12,993 – 01:18:15,200

Byl to Krčmář. Náš Krčmář.

Это был Корчмарь. Наш Корчмарь.

587

01:18:15,393 – 01:18:17,344

Dal jsem Němcovi doslova nůž na krk.

Я к немцу буквально с ножом к горлу.

588

01:18:17,345 – 01:18:19,477

Prodej mi ho!

Продай мне его!

589

01:18:19,478 – 01:18:20,138

Ten nechce o ničem slyšet.

Он ни в какую, мне отказывается продавать.

590

01:18:20,139 – 01:18:22,582

Prodej, no tak prodej!

Продай, продай!

591

01:18:22,583 – 01:18:28,089

Co dělat? Dva týdny jsem mu byl doslova v patách. Что делать? Я буквально две недели за ним ходил, по пятам, ходил.

592

01:18:28,090 – 01:18:31,870

Nakonec jsem ho přemluvil. Наконец я его взял и уговорил.

593

01:18:35,546 – 01:18:37,327

Cenu ti raději ani nebudu říkat. Сумму я тебе даже не буду называть.

594

01:18:37,328 – 01:18:39,557

Tohle mi nedělej, ty otravo. - Вот только без этих штучек, зараза.
Stejně tě opustím. - Я всё равно тебя брошу.

595

01:18:39,558 – 01:18:42,074

A kašpárek? И кашпарик?

596

01:18:42,075 – 01:18:43,882

Jaký kašpárek? Какой кашпарик?

597

01:18:46,079 – 01:18:50,543

Krčmář má uvnitř tajemství - malinkou loutku. У Корчмаря внутри секрет – маленький петрушка. Кашпарик.
Kašpárka.

598

01:18:53,121 – 01:18:54,436

A kde by mohl být? А где бы mohl být?

599	01:18:57,046 – 01:18:58,458	Moment.	Секунду.
600	01:18:58,459 – 01:19:00,987	Možná se tohle někam dává.	Может вот это вставляется, но куда?
601	01:19:00,988 – 01:19:06,513	Ale kam?	Но куда?
602	01:19:06,514 – 01:19:10,664	- Dírka. - Dírka. Počkej.	- Дырка. - Дырочка. Подожди.
603	01:19:17,134 – 01:19:27,726	Raz, dva, tři. A co teď?	Раз, два, три. И что?
604	01:19:36,319 – 01:19:40,994	Co tam je? Rozvaž to!	Что там? Развяжи!
605	01:19:47,496 – 01:19:51,662	Pusť mě, pusť mě na boží svět, ty lumpe jeden.	Пусти меня, пусти меня на свет божий, негодяй хороший.
606			

01:19:53,011 – 01:19:58,475

Sto prokletých let jsem tady zavřený a Сижу сто лет как проклятый,
zapomenutý. захопнутый, затоптанный.

607

01:22:13,916 – 01:22:18,845

Konečně. Tak dlouho jsi tu nebyl.

Наконец-то. Тебя так долго не было.

608

01:22:18,846 – 01:22:22,094

Stýskalo se mi tady samotné.

Я одна соскучилась.

609

01:22:22,095 – 01:22:23,411

Ale ne, co to říkáš.

Нет, что ты.

610

01:22:26,650 – 01:22:28,806

Co to říkáš, holčičko moje.

Что ты, девушка моя.

611

01:22:29,550 – 01:22:31,535

Moc se mi po tobě stýskalo.

Я очень по тебе скучал.

612

01:22:33,378 – 01:22:36,423

Moc.

Очень.

613

01:22:40,749 – 01:22:43,045

Borjo! Martyne!

Борька! Мартын!

614

01:22:43,046 – 01:22:46,079

- Tak ráda tě vidím!

- Я так рада тебя видеть!

- Taky tě rád vidím.

- А я как рад.

615

01:22:47,693 – 01:22:48,806

Nazdar.

А я как рад.

616

01:22:49,579 – 01:22:52,817

Lízo, vypadáš úžasně.

Лиза, потрясающее выглядишь.

617

01:22:54,587 – 01:22:56,382

Jenom záříš.

Сияешь.

618

01:22:56,383 – 01:22:57,993

A já nejsem úžasný?

А я не удивительный?

619

01:22:57,994 – 01:23:00,570

Ty ses vlastně nijak zvlášť nezměnil.

Ты не очень изменился на самом деле.

620

01:23:00,571 – 01:23:03,194

I když tady se toho taky moc nezměnilo.

Хотя и тут тоже мало что изменилось

621

01:23:03,195 – 01:23:06,103

Co to je? Kdo to je?

Что это? Кто это?

622

01:23:06,104 – 01:23:09,996

Představ si, to je náš Krčmář.

Ты даже не представляешь. Это наш
Корчмарь.

623

01:23:11,854 – 01:23:12,129

Krčmář.

Корчмарь.

624

01:23:15,178 – 01:23:17,797

- Co?

- Что?

- Je všechno v pořádku?

- Всё хорошо?

625

01:23:20,443 – 01:23:22,525

Všechno je v nejlepším pořádku.

Всё очень хорошо.

626

01:23:23,050 – 01:23:27,962

Borjo, zdá se mi, že jsem pochopila jednu
důležitou věc.

Боря, мне кажется, я поняла такую
важную вещь

627

01:23:30,645 – 01:23:34,174

- Jakou?

- Что?

- O něm.

- Про него.

628

01:23:44,485 – 01:23:45,358

Co?

Что?

629

01:23:49,242 – 01:23:53,839

Přijď večer. Povečšíme, popovídáme si.	Давай вечером. Вечером поужинаем, поболтаем.
630 01:23:53,840 – 01:23:55,384 Já bych moc rád, ale už mě pozval Pěťa.	Я с удовольствием, но Петька уже звал.
631 01:23:55,385 – 01:23:56,757 Má tady vystoupení.	У него выступление здесь.
632 01:23:56,758 – 01:23:58,209 No dobře, to stihneme.	Ну хорошо, успеем.
633 01:23:59,444 – 01:24:03,116 Pěťa říkal, že musíme před vystoupením zajet něco vyzvednout.	Петька говорил надо куда то заехать за выступлением, что то забрать.
634 01:24:05,066 – 01:24:07,183 Co vyzvednout? Všechny loutky jsou doma.	Что забрать? Все куклы дома.
635 01:24:08,454 – 01:24:13,018 Co to jen říkal. Něco jako.	Что же он говорил это. Что-то.
636 01:24:13,019 – 01:24:15,562 Muselo mi to vypadnout z hlavy.	Надо же, вылетело из головы.

637	01:24:15,563 – 01:24:20,848	A je to tady, prosím. Lehká amnézie.	Вот, вот пожалуйста. Легкая амнезия.
638	01:24:23,959 – 01:24:27,131	Neschopnost se soustředit, zapomínání, tak to přesně začíná.	Неумение сосредоточиться, забываемость, вот так она и начинается.
639	01:24:27,132 – 01:24:29,735	Pojďme.	Пошли.
640	01:24:32,487 – 01:24:34,861	Do háje, máme zpoždění!	Чёрт, мы опаздываем!
641	01:24:37,520 – 01:24:40,823	Poslouchej, Pét'o. Chci si vážně promluvit.	Послушай, Петя. Я хочу с тобой серьёзно поговорить.
642	01:24:40,824 – 01:24:43,310	Takže jestli mě budeš buzerovat kvůli Elis, vyletíš z auta.	Так, если ты будешь педить меня по поводу Элис, вылетишь из машины.
643	01:24:43,311 – 01:24:45,475	- Nechci mluvit o Elis. - Tak o kom?	- Я не об Элис. - О ком?
644			

01:24:45,476 – 01:24:47,655

О Krčmáři.

Я о Корчмаре.

645

01:24:48,578 – 01:24:51,550

Všechny ty rodinné legendy jsou
velmi poetické, to souhlasím.

Все эти семейные легенды очень
поэтичные, я согласен.

646

01:24:53,720 – 01:24:56,939

Ale že Krčmář porodí normální dítě,
to je přece blbost.

Но то, что Корчмарь родит нормального
ребёнка, это же бред.

647

01:24:56,940 – 01:24:58,355

Borjo, on sám nikoho nerodí.

Боря, он не сам родит.

648

01:24:58,356 – 01:25:02,002

Je to modla plodnosti, která přináší
úspěch ve věci otěhotnění.

Он беременный идол, приносящий удачу
в родильном деле.

649

01:25:02,003 – 01:25:05,255

Zbláznil ses? Jsi jak nějaká stará bába,
která věří talismanům.

Ты что, как какая-то старая бабка,
которая верит в обереги.

650

01:25:10,247 – 01:25:11,770

Krčmář je loutka.

Корчмарь – это кукла.

651

01:25:11,771 – 01:25:16,061

Byť starobylá, byť starožitná,
ale pořád loutka.

Пусть старинная, пусть антикварная, но
кукла.

652

01:25:16,062 – 01:25:17,424

Nic víc.

Больше ничего.

653

01:25:19,120 – 01:25:22,309

- Zase tak stará není.

- Не такая же старинная.

- Jak to?

- Как это?

654

01:25:24,381 – 01:25:29,288

Udělal jsem kopii podle fotografie
a dávného příběhu Teddyho.

Я сделал копию по фотографии и по
давнему рассказу Тедди.

655

01:25:29,814 – 01:25:30,732

Popravdě něco je skutečné.

Правда кое-что настоящее.

656

01:25:30,733 – 01:25:33,784

V břicho má přece jen ten plod.

У него всё таки есть этот плод во чреве.

657

01:25:33,785 – 01:25:39,891

- Geniálně vymyšlené, co?

- Гениально сработано?

- Ano. Ty nejsi normální, blázne.

- Да. Ты ненормальный, сумасшедший.

658

01:25:43,383 – 01:25:44,825

Vy to víte nejlíp, doktore.

Вам виднее, доктор.

659

01:26:46,248 – 01:26:48,766

- Pěťo, poslouvej.

- Pššt. Před ní ani slovo.

- Петя, послушай.

- Ш-ш. При ней ни слова.

660

01:26:48,767 – 01:26:52,716

Před kým, před ní?

Je to loutka, pouhý polotovar.

- При ком, при ней?

Это кукла, пустая болванка.

661

01:26:53,042 – 01:26:55,803

Může být sebegeniálnější, ale neoživne.

Какой бы гениальной она не была, она не оживёт.

662

01:27:00,710 – 01:27:05,239

- Pěťo.

- Co?

- Петя. Петь.

- Что?

663

01:27:08,505 – 01:27:13,022

Nic. Žijme dneškem.

Ничего. Давай жить сегодняшним днём.

664

01:29:54,455 – 01:29:55,968

- Kde je?

- Tam.

- Где она?

- Где Элис?

665

01:30:07,147 – 01:30:08,210

Kde je Elis?!

Где Элис?!

666

01:30:57,608 – 01:31:07,725

Cože! Já tě zabiju! Ty jsi ji zabila!

Что! Я убью тебя! Ты убила её!

667

01:31:09,965 – 01:31:13,364

Nech ho, Borisi! Nech ho! Nech!

Оставь его, Борис! Оставь его! Оставь!

668

01:31:16,200 – 01:31:17,699

Nic mi neudělá.

Ничего мне не сделает.

669

01:31:19,515 – 01:31:22,421

Všechno zlé skončilo.

Всё плохое кончилось.

670

01:31:25,980 – 01:31:28,176

Slyšíš mě, Martyne?

Ты слышишь, Мартын?

671

01:31:29,396 – 01:31:32,718

Jsem těhotná.

Я беременна.

672

01:31:59,895 – 01:32:02,424

To je to nejlepší představení na světě.

Это самый гениальный спектакль на свете.

673

01:32:03,484 – 01:32:04,861

Můžete to ještě nechat, prosím?

Можно не убирать, пожалуйста?

674

01:32:04,862 – 01:32:08,781

Chci se ještě dívat.

Dalo by se na ni dívat věčnost, že?

Ещё хочется посмотреть. На неё можно
вечность смотреть, да?

675

01:32:10,839 – 01:32:16,728

- Teď pohrozila pěstí, nebo co?

- Ne, to si mne oči.

- Она что погрозила кулаком?

- Нет, это она глаз трёт.

676

01:32:17,430 – 01:32:21,756

A teď? Dívej, jak dělá kukadla.

А сейчас? Смотри. Строит глазки.

677

01:32:24,659 – 01:32:26,559

Ještě by to mělo být takové strašidlo,

Ну надо же еще страшилище,

678

01:32:26,560 – 01:32:30,468

a přitom už to je taková krasavice.

уже такая красotka.

679

01:32:30,469 – 01:32:32,879

Prostě panenka.

Просто куколка.

680

01:32:32,880 – 01:32:34,818

Není to panenka!

Она не куколка!

681

01:32:34,819 – 01:32:38,509

Neopovažuj se jí tak říkat!
Není to žádná panenka!

Не смей её так называть, понял, она не
куколка!

682
01:32:45,786 – 01:32:48,545
Ale nazdar!

А привет!

683
01:32:58,732 – 01:33:00,654
- Pracuješ dneska?
- Ne.

- Работашь сегодня?
- Нет.

4. KOMENTÁŘ K PŘEKLADU FILMU SYNDROM PETRUŠKY

V následující kapitole se budeme věnovat překladatelské analýze problematických pasáží filmu „Syndrom loutky“ v rámci několika vybraných okruhů (6). Těmito okruhy budou *frazeologismy, vlastní jména, termíny, expresivní lexikum, překlad názvu filmu* a jednu kategorii věnujeme *překladu zajímavých pasáží filmu*. V posledním zmíněném okruhu budou obsaženy pasáže, které nelze zařadit do žádné z výše zmíněných kategorií.

K hlavním publikacím, které byly v této části práce použity, se řadí Rusko-český frazeologický slovník (STĚPANOVÁ, 2007), Česko-ruský frazeologický slovník (MOKIENKO; WURM, 2002), Rusko-český česko-ruský velký slovník (Lingea s. r. o. , 2009), Tolkovyj slovar' sovremennogo ruskogo jazyka (UŠAKOV, 2014) a Ruská frazeologie pro Čechy (MOKIENKO; STĚPANOVÁ, 2008), Současný ruský jazyk: triumf verbální svobody (STĚPANOVÁ, 2011), Vvedenie v teoriju perevoda dlja rusistov (VYCHODILOVÁ, 2013), Titulkujeme profesionálně (POŠTA, 2011,2012), Česká lexikologie (ČERMÁK; FILIPEC, 1985), Mluvnice češtiny 2 (KOMÁREK; PETR, 1986).

Pod překladatelskou transformací rozumíme proces, v průběhu kterého se překládaná jednotka výchozího jazyka mění ve formálně jinou jednotku (tzv. transform), přičemž je nutné respektovat tzv. společný obsahový invariant. Za překladatelské transformace potom považujeme mezijazykové přeměny, při jejichž použití překladatel vytváří komunikačně plnohodnotné a ekvivalentní jednotky v jazyce překladu. Tato nutnost použití překladatelských transformací vychází z lexikálních, gramatických a stylistických rozdílů v jazyce výchozím a cílovém při jejich vzájemné konfrontaci při procesu překladu.²⁷

²⁷ VYCHODILOVÁ, Z.: Vvedenie v teoriju perevoda dlja rusistov. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2013. S. 35

4.1. FRAZEOLOGIZMY

Vědním oborem, který se zabývá studiem frazeologizmů, je *frazeologie*. František Čermák považuje frazeologii za „samostatnou jazykovou disciplínu, zabývající se studiem, případně popisem svérázných jazykových jednotek různého typu a více úrovní, které dlouho vzdorovaly souvislému popisu. V běžném povědomí vystupují tyto jednotky, tj. frazém a idiom, nejčastěji jako sémanticky nerozložitelné.“²⁸

V definicích na vymezení frazeologismu se čeští i ruští vědci mnohdy rozcházejí v drobných nuancích. Pro tuto část diplomové práce však není stěžejním, jak na danou problematiku nahlízejí jednotliví odborníci, nýbrž to, jakým způsobem jsme se vyrovnali s překladem těchto ustálených slovních spojení ve scénáři my. Právě *ustálenost* je vlastnost frazeologismu, na které se lingvisté shodují.

„Фразеологическая единица – это относительно *устойчивое*, воспроизводимое, экспрессивное сочетание слов, обладающее, как правило, целостным значением.“²⁹

Frazeologismus je celistvým ustáleným výrazem, při jehož překladu z výchozího jazyka předpokládáme, že bude mít v jazyce cílovém svůj ekvivalent. Když ale ekvivalent v cílovém jazyce neexistuje, musí si překladatel poradit jiným způsobem, a to najít v cílovém jazyce významově blízký frazeologismus, nebo výraz jednoduše opsat.

V rámci této skupiny slov se zaměříme na deset vybraných frazeologizmů, které můžeme zařadit přímo k ukázkovým slovníkovým příkladům. Jedná se o výrazy: *по зроби жизни, не видать как своих ушей, скрипеть зубами, править бал, с глаз долой, с места в карьер, с ножом к горлу, ни в какую, ходить по пятам, строить глазки*.

Výše zmíněné frazeologismy budou v jednotlivých podkapitolách přeloženy, budou uvedeny v konkrétních příkladech z replik, ve kterých se vyskytovaly, frazeologismy budou dále srovnány se slovníkovými hesly a budou odůvodněny vybrané varianty pro překlad.

K hlavním publikacím, které byly v této části práce použity, se řadí Rusko-český frazeologický slovník (STĚPANOVÁ, 2007), Česko-ruský frazeologický slovník

²⁸ ČERMÁK, F.; FILIPEC, J.: Česká lexikologie. Academia 1985. Str. 166

²⁹ MOKIENKO, V; STĚPANOVÁ, L.: Ruská frazeologie pro Čechy. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2008. Str. 12.

(MOKIENKO; WURM, 2002), Rusko-český česko-ruský velký slovník (Lingea s. r. o., 2009), Tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka (UŠAKOV, 2014) a Ruská frazeologie pro Čechy (MOKIENKO; STĚPANOVÁ, 2008).

4.1.1. Klasifikace překladatelských metod frazeologismů podle Mokienka a Stěpanové

Podle úrovně funkční a sémanticko-stylistické se v této klasifikaci překlad frazeologismů dělí na:

- *úplné ekvivalenty,*
- *částečné ekvivalenty,*
- *relativní ekvivalenty,*
- *frazeologické analogy,*
- *neekvivalentní frazeologizmy.*

Úplné ekvivalenty jsou frazeologizmy, které v jazyce překladu mají shodnou strukturu a význam. Například засучить рукава, česky vykasat rukávy, nebo глухой как пень, česky hluchý jako pařez.

Částečné frazeologizmy jsou takové, které jsou shodné sémanticky a vnitřní strukturou, odlišují se ale jedním nebo více ukazateli, a to:

- *jinými, často synonymními komponenty,*
- *jinou strukturou frazeologizmu,*
- *slučitelností,*
- *větším, nebo menším počtem komponentů,*
- *jiným stupněm použití,*
- *jinými rozdíly, které vyplývají z odlišné gramatiky a systému cílového jazyka.*

Např. от всей души, české od srdce; владеть собой, česky mít nad sebou vládu, nebo молоко на губах не обсохло (у кого), česky teče mléko po bradě (komu).

Relativní ekvivalenty – jde o frazeologizmy s částečnou změnou obraznosti, přičemž sémantika zůstává shodná. I když se obraznost těchto frazeologismů různí, jsou zároveň srovnatelné, např. смотреть как баран на новые ворота, české čumět jako tele na nová vrata, nebo делать из мухи слона, české dělat z komára velblouda apod.

Frazeologickými analogy označujeme frazeologizmy, které mají různou obraznost, blízkou nebo dostatečně rozdílnou strukturu, ale obecnější význam a stylistické zabarvení. Jedná se například o takovéto frazeologické dvojice: ruské ездить в Тулу со своим самоваром – česky nosit dříví do lesa, nebo клевать носом – české tlouci špačky apod.

Neekvivalentními frazeologizmy jsou tzv. „vlastně národní“ idiomy. Jsou těsně spjaty s konkrétním jazykem nejen svou obrazností, ale i reáliemi, které označují. Jejich překlad tedy nemůže být doslovný, jelikož by došlo k narušení frazeologizmu. Překládají se teda převážně vysvětlením v překladu. Jako příklad můžeme uvést ruský frazeologismus свадебный генерал (člověk, který je pozván do cizí společnosti jakožto důležitá osobnost).

4.1.2. по гроб жизни³⁰

19

00:05:29,295 – 00:05:36,981

Do nejdelší smrti děkuj Pěťovi. Nebýt jeho, už bys své dítě jakživa neviděla.

Петьку благодари **по гроб** своей никчемной **жизни**. Если бы не Петька, если бы не он, то тебе не видать ребёнка как своих ушей.

Rusko-český frazeologický slovník Ludmily Stěpanové interpretuje heslo takto:

по гроб {жизни (дней]} (не забудет, будет помнить что, о чем, не поймет что).

До самой смерти, до конца жизни.

Význam můžeme interpretovat jako **do smrti** (smřt'oucí); **do nejdelší smrti**; **do skonání svých dnů** (nezapomene, bude si pamatovat co).

Pro náš překlad jsme zvolili variantu **do nejdelší smrti**. Nabízela se i varianta **do konce svého zbytečného života**, která by doslova odpovídala sousloví **никчемная жизнь**. Tuto variantu považujeme pro naše potřeby za příliš doslovnou. Naopak verze **do konce svého ničemného života** se již podobá verzi, která je známá českému čtenáři, pro účely titulků je ale příliš dlouhá a taktéž významově zcela neodpovídá interpretaci přídavného jména **никчемный** jako **ničemný**. Přídavné jméno **никчемный** lze přeložit jako něco

³⁰ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 167.

neužitečného, zbytečného nebo *nepotřebného*; v souloví *n-e разговоры* též jako *plané, prázdné* (řeči, tlachání).³¹

4.1.3. не видать как своих ушей³²

19

00:05:29,295 – 00:05:36,981

Do konce života děkuj Pět'ovi. Nebýt jeho,
už bys své dítě *jakživa neviděla*.

Петьку благодари по гроб своей
никчемной жизни. Если бы не Петька,
если бы не он, то тебе *не видать* ребёнка
как своих ушей.

Rusko-český frazeologický slovník Ludmily Stěpanové interpretuje heslo takto:

Совсем, никогда не получить кого- или чего-л. , не завладеть и т. п. кем или чем-л.

V českém překladu *jakživ nevidět* (koho, co).

Pro naše účely jsme zvolili nedokonavou verzi slovesa *nevidět*, která odpovídá ruskému *не видать*, přeložená replika má tedy znění „*už bys své dítě jakživa neviděla*.“ Změna slovesného vidu v tomto případě nijak neovlivní ustálený význam frazeologizmu.

4.1.4. скрипеть зубами³³

254

00:40:44,751 – 00:40:46,892

Skřípala jsem zuby, dokonce
i ve spánku.

Я скрипела зубами. Даже во сне.

Rusko-český frazeologický slovník Ludmily Stěpanové interpretuje heslo takto:

Выражать свое недовольство, сильное раздражение мимикой лица, скрипом зубов.

Do češtiny překládáme jako *skřípat* nebo *zaskřípat zuby (zubama)*, tuto variantu jsme zvolili i pro náš překlad.

³¹ Kolektiv autorů Lingea s. r. o. : Velký slovník rusko-český česko-ruský. Lingea s. r. o. Brno 2009. Str. 272.

³² STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 801.

³³ Ibid. Str. 275.

4.1.5. править бал³⁴

345

00:50:02,129 – 00:50:06,037

A věděli jste, že na dvoře Antiocha III. Velikého, А вы знаете, что при дворе Антиоха III
Великого

346

00:50:06,038 – 00:50:08,154

krále Seleukovské říše, loutky *vládl* plesům? – царя Селевкидов – куклы *правили*
балом.

Rusko-český frazeologický slovník Ludmily Stěpanové interpretuje heslo takto:

Господствовать, определять ход событий, безраздельно властвовать где-л. , в чем-л.

V českém překladu jako *mít hlavní slovo* nebo *hrát prim*.

Pro náš překlad jsme použili variantu *hrát prim*.

4.1.6. с глаз долой³⁵

554

01:13:52,709 – 01:13:55,735

Postarej se, ať Líze *zmizí z očí*.

Nesmí ji vidět. Rozumíš?

Убери её *с глаз долой*, Лиза не должна её

видеть. Понятно?

Frazeologismus *с глаз долой* lze podle RČFSS vykládat několika způsoby.

1. Прочь от себя (прогонять, отсылать и т. п.).

Гневный, резкий приказ удалииться.

Význam interpretujeme *jako poslat k čertu* koho.

2. Так, чтобыне было видно, не бросалось в глаза (убирать, прятать и т. п. что-л.)

³⁴ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 21.

³⁵ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 131.

Význam interpretujeme jako *dát stranou* co, *dát dolů* co.

3. Прочь, вон, подальше отсюда (поскорее уходить, убираться и т. п.)

Význam interpretujeme jako *brát nohy na ramena*.

4. Ушел, удалился к удовольствию, желанию и т. п. КОГО-Л.

Význam interpretujeme jako *táhnout k čertu*.

Pro náš překlad jsme si vybrali heslo z frazeologického slovníku Mokijenka, který frazeologismus *убрать с чьих глаз долой*³⁶ interpretuje jako *zmizet (jít) z očí komu*.

4.1.7. с места в карьер³⁷

558

01:14:05,505 – 01:14:09,221

Musím začít okamžitě a *bez odkladů*,
neohlížet se, ničeho se nebát.

Надо сразу *с места в карьер*, не
оглаживаться назад, ничего не бояться.

RČFSS heslo *с места в карьер* interpretuje jako:

Тотчас, сразу же, без приготовлений, без промедлений.

Překládáme jako *naráz, rovnou, bez odkládání* (udělat co); *na místě* (udělat co); *dělat co horec; dělat co ráz na ráz*.

4.1.8. с ножом к горлу³⁸

587

01:18:15,393 – 01:18:17,344

Dal jsem Němcovi doslova *nůž na krk*.

Я к немцу буквально *с ножом к горлу*.

RČFSS heslo *с ножом к горлу* interpretuje jako *настойчиво, неотступно, в категоричной форме что-л. просить, требовать вымогать* ve smyslu *klást/položit komu nůž na krk*.

³⁶ MOKIENKO, V.; WURM, A. Česko-ruský frazeologický slovník. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2002. Str. 345.

³⁷ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 394.

³⁸ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 461.

I v tomto případě se náš překlad shoduje se slovníkovým výkladem.

4.1.9. ни в какую³⁹ (не соглашаться)

589

01:18:19,478 – 01:18:20,138

Ten *nechce o ničem slyšet.*

Он *ни в какую*, мне отказывается
продавать.

Podle RČFSS *решиительно не соглашаться, не поддаваться на уговоры* ve smyslu *ani za nic na světě* (nesouhlasit), *ani za živý svět, ani za živého boha, za žádnou cenu.*

V tomto případě se náš překlad nečerpá ze slovníkových variant a zvolily jsme možnost překladu *он ни в какую* jako *ten nechce o ničem ani slyšet*. Toto řešení se nám zdá vhodným, smysl je zachován stejně jako plynulá návaznost promluvy postavy.

4.1.10. ходить по пятам⁴⁰

591

01:18:22,583 – 01:18:28,089

Co dělat? Dva týdny jsem mu *byl doslova v*
patách.

Что делать? Я буквально две недели за
ним *ходил, по пятам, ходил.*

Toto heslo RČFSS interpretuje jako *неотступно следовать за кем-л., стараться быть постоянно рядом* ve významu *být komu v patách, jít* (chodit) *v patách komu, lepit se/přilepit se* (věšet se/pověsit se) *komu na paty.*

Pro náš překlad jsme použili variantu *být v patách (komu).*

³⁹ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 296.

⁴⁰ Ibid. Str. 615.

4.1.11. строить глазки⁴¹

676

01:32:17,430 – 01:32:21,756

A teď? Dívej, jak *dělá kukadla*.

А сейчас? Смотри. *Строит глазки*.

Podle RČFSS vysvětlujeme jako *игриво, кокетливо поглядывать на кого-л., кокетничать, заигрывать с кем-л.* ve významu *házet očkem po kom, dělat na koho cukrbliky*.

Pro naše potřeby jsme v překladu zvolili variantu *dělat kukadla*. Varianty *koketovat* a *flirtovat* byly zavrhnuty v závislosti na tom, že v replice je řeč o dítěti.

4.2. VLASTNÍ JMÉNA

Vlastní jména (propria) jsou základním prostředkem vyjádření jedinečnosti nějakého objektu, tj. osoby, zvířete, místa, společenského objektu nebo lidského výtvoru atd. (Petr, Petrohrad, Vltava) nebo celku objektů (Pyreneje, Francouzi), jeho odlišení od jiných jednotlivin (nebo celků) téhož druhu.⁴²

Vlastní jména dělíme podle Mluvnice češtiny 2 do následujících kategorií:

1) antroponyma – jsou osobní jména jednotlivých lidí, do této kategorie se řadí rodná jména, příjmení, přezdívký, jména mytologických a pohádkových bytostí (Zeus, Sněhurka) a také skupinová antroponyma, ke kterým se řadí jména rodinná, rodová, obyvatelská a národní (Přemyslovci, Pražané, Češi)

2) toponyma – zeměpisná jména neživých přírodních objektů a jevů vyskytujících se na zemi i mimo ni

Do této kategorie se řadí také:

kosmonyma – např. Mars, Vodnář

choronyma – jména přírodních nebo správních celků (Evropa, Severočeský kraj)

místní jména – jména sídlištních celků (Praha-Vinohrady)

⁴¹ STĚPANOVÁ, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Olomouc 2007. Str. 138.

⁴² KOMÁREK, M.; PETR, J.: Mluvnice češtiny 2. Academia 1986. Str. 345-346.

pomístní jména – jména neosídlených míst (Šumava, Labe)

3) chrématonyma – jména lidských výrobků, uměleckých děl, lidských institucí (noviny Práce, knížka Babička, spolek Hlahol)

V této kapitole budeme věnovat pozornost především vlastním jménům hlavních hrdinů a domácím podobám těchto jmen v replikách, dále se zaměříme na jména historických osobností, která jsou v menší části také zastoupena a také názvům jednotlivých bytostí ze světa loutek.

V následující tabulce vidíme přehled vlastních jmen, která byla ve scénáři použita a v různých domácích obměnách se objevují prakticky všude. Vzhledem k tomu, že jsou nám některá ze jmen notoricky známá, nebudeme se v následující kapitole věnovat každému z nich, nýbrž jen těm, která považujeme za zajímavá jak z lingvisticko-překladatelského pohledu, tak i z hlediska role vyplňující ve filmu. Z tabulky se zaměříme na vlastní jména: *Пётр, Елизавета, Борис, Буратино, Антиох III Великий*.

№	Přehled vlastních jmen	Domácké formy jmen	Český překlad
1	Пётр	Петя Петруня Петька Петь	Petr
2	Елизавета	Лиза Элис Лизочка	Jelizaveta
3	Борис	Боря Борька Борь	Boris
4	Мартын		Martyn
5	Ева		Eva

6	Яна	Jana
7	Франц	Franz
8	Людвир	Ljudvíra
9	Тедди Вельковский	Tedy Vel'kovský
10	Буратино	Pinocchio
11	Корчмарь	Krčmář
12	Антиох III Великий	Antiochos III. Veliký
13	Всевышний	Všemohoucí
14	Создатель	Stvořitel
15	синдром	Angelmanův
	Ангельмана/	syndrom/ syndrom
	синдром Петрушки	Loutky

Jak jistě víme, nejvýraznějším rozdílem v oslovování mezi češtinou a ruštinou je **využívání vokativu** v češtině tam, kde si ruština vystačí s nominativem. Např. Petře! vs. Пётр! V našem překladu jsme samozřejmě pádové odlišnosti vzali v úvahu a při překladu z ruského jazyka do češtiny byl využit již zmíněný 5. pád. Vokativ se v ruštině zachoval jen v několika málo ustrnulých výrazech jako např. *Господи, Боже*. V posledních desetiletích se však v hovorové ruštině objevuje tzv. nový vokativ s nulovou koncovkou (např.: Саш, мам, Тань, Петь atp.), které ve scénáři filmu zastoupeny jsou. Pro jejich překlad byl použit český vokativ, stejně jako ve všech ostatních případech oslovování.⁴³

⁴³ VOCÍLKA, M.: Komentovaný překlad titulků k filmu „Zakrytje prostranstva“. Masarykova univerzita. Brno 2015. Str. 86.

4.2.1. Пётр

Českou podobou ruského jména *Pjotr (Пётр)* je v našem jazyce *Petr*. Podle statistických údajů z roku 2013 se jméno Petr v České republice řadí na 3. místo podle četnosti používání.⁴⁴

Stejně jako je ruská podoba jména Pjotr v textu skloňována v mnoha jeho domáckých podobách jako *Pet'ka, Petrunja, Pet'a, Pet' (Петька, Петруня, Петя, Петь)*, my v naší práci pro tyto varianty hledáme ekvivalenty u českých podob jména Petr, můžeme zmínit např. Petřík, Peťa, Pěťa, Petříček, Peťánek, Peťulka, Peťan, Peťula.

V překladu jsme až na jedinou výjimku využívali variantu jména *Pěťa*. Tuto variantu jsme tedy postavili na rovinu ruskému *Pet'ka, Petrunja a Pet'*. Tento způsob překladu jmen považujeme za vhodný i z toho důvodu, že tato domácká oslovení nejčastěji používá nejlepší přítel hl. postavy Boris. Vkládat do úst mužské postavy formy jako Petřík, Petříček, Peťánek, Peťulka apod., pokud se jedná o oslovení dospělého muže, byť nejlepšího přítele, nepovažujeme za vhodné řešení. Stejně tak nechceme dosáhnout efektu úplného počestění jednotlivých forem jména. Varianty Pěťka, Petrunja a Pet' jsou zase typickými pro ruské prostředí a ne zcela zažitými u české veřejnosti. Vycházíme tedy z principu výběru formy, která bude blízká jak ruskému, tak českému divákovi.

V jediném případě bylo jméno *Petrunja (Петруня)* přeloženo jako *Peťula*.

15

00:05:00,469 – 00:05:06,539

Peťulo, proboha, cos to udělal?

To je přece dcera prokurátora Velkovského.

Ой, *Петруня*, ты что наделал такого.

Это же. . . Это же дочка прокурора

Вельковского.

Tato varianta se nám zdála být vhodnou s ohledem na to, že se jedná o výchovnou lekci, kterou chlapci dává babička jeho nejlepšího kamaráda. V podobě jména Peťula si můžeme všimnout slova „ťula“, které v obecném jazyce a nářečí označuje ťulpase, ťunt'u nebo trdlo.⁴⁵ S ohledem na kontext tuto variantu považujeme za vhodné řešení. Petr, na kterého se v textu babička hněvá, je označen za Peťulu, tedy Pěťu ťulu.

⁴⁴ Petr. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr>>

⁴⁵ Ťula. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://cs.wiktionary.org/wiki/%C5%A5ula>>

Zajímavým faktem, na který bychom chtěli poukázat, je to, že od jména *Pjotr (Pěmp)* bylo odvozeno slovo *petruška (nempyuka)*, tedy *loutka* nebo *kašpárek*. Motívem loutek a divadla je protkán celý film od názvu až po koncové titulky. Výběr jména *Pjotr* pro hlavního hrdinu tedy nepovažujeme za nahodilé, nýbrž za propracovanou hru se slovy, kontextem i významem. Sama Dina Rubinová v jednom ze svých rozhovorů uvedla, že jméno hlavního hrdiny je vybráno jako analogie ke kašpárkovi záměrně, sám je totiž loutkou ve svém vlastním světě.

Petruška je označením pro prstového maňáska, jednu z postav ruského národního divadla.

Sovremennij encyklopedičeskij slovar' (2012) vykládá heslo *petruška* následujícím způsobem: „Главный персонаж русских народных кукольных представлений на ярмарках, базарах, площадях, во дворах и т. д., непобедимый, неунывающий весельчак в красной рубахе и колпачке с кисточкой. Известны с 1-й половины 17 в., широко распространены в 19 - начале 20 вв. У других народов популярны герои театра кукол: Пульчинелла (Италия), Полишинель (Франция) и др.“⁴⁶

Výběr jména Pjotr pro hlavního hrdinu filmu a loutkoherce se dokonale hodí k tematice celého filmu Syndrom Loutky.

4.2.2. Елизавета

Jméno hlavní hrdinky není ani v jediném případě použito v jeho plné podobě. Vlastní jméno Jelizaveta jsme tedy nemuseli ani jedinkrát překladatelsky transformovat. Českou podobou jména Jelizaveta je Alžběta. Pokud bychom ale jméno překládali, zachovali bychom originální ruské znění a jméno bychom transkribovali. V textu se nachází domácí formy tohoto jména, a to *Líza, Elis a Lízočka (Луза, Элис, Лизочка)*. Se situací jsme se vyrovnali následujícím způsobem.

№	Ruský originál	Český překlad
1	Лиза	Líza
2	Элис	Elis

⁴⁶ Petruška. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://slovar.cc/enc/sovremenniy/1843776.html>>

U čísla 1 a 2 jsme volili transkribované podoby jmen (které jsou i v českém prostředí všeobecně známé), u čísla 3 jsme již přistoupili k počeštění výrazu *Lízočka* (*Лизочка*), tedy formě *Lízinka* (která je zase zdobnělinou jedné z možných obměn jména Alžběta). Překlad zdobnělé podoby jména Lízočka jako Lízinka nám přijde rozhodně vhodnější než varianta Lízočka, která by nemusela být pochopitelná českému divákovi.

4.2.3. Борис

Stejně jako u svých předchůdců i jméno *Boris* je ve své plné podobě použito pouze v jediném případě.

667

01:31:09,965 – 01:31:13,364

Nech ho, *Borisi!* Nech ho! Nech!

Оставь его, *Борис!* Оставь его! Оставь!

V ostatních případech se setkáváme pouze s jeho domáckými podobami *Borja*, *Bor'*, *Bor'ka* (*Боря*, *Борь* a *Борька*). Pro všechny tři možnosti jsme zvolili překlad vlastního jména jako *Borja*. Jedná se o domáckou formu jména Boris, která je známá i českému divákovi. Formy jako Borek, Boreček a Borisek jsme neuznali za vhodné. V replikách je přece jen řeč o dospělém muži, proto se snažíme docílit co nejméně infantilního dojmu a zachovat jakýsi nádech ruského prostředí. Transkribovaná forma *Borja* plně odpovídá i v českém prostředí, proto byla vybrána a použita ve všech ostatních replikách, kde je jméno Boris nějakým způsobem zmiňováno.

4.2.4. Буратино

V tomto případě musíme při překladu věnovat pozornost odlišnostem v rámci západní a východní tradice.

Výraz *Buratino* je slovem italského původu (sr. burattino), které označuje hlavního hrdinu pohádky *A. N. Tolstého* pod názvem *Zlatý klíček aneb Buratinova dobrodružství*. («Золотой ключик, или Приключения Буратино») z roku 1936. Jedná se o literární zpracování italské pohádky o Pinocchioví. *Buratino* se těšil velké popularitě v bývalém SSSR, pod tímto názvem vznikla značka limonády *Buratino* (Буратино) a tato postava se

stala hlavním hrdinou mnohých filmových pokračování, anekdot, křídlatých výrazů a frazeologizmů.

Prototypem Buratina je potom postava *Pinocchia* ze stejnojmenného románu *Pinocchiova dobrodružství* (Le avventure di Pinocchio), kterou v roce 1881 vytvořil italský spisovatel *Carlo Collodi*. Tato kniha nese podtitul *Příběh dřevěné loutky* a Pinocchio je v jejím textu často označován obecným jménem burratino, tedy loutkou, namísto svého vlastního jména. V komedii dell'arte je jméno Burattino jedním z onačení *Pierota*. Pierot je původní postava francouzského lidového divadla. Vystupuje v dlouhých bílých šatech s velkými knoflíky, se širokým bílým baretem a bíle nalíčeným obličejem. Většinou se objevuje v pantomimě, obvykle je to komická postava, často zhrzený milovník.

Co ale zůstává oběma postavám společné, ať už je řeč o Pinocchiově či o Buratinovi, vždy se jedná o postavu dřevěného chlapce, který se vydává za různými dobrodružstvími do světa. Jediné, čím se tedy oba pohádkoví hrdinové liší, je název, který je jiný v západní i východní kultuře a možná některými drobnými rozdíly, které ale nejsou pro náš překlad důležité. Vzhledem k tomu, že se je v českém a celkově evropském pojetí zažitý výraz Pinocchio, bylo toto slovo použito i v našem překladu. Z ruského Buratina jsme tedy udělali „českého“ Pinocchia.

441

00:59:01,227 – 00:59:04,363

Ať ti porodí *Pinocchia*.

Пусть она тебе *Буратино* родит.

4.2.5. Антиох III Великий

„Antiochos III. Veliký (*242 př. n. l. – † 187 př. n. l.) byl králem seleukovské říše v letech 223–187 př. n. l. a významným vládcem z dynastie Seleukovců.“⁴⁷

Při překladu jména existující historické postavy je nutné si dohledat ekvivalent v jazyce, do kterého překládáme, v našem případě tedy češtiny. U slov řeckého a latinského původu musíme pamatovat na osobité koncovky v 1. p. j. č., které jsou potom v následujících pádech odbourávány. Skloňování mužských jmen zakončených na -us, -

⁴⁷ Antiochos III. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Antiochos_III._Meg%C3%A1s>

ius, -eus, -os, -es ve všech pádech kromě 1. p. j. č. (u neživotných jmen a jmen středního rodu i 4. p. j. č.) vychází⁴⁸ skloňování z původního tvarotvorného základu (ten vznikne odtržením koncového -us, -os, -es), k němuž připojujeme koncovky příslušného českého vzoru na základě mluvnického rodu přejatého jména nebo podle koncové hlásky základu.

⁴⁹V našem případě se jedná o koncovku **-os** ve jméně **Antiochos**.

Jméno Antiochos se v textu vyskytuje pouze v jediné replice, a to ve formě 2. p. j. č. a 1. p. j. č.

345

00:50:02,129 – 00:50:06,037

A věděli jste, že na dvoře *Antiocha III. Velikého*, А вы знаете, что при дворе *Антиоха III Великого*

346

00:50:06,038 – 00:50:08,154

krále Seleukovské říše, na plesech hrály prim – царя Селевкидов – куклы правили лoutky? балом.

350

00:50:17,347 – 00:50:19,052

Přičemž sám *Antiochos* Причем сам этот *Антиох*,

351

00:50:19,053 – 00:50:21,974

navštěvoval hodiny он брал уроки кукловождения у лoutkoherectví u komediantů комедиантов

4.2.6. Синдром Петрушки

Syndrom Loutky, jakožto název celého filmu a také méně známé označení Angelmanova syndromu, bude rozebrán v samostatné kapitole. Viz. kapitola 4. 5.

4.3. TERMÍNY

„Termín je lexikální jednotka (specifický lexikální znak) označující, popř. pojmenovávající pojem. V jejich významu chybí, popř. je potlačena složka pragmatická,

⁴⁸ KOMÁREK, M.; PETR, J.: Mluvnice češtiny 2. Academia 1986. Str. 337.

⁴⁹ KOMÁREK, M.; PETR, J.: Mluvnice češtiny 2. Academia 1986. Str. 337.

postojová, modální (i když jsou i mnohé termíny ideologické povahy), což má důsledky pro specifickou stylistickou funkci termínů. Termíny se vyznačují maximální kontextovou autonomií, to souvisí s tím, že mezi termíny převažují substantiva a že se jako termíny osvědčují cizí slova, nezatížená „domovskou příchutí“, tj. různými asociacemi a evokacemi a výhodná pro svůj internacionální charakter.⁵⁰ Termíny jsou primární složkou odborného funkčního stylu, jejich oblast šíření je tedy jasně vymezená. U termínů nedochází k přenesenému užívání významu, nýbrž k přenášení významu. K hlavním vlastnostem termínů se řadí přesnost, jednoznačnost, ustálenost a funkční omezenost; je nežádoucí výskyt polysémie, synonymie a homonymie. Pokud k mezislovní synonymii již dochází, většinou se jen jedná o snahu najít cizojazyčnému výrazu český ekvivalent, potom ale mluvíme o pojmenovacích dubletách.⁵¹

Z funkčního hlediska zařazujeme lexikální jednotky do skupin podle jejich použití. Podle Vavrečky se termíny řadí k tzv. speciálnímu lexiku, ke kterému kromě termínů řadí i tzv. profesionalizmy.⁵²

V textu se setkáváme s termíny především z medicínské oblasti, přehled v tabulce:

№	Ruský originál	Český překlad
1	клинические проявления	klinické projevy
2	тяжелая задержка развития	vývojová retardace
3	речевые функции	řečové funkce
4	нарушение движения	motorická retardace
5	неравновесие	nerovnováha
6	дрожание конечностей	třes končetin
7	гипермоторное поведение	hypermotorické projevy
8	эпилепсия	epilepsie
9	макроцефалия	makrocefalie
10	косоглазие	šilhavost

⁵⁰ ČERMÁK, F.; FILIPEC, J.: Česká lexikologie. Academia 1985. Str. 94.

⁵¹ Ibid. Str. 94.

⁵² VAVREČKA, M.: Lexikologie ruského jazyka. Pedagogická fakulta v Ostravě. 1989.

11	гипопигментация кожи	hyperpigmentace kůže
12	спонтанный хромосомный дефект	spontánní chromozomová mutace
13	наследственная болезнь	dědičné onemocnění
14	носители синдрома	nositelé syndromu
15	психоэмоциональное бесплодие	psychoemocionální neplodnost

4.4. PŘEKLAD EXPRESIVNÍHO LEXIKA

„Slova expresivní se vyznačují tím, že mají citový (emocionální) příznak, který se přiřazuje k jejich základnímu významu pojmenovávacímu (nacionálnímu). Tento příznak může být jak kladný, tak záporný.“⁵³

Expresiva s citově pozitivním příznakem můžeme rozdělit na:

a) zdrobňeliny (deminutiva) – jsou tvořené příponami typickými pro zdrobňování, dále je lze rozdělit na dvoustupňové (voda – vodička, mléko – mlíčko), nebo třístupňové (oko – očko – očičko, slunce – slunko – sluníčko);

b) slova důvěrná (famiální) užívaná v důvěrném styku osob (miláček, zlatíčko, srdíčko);

c) slova domácká (hypokoristika) vyskytující se v rodinném prostředí pro označení členů rodiny s obecnými názvy (maminka, strýček, dědoušek) nebo domáckými podobami jmen vlastních (Jaroušek, Lenička);

d) dětská slova užívaná dětmi a dospělými v kontaktu s nimi (papat, hajat, bumbat, bacat, paci paci, spinkat);

e) eufemismy – výrazy se zjemňující funkcí, nahrazují slova nepříjemná nebo nevhodná ve společenském styku, např. zesnout, skonat, usnout navěky, odejít na věčnost; plnoštíhlá; indisponovaný apod.

Expresiva s citově negativním příznakem můžeme rozdělit na:

a) slova hanlivá (pejorativní) – barabizna, herka, křáp;

b) slova zveličelá (augmentativa) – chlapisko, chlapák, babizna, psisko;

⁵³ SVOBODOVÁ, D.: Průvodce českou slovní zásobou. VADE MECUM BOHEMIAE s. r. o. 2006. Str. 50.

c) slova zhrubělá – kecat, žvanit, držka (o drzém člověkově), ožralec, chlastat, hajzl a slova vulgární;

d) dysfemismy – opak eufemismů, hrubé výrazy typu chcípnout, zdechnout, mrzák, bachratá apod.

Expresivita se může projevovat na inherentní a adherentní úrovni. U inherentní expresivity je citový příznak obsažen přímo ve slově a jeho stavbě (kecat, žvanit, dědoušek, ňouma), adherentní expresivita vyplývá z užití slova v určitém kontextu (kočka, osel, děcko panák atd.).⁵⁴

Hlásková expresivita se může projevovat na různých jazykových úrovních:

a) expresivita hlásková – ve slově se objeví hláskové spojení, které není typické pro výrazy neexpresivního charakteru, např. kňučet, hňup, ňouma, nekňuba, ťulpas, čučet, čumět, chlemtat;

b) expresivita slovo tvorná – setkáváme se s ní u slov zdobných a zveličelých, tvořených např. příponami -ek, -ka, -ček, -čka, -ička, -ičko a -isko, -as, -och, -oun, -ous, -dlo, -na, -árna;

c) expresivita lexikálně-sémantická – je spjata se základním významem slov označujících věci vyvolávající citové hodnocení, např. citoslovce vyjadřující emoce, vůli (ach, fuj, br, hybaj); patří sem i slova zvukomalebná (bú, mňau, haf, vrkú) a slova od nich odvozená (bučet, mňoukat, hafat, vrkat) a dále expresivita adherentní, u které zůstává základní význam neutrální, přenesený v sobě však nese expresivní hodnocení, např. fasáda (označení obličeje).⁵⁵

V rámci slovní zásoby vymezujeme slova široce používaná, takové výrazy v ruském jazyce označujeme jako *общеупотребительные* nebo *стилистически нейтральные*, řadí se k nim slova jako např. *солнце, небо, земля, вода, воздух, день, ночь, человек, мир, война, любовь, дружба, жить, умереть, бежать, идти, бежать, стоять, близкий, далекий, здесь, там, вчера, сегодня* atd. Tato slova se vyskytují ve

⁵⁴ SVOBODOVÁ, D.: Průvodce českou slovní zásobou. VADE MECUM BOHEMIAE s. r. o. 2006. Str. 50.

⁵⁵ Ibid. Str. 51,52.

všech vrstvách národního a knižního jazyka. Na jejich základě vymezujeme slova se stylistickým zabarvením.⁵⁶

Termín, který nás bude zajímat v ruštině, je *emocional'no-ocenočnaja okraska slov* (эмоционально-оценочная окраска слов). Toto expresivně-hodnotící zabarvení slovní zásoby vyjadřuje osobní vztah mluvčího k určitému předmětu a na základě charakteru můžeme toto zabarvení dělit na pozitivní a negativní postoj mluvčího k popisovanému. V naší práci si rozdělíme slova podle zabarvení právě na pozitivní a negativní.⁵⁷

4.4.1. Slova vyjadřující pozitivní postoj mluvčího ke skutečnosti

Ve scénáři obecně zaujímá lexikum s pozitivní konotací menší procento ve vztahu k lexiku s konotací negativní. V této podkapitole si přivedeme několik málo příkladů vyjádření pozitivního postoje mluvčího ke skutečnosti. Většina zdobnělin je použita v replikách, ve kterých promlouvají loutky, nebo jsou loutky oslovovány. Bez výjimky je tento druh mluvy charakteristický pro hlavního hrdinu Petra.

V následujícím případě jsme zvolily slovnědruhovou a větně členskou transformaci. Přídavné jméno *normal'naja* (нормальная) bylo přitom transformováno do příslovce v *pohodičce*. V našem podání také došlo ke zdobnění příslovce *v pohodičce* namísto podstatného jména *situace*.

88

00:15:13,701 – 00:15:16,545

Takže situace je *v pohodičce*.

Так, *обстановочка* нормальная.

Taktéž došlo ke zdobnění slova *ručky* (ручки) na *ručku*.

89

00:15:16,546 – 00:15:20,145

Jenom si teď takhle umyju *ručku*.

Сейчас только ручки *помою*.

⁵⁶ SVOBODOVÁ, D.: Průvodce českou slovní zásobou. VADE MECUM BOHEMIAE s. r. o. 2006. Str. 35.

⁵⁷ LEONOVICHOVÁ, Z.: Lexikologie a praktická stylistika ruského jazyka. Rektorát UJEP Brno. Brno 1980. Str. 55.

Ve dvou replikách se nachází oslovení *děvuška moja* (*девушка моя*), které jsme přeložili jako *holčičko moje*. V tomto případě by se nabízely i varianty *děvčátko moje* nebo *panenko moje*. Výraz *panenka* by byl vzhledem k tematice celého filmu také velmi zajímavým řešením, ale vzhledem k tomu, že jsou panenky a loutky hlavní náplní všech replik, necháme jim prostor jinde.

339

00:48:52,948 – 00:48:56,265

- Moc důležité.

- Очень.

- *Holčičko moje*.

- *Девушка моя*.

610

01:22:26,650 – 01:22:28,806

Co to říkáš, *holčičko moje*.

Что ты, *девушка моя*.

V následující replice je velmi důležité zachovat doslovný slovníkový překlad slova *kukolka* (*куколка*) jako *panenka*. Kontextuální překlad by nabízel i možnosti jako *princezna* nebo *květinka, krasavice* atd. Pro vytvoření konfliktní situace mezi Petrem a jeho ženou je nezbytné, aby Petr nazval jejich novorozené dítě *panenkou*, v jeho světě tedy *loutkou*.

679

01:32:30,469 – 01:32:32,879

Prostě *panenka*.

Просто *куколка*.

680

01:32:32,880 – 01:32:34,818

Není to *panenka*!

Она не *куколка*!

681

01:32:34,819 – 01:32:38,509

Neopovažuj se jí tak říkat!

Не смей её так называть, понял, она не

Není to žádná *panenka*!

куколка!

4.4.2. Slova vyjadřující negativní postoj mluvčího ke skutečnosti

Jak je již zmíněno výše, slova s negativní konotací, slovní zásoba vulgární, pejorativní, s hanlivým nádechem v celém textu dominují. Jedná se o výrazy notoricky známé a také o originální autorská spojení.

Následující výrazy byly přeloženy na základě slovníkových výkladů:

Podstatné jméno *merzavěc* (*мерзавец*) lze přeložit jako *bídač*, *křivák* nebo *lump*. Varianty jsou mezi sebou volně zaměnitelné.

6

00:02:32,002 – 00:02:37,817

- Mazej odsud!

- Давай, давай отсюда!

- Ty jsi ale *mizera*! Zkus. . .

- Тогда ты *мерзавец*. Попробуй. . .

Podstatné jméno *dura* (*дура*) lze přeložit jako *husa*, *nána* či *slepice*. Všeobecně se jedná o označení hloupé ženy. Pro náš překlad jsme zvolili sousloví *hloupá ženská*. *Ženská* je českým hovorovým označením pro ženu.⁵⁸

18

00:05:24,159 – 00:05:28,856

Ty *ženská hloupá*. Máš ty vůbec ponětí,
jaké máš dneska štěstí?

Ой *дура ты дура*. Только чуть-чуть ты
догадываешься, как тебе сегодня
повезло?

V replikách se velmi často skloňují výrazy označující herce kočovného divadla. Jedná se o výrazy *potěšník*, *akt'oriška* a *balagančik* (*потешник*, *актёришка*, *балаганчик*).

Výraz *potěšník* (*потешник*) je slovem zastaralým, pro jeho překlad jsme zvolili výraz *kejklíč*. Otázkou zůstává, do jaké míry můžeme považovat výraz za expresivní. Pro překlad jsme zvolili variantu *záletný kejklíč*, varianta *záletný šejdř*, která vyplývá z jedné možné varianty výkladu podle SSJČ, by však nebyla o nic horší. Rozhodli jsme se

⁵⁸ Ženská. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=%C5%BEensk%C3%A1>>

ponechat variantu s výrazem kejklíř, přičemž možnost, že záletný kejklíř Franz byl i šejdír, necháme otevřenou případné intepretaci.

127

00:18:55,100 – 00:19:02,722

Přibližně v 19. století žil byl kočovný loutkář Franz. Примерно в 19 веке жил был бродячий кукольник Франц.

128

00:19:05,226 – 00:19:10,104

Záletný *kejklíř*. V mžiku očaroval každou dámu. И любвеобильный был *помешник*. Мигом очаровывал всех дам.

Spisovný slovník jazyka českého⁵⁹ heslo kejklíř vykládá následujícím způsobem:

kejklíř, -e m. (kejklířka v. t.)

1. kdo provádí kejkle; kouzelník, eskamotér: nový králův k. Žito (Jir.); jarmareční k-i
2. podvodník, pletichář, šejdír: mnichové byli k-i a lovci peněz (Mach.); političtí k-i

132

00:19:35,931 – 00:19:42,006

Na co by mu byl kočovník, *komediant*, На что ему кочевник, *актёришка*, *loutkoherecký paňáca a žvanil*. *балаганчик, трепач*.

Výraz *akt'oriška (актёришка)* už v sobě obsahuje expresivní sufix *-išk (-ишк)*, který v sobě nese negativní hodnocení. Proto jsme výraz přeložili jako *komediant*, snížený výraz označující herce. K totožnému překladu došlo u slova *balagančik (балаганчик)*. *Balagančik* je hovorovým ruským výrazem, který jsme přeložili jako *loutkoherecký paňáca*. Vlastní výraz označuje *loutkové divadlo*, toto sousloví se nám nicméně nehodí do výčtu, a proto jsme jej nahradili. Použili jsme překladatelskou transformaci, ve které jsme postupovali od obecného ke konkrétnímu, tedy od loutkového divadla k loutkoherci. Abychom zachovali potřebnou expresivitu, zvolili jsme výraz *loutkoherecký paňáca*.

⁵⁹ Kejklíř. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kejkl%C3%AD%C5%99>>

Slovo je odvozené od výrazu *balagan* (*балаган*), který může označovat *jarmareční stánek, kiosk* nebo *boudu; jarmareční frašku nebo veselohru*; přeneseně a hovorově též *frašku*.⁶⁰

Trepač (*трепач*) je hovorovým označením pro *mluvku, žvanila* nebo *kecala*. Výrazy jsou volně zaměnitelné, my jsme si vybrali variantu *žvanil*.⁶¹

V replikách se na několika místech setkáváme s hanlivým výrazem *svoloč* (*сволочь*).⁶² Toto slovo lze přeložit jako *hajzl, svině, lotr, pakáž, sebranka* nebo *lůza*.

V první replice se setkáváme s unikátním výrazem *běloglazaja svoloč* (*белоглазая сволочь*). S překladem tohoto sousloví byly jisté komplikace. Přídavné jméno *běloglazyj* (*белоглазый*) můžeme použít ve vztahu k někomu, kdo má velmi světlé oči. Pokud zadáme přídavné jméno *běloglazyj* do vyhledávače, největší množství odkazů bude směřovat na stránky o démonech nebo paranormálních jevech. Jako řešení tohoto překladatelského oříšku vznikl i překlad *bezpáteřní hajzl*. Napadlo nás totiž, že člověku, který má velmi světlé až bílé oči logicky něco schází. Toto oslovení bylo navíc použito v hádce mezi hlavními postavami. V češtině existují výrazy *bezpáteřní hajzl, svině* nebo *krysa*, který označuje člověka bez jakéhokoliv morálního kodexu. Tato varianta nám přišla přijatelná s ohledem na kontext celé situace. Po konzultaci s rodilým mluvčím jsme se nicméně rozhodli použít variantu *bezcitná svině*. Bylo nám vysvětleno, že přídavné jméno *běloglazyj* asociuje chlad, lhostejnost a bezcitnost osoby, o které je řeč.

183

00:27:07,053 – 00:27:11,617

Nesahej na mě, ty *bezcitná svině!*

Не трогай меня, *белоглазая сволочь!*

V následující replice se jedná o klasický slovníkový překlad výrazu *svoloč* (*сволочь*) jako *mizera*. Dále se setkáváme s výrazem *gad* (*гад*), který je zastaralým hovorovým výrazem pro *plaza*, v přeneseném významu se potom jedná o *zmiji, mizeru* nebo *hajzla*.⁶³

546

⁶⁰ Velký slovník rusko-česky česko-ruský. Lingea s. r. o. Brno 2009. Str. 26.

⁶¹ Velký slovník rusko-česky česko-ruský. Lingea s. r. o. Brno 2009. Str. 26.

⁶² Ibid. Str. 493.

⁶³ Ibid. Str. 91.

01:13:21,479 – 01:13:25,955

Mizero! Jsi skutečný *mizera* a *hajzl*.

Сволочь! Ты настоящая *сволочь*, Петя!
И *гад*.

Dále se v replikách několikrát vyskytuje výraz *čjort (čěpm)*.⁶⁴ Toto slovo lze doslovně přeložit jako *čert* nebo *d'ábel*, v našem případě se však povětšinou jedná o přenesený význam zaklení *k čertu!* nebo *sakra!*, velký počet výrazů se také řadí k frazeologickým obrátům.

Spojení *kakogo čjorta (kakogo čěpma)* se řadí k frazeologickým obrátům, které Česko-ruský frazeologický slovník⁶⁵ vykládá jako *kterého čerta!* Pro naše účely se však více hodí výraz *k čertu!*, *sakra!*, nebo *do háje!*

211

00:34:11,904 – 00:34:14,974

Proč si, *sakra*, nezavíráš dveře!

Какого чьрма, ты не закрываешь дверь!

640

01:24:32,487 – 01:24:34,861

Do háje, máme zpoždění!

Чьрм, мы опаздываем!

Podle Frazeologického slovníku ruského jazyka online frazeologismus *k čertjam sobačim (к чертям собачьим)* vychází ze staré víry v nečistou sílu. Přídavné jméno *sobači (собацьи)* navíc zesiluje expresi. Podle náboženských představ muslimů a židů se totiž právě pes řadí k nečistým zvířatům. V některých slovanských jazycích (včetně ruského) pes může zaměnit výraz čert. Např. *Пёс (чьрм) его знает*.⁶⁶

V tomto případě jsme zvolili cestu překladu náhradou přímým ekvivalentem, který zní *poslat někoho ke všem čertům*.

⁶⁴ Velký slovník rusko-česky česko-ruský. Lingea s. r. o. Brno 2009. Str. 621.

⁶⁵ MOKIENKO, V.; WURM, A.: Česko-ruský frazeologický slovník. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2002. Str. 82.

⁶⁶ K čertjam sobačim In: frazeologičeskij slovar' russkogo jazyka. [ONLINE]. Dostupný z: http://phrase_dictionary_academic_ru/993/%D0%BA_%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%8F%D0%BC_%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D1%87%D1%8C%D0%B8%D0%BC

446

01:03:24,103 – 01:03:28,486

Ty mi nikdy neřekneš, abych ho
poslala ke všem čertům.

Ты никогда не скажешь: «Да Лиза, точно.
Бросай его к чертям собачьим.»

528

01:12:22,878 – 01:12:24,680

Ale to já vím. Боржо.
Já moc dobře vím,

Да, я знаю. Боря, я очень хорошо знаю,

529

01:12:24,681 – 01:12:27,380

že léčba nemusí jít podle plánu,
že může být komplikovaná,

что может происходить не ровно,
своеобразно,

530

01:12:27,381 – 01:12:29,525

s hrboly, výchytkami
a *čert ví ještě s čím.*

с кочками, кривыми, *черт там еще.*

Následující replika je na expresivní lexikum vyloženě bohatá. *Rylo (рыло)* v zoologické terminologii označuje *zvířecí rypák* (prasečí) nebo *tlamu* (rybí), v našem překladu se jedná o expresivní vulgární označení lidského obličeje, tedy rypáku, ksichtu nebo tlamy. Následující výraz *padlo (падло)* je expresivním a velice hrubým označením špatného a podlého člověka. Internetové zdroje hovoří o kořenech v ivritu, ve kterém výraz *padla (падла)* označoval osoby vykoupené ze zajetí nebo otroctví. Následně se výraz začal používat ve vězeňském jazyce jako označení pro osoby, které nebyly schopné zaplatit svůj dluh v kartách. Sloveso *uryt' (урить)* v kriminálním žargonu znamená *připravít* někoho *o život, zabít* nebo *skoncovat* s někým. *Sučjonyš (сучёныш)* je hrubým lidovým výrazem pro označení *hajzla, zkurvysyna, bastarda* nebo *mizery*. Slovo vychází z ruského výrazu *suka (сукa)*, který je označením pro *fenu, čubu, samici psa* a také vulgárním označením *čubka, děvka* nebo *svině*. Výraz *sukyn syn (сукин сын)* je potom označením pro *zkurvysyna* nebo *hajzla*. Fráze *lakat' govno (лакать говно)* v doslovném překladu zní

jako *chlemtat hovna, sračky*. V českém povědomí ale toto spojení není zažité, proto jsme zvolili slovní spojení *topit se ve sračkách*.

218

00:34:39,285 – 00:34:41,860

- Líza jede se mnou.

- Я увожу Лизу.

- Ta se nenarodila pro ten tvůj *ksicht!*

- Она не для твоего **рыла**.

219

00:34:41,895 – 00:34:46,130

Rozumíš, ty *špíno!*

Понял, *падро!*

Já s *tebou skoncuju!*

Я *тебя урою!*

220

00:34:47,263 – 00:34:51,050

Po zbytek života *se budeš topit ve sračkách, Сучёныш, ты у меня всю жизнь говно bastarde!*

лакать будешь!

Sloveso *trachat' (трахать)* je hrubým výrazem nesoucí význam *šukat, šoustat, píchat*.

439

00:58:55,851 – 00:58:58,512

Běž si *šukat* tu svoji mrtvolu.

Иди *трахай* свою мертвячку.

V replikách se také často objevují různé expresivní obměny slovesa *zbláznit se*. Jedná se o slovesa *spjatit'* a *rechnuť'sja (снятуть, рехнутья)*. Sloveso *spjatit' (снятуть)* slovník vykládá jako hovorový výraz s významem *zbláznit se* nebo *zešilet*. Pro náš překlad jsme zvolili variantu *zcvoknout se*. Stejně jsme přeložili i sloveso *rechnuť'sja (рехнутья)*, které je lidovým opovržlivým výrazem s významem *zcvoknout se* nebo *hrábnout* (někomu).

467

01:04:59,072 – 01:05:02,532

Já tady měsíc nevydržím!

Definitivně *se zcvoknu!*

Я не выдержу здесь месяц! Я *рехнусь*

окончательно!

576

01:17:21,792 – 01:17:25,700

- Bolí tě, že už tady není, proto brečíš.

- Ty ses už úplně *zcvokla*, nebo co?

- Тебе больно, что её больше нету,
поэтому ты плачешь.

- Ты вообще *снятила* что ли?

4.5. PŘEKLAD NÁZVU FILMU

O názvu filmu Syndrom loutky pojednává již úvodní kapitola, viz. kapitola 1. O filmu.

Název snímku Syndrom loutky je jiným označením pro tzv. Angelmanův syndrom, který byl poprvé popsán v roce 1965 pediatrem Harrym Angelmanem. Angelmanův syndrom se řadí mezi vzácná genetická onemocnění, mezi jehož typické projevy patří opožděný psychomotorický vývoj, mentální retardace, problémy s koordinací pohybů a rovnováhou, hyperaktivita, poruchy spánku, poruchy pozornosti, epilepsie a neschopnost mluvit. Pacienti mají typický usměvavý výraz v obličeji, širokou opatrnou chůzi a jakékoliv vzrušení vyjadřují máváním rukama. Jsou velmi společenští, milují vodu a jakékoliv předměty vydávající zvuky nebo světlo. Jsou zvědaví, proto je zajímá dění v okolí a zkoumají vše co je na dosah. Mentální retardace je bohužel středně těžká až těžká – během svého života dosáhnou mentálního věku maximálně na úrovni tříletého dítěte. Z tohoto důvodu nejsou schopni samostatného života a potřebují neustálý dozor a péči dospělé osoby. Díky své zvědavosti a lepší schopnosti soustředit se ve vyšším věku jsou schopni učit se neustále novým dovednostem.⁶⁷ Lidé postižení Angelmanovým syndromem svými strnulými trhanými pohyby a nadměrným smíchem připomínaly dřevěné loutky. Angelman je jako „*děti-loutky*“ i pojmenoval. Proto se syndrom dříve anglicky nazýval *Happy puppet* (šťastná loutka); dnes se spíše kromě názvu *Angelman syndrome* používá

⁶⁷ Angelman syndrom. [ONLINE]. Dostupný z: <http://angelman.cz/index.php/zakladni>

výraz *Angel child* (andělské dítě). V české lékařské terminologii je vžito i pojmenování „Syndrom šťastného dítěte“.⁶⁸ Při překladu samotného názvu filmu jsme použili transformaci od konkrétního k obecnému, tedy od konkrétního výrazu *petruška (nempyuuka)* ve významu *kašpárek* k obecnému výrazu *loutka*. Dospěli jsme k pojmenování „*Syndrom Loutky*“. V českém prostředí je více vžit již výše uvedený Syndrom šťastného dítěte, avšak pro naše potřeby je tento termín příliš zavádějící. Divák by si po přečtení názvu mohl pomyslet, že se snad hlavní dějovou náplní celého filmu bude právě genetická indispozice s tímto názvem, sám film má však s divákem úplně jiné úmysly. Oním syndromem loutky je na jedné straně samozřejmě již zmíněný Angelmanův syndrom, na straně druhé se však jedná o celoživotní vášeň a lásku hlavního hrdiny Petra, uměleckého loutkáře a herce, k dřevěným loutkovým panenkám. Tato láska je natolik silná, že se z ní časem stává určitý druh posedlosti, vášně a neschopnosti vnímat své okolí jinak než skrze své dřevěné panenky. Syndrom Loutky je tedy také diagnózou hlavního hrdiny, avšak ve smyslu přeneseném – metaforickém, nikoliv medicínském. Za předpokladu, že bychom název filmu přeložili jako „Syndrom šťastného dítěte“, vytratí se mnohoznačnost interpretací, která je u tohoto filmu naprosto zásadní.

Dalším zajímavým faktem je výběr určitých vlastních jmen pro film. Jak už bylo řečeno v kapitole o vlastních jménech (viz. 4. 2. 1 Пѣрп), podstatné jméno *petruška (nempyuuka)* je svým vznikem motivováno vlastním jménem *Pjotr (Пѣмп)*. Pjotr neboli Petr je také jméno ústřední postavy filmu. Celý příběh se navíc odehrává ve městě Petrohrad. Otázkou zůstává, do jaké míry je výběr těchto tří jmen promyšlenou hrou ze strany režiséra a do jaké míry se jedná o náhodu. Tento trojúhelník třech pé *petruška-Petěrburg-Pjotr (nempyuuka – Пѣмп – Пемепѳырз)* v sobě dokonale spojuje místo, osobu i hlavní motiv příběhu, přičemž vytváří nejen celistvý umělecký dojem, ale také dojem propracované lingvistické hry.

⁶⁸ Angelmanův syndrom. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Angelman%C5%AFv_syndrom>

4.6. PŘEKLAD ZAJÍMAVÝCH PASÁŽÍ FILMU

V této kapitole se zaměříme na několik překladatelsky pozoruhodných pasáží, které jsme nezařadili do předchozích kapitol.

Následující repliky odkazují na ruskou národní bajku *O jeřábovi a volavce* („Журавль и цапля“).⁶⁹⁷⁰ Je velmi důležité dodržet přesný překlad slov *žuravl'* (*журавль*) jako *jeřáb* a *caplja* (*цапля*) jako *volavka*, také je nutné zachovat mužský a ženský rod, neboť na rozdílnosti těchto dvou druhů ptáků je založená i veškerá komičnost bajky. Na břehu močálu se usadil jeřáb a volavka a každý z nich si na jednom z břehů postavil obydlí. Jeřábovi bylo samotnému smutno, a tak se rozhodl navštívit volavku a požádat ji o ruku, volavka se ale odvolává na odlišnosti mezi nimi a odmítá. Potom si to ale rozmyslí, zjistí, že je jí samotné smutno a jde zase o ruku jeřába žádat ona. Jeřáb ale odmítá. Po nějaké chvíli ale zjišťuje, že by se jim ve dvou žilo lépe a jde opět požádat volavku o ruku. Ta ale odmítá. A tak to jde donekonečna. Jeřáb si volavku nikdy nevezme, stejně jako si volavka nikdy nevezme jeřába.

24

00:06:32,850 – 00:06:37,148

Volavko, usmyslel jsem si,
že si tě vezmu za ženu. Vezmi si mě!

Цапля, я вздумал
на тебе жениться. Выходи за меня замуж!

25

00:06:37,152 – 00:06:40,681

Ne *jeřábe*, nevezmu si tě za muže.

Нет *журавль*, не пойду я за тебя замуж.

26

00:06:41,068 – 00:06:48,775

Nohy máš dlouhé, šaty krátké a nemáš mě čím
krmit.

У тебя ноги долги, платье коротко,
кормить жену нечем.

⁶⁹ Žuravl' i caplja. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://deti-online.com/skazki/russkie-narodnye-skazki/zhuravl-i-caplja/>>

⁷⁰⁷⁰ Žuravl' i caplja. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://www.youtube.com/watch?v=fYEEcokaNuM>>

Následující replika je zajímavá hned v několika bodech. Jak z hlediska výběru citoslovcí, tak ve vztahu k překladu frází v dětské hře. Výraz *alljo-op (alle-on)*⁷¹ je v řeči cirkusových artistů výzvou ke skoku nebo pohybu vpřed (srov. вперед), přičemž samotné *alljo (alle)* má svůj původ ve francouzském allez (= идите) a tento povel byl v cirkuse dáván před výkonem skupinového nebo nebezpečného triku, který žádal zvýšenou pozornost všech aktérů daného čísla. Za vhodný překladový ekvivalent jsme zvolili variantu *elá hop*, která je známá českému divákovi. Zajímavou dětskou tradicí hlavních hrdinů Petra a Lízy je dělení si tohoto citoslovce napůl, přičemž dohromady tvoří celek. Petr vždy pronese své *alljo (alle)* a jeho manželka Líza mu s vyslovením *op (on)* skáče na záda „na koníčka“.

272

00:44:08,130 – 00:44:11,909

- *Elá. . .*

- *Алле...*

- *hop!*

- *on!*

V dalším případě se jedná o dětskou hru, cílem které je najít schovaný předmět. Jeden z osazenstva vždy hledá a ostatní mu pomáhají frázemi „*Zima. Přihořívá. Hoří.*“ Existuje též varianta „*Samá voda. Přihořívá. Hoří.*“ Pro náš překlad jsme zvolili variantu *zima*, protože je kratší a úspornější s ohledem k titulům.

277

00:44:49,320 – 00:44:52,114

Zima, zima, zima.

Холодно, холодно, холодно. Теплее,

Приhořívá, přihořívá.

теплее.

V následujícím případě jsme se uchýlili ke kontextuálnímu překladu, ve kterém bylo nutné zachovat motiv něčeho zastaralého. K dalším variantám, které byly v úvaze jako možné překlady, se řadí např: *To si opravdu myslíte, že jsem žijící fosilie? To si opravdu myslíte, že jsem včerejší?* Varianta *být sto let za opicemi* se používá i ve znění *být sto let za opicema*, tedy s nesprávnou koncovkou 7. p. mn. č. podstatného jména opice.

⁷¹ Alljo. In: Sovremennyyj tol'kovyj slovar' russkogo jazyka Jefremovoj. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/137868/%D0%90%D0%BB%D0%BB%D0%B5>>

Zvolili jsme spisovnou variantu být sto let za opicemi s ohledem na jinak vybraný způsob mluvy této postavy (prokurátor Vel'kovský).

44

00:09:44,720 – 00:09:48,669

To si opravdu myslíte,

že *jsem sto let za opicemi*?

Неужели я так похож

на *отжившего свой век динозавра*?

V následující replice se jedná o překlad části textu písně pod názvem „*Samaja përvaja pëšnja*“ (Самая первая песня)⁷²⁷³ od autora *Valentina Berestova*. V písni se zpívá o vůbec první písni na planetě, a přesto že se jednalo o příšerné pterodaktylí skřeky, byla tato píseň nádherná právě proto, že byla úplně první.

379

00:52:12,723 – 00:52:19,466

Žil byl iguanodon a vážil osmdesát tun

Жил-был игуанодон весом восемьдесят

ТОНН

380

00:52:19,467 – 00:52:25,932

a přátelil se s ptákem pterodaktylákem.

и дружил он с пицей-птеродактилицей.

V této části se budeme věnovat vysvětlení, z jakého důvodu jsme použili pro výraz *bëremennuj idol* (*беременный идол*) překlad modla plodnosti. V doslovném překladu by se totiž jednalo o idol těhotný. Pro naše potřeby je ale toto vysvětlení příliš krátkozraké. *Bëremennuj idol* (*беременный идол*), který je v replikách skloňován prakticky neustále, je totiž nejen těhotný (tedy ve svých útrobách obsahuje jistý plod v podobě kašpárka), ale také slouží jako určitý talisman, který má zajistit úspěch ve věci samotného početí dítěte a jeho úspěšného donošení. To nás přivádí k otázce, proč jsme pro překlad nezvolili možnost *talisman plodnosti*. Domníváme se, že talisman by měl představovat předmět

⁷² Samaja përvaja pëšnja. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://ironicpoetry.ru/autors/berestov-valentin/samaya-pervaya-pesnya.html>>

⁷³ Samaja përvaja pëšnja. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://www.youtube.com/watch?v=-NGTjUonAqg>>

malých rozměrů jako přívěšek nebo amulet. Talisman jako označení loutky či panenky větších rozměrů nepovažujeme za vhodně zvolenou variantu. Ze všech možností, které byly posuzovány pro nejvhodnější a nejkvivalentnější překlad, byla nakonec vybrána varianta **modla plodnosti**. Podstatné jméno modla v sobě navíc obsahuje základ slovesa modlit se, což je naprosto vyhovujícím, vezmeme-li v úvahu tu skutečnost, že se potencionální matka modlí k tomu, aby počala a donosila zdravého potomka a věří, že jí modla přinese štěstí a ochrání ji i dítě. Modla plodnosti je tedy jakýmsi druhem kouzelného artefaktu. Přivedeme si několik příkladů, ve kterých se toto sousloví vyskytovalo.

117

00:18:12,906 – 00:18:16,712

Aha, to je Krčmář.

Аааа, Корчмарь.

118

00:18:18,170 – 00:18:22,304

To jediné si s sebou Ljudvíra odnesla.

Единственное, что Людвир прихватила с собой.

119

00:18:22,824 – 00:18:24,784

Modlu plodnosti.

Беременный идол.

332

00:48:21,081 – 00:48:25,339

Rodové prokletí, **modla plodnosti**, Krčmář

Родовое проклятие, **беременный идол**, Корчмарь,

496

01:06:37,311 – 01:06:42,064

Dřív byly takové **modly plodnosti** moc populární.

Раньше такие были в ходу, **беременные идолы.**

648

01:24:58,356 – 01:25:02,002

Je to *modla plodnosti*, která přináší úspěch ve věci otěhotnění.

Он *беременный идол*, приносящий удачу в родильном деле.

Трикстер

Taškář, čtverák, šibal, šprýmař a šašek. Všechny tyto výrazy označují jednu a tutéž folklorní, mytologickou a literární postavu. Prakticky každá kultura o této postavě vypráví a příběhy o ní můžeme najít jak ve starých vrstvách mýtů, tak i současné populární kultuře. Šibal je postavou mnohotvárnou, každé období ho interpretuje svým vlastním osobitým způsobem a nachází v něm nové významy. Co se ale nemění, jsou šibalovy charakteristické vlastnosti, ať už je vnímán jako starověký bůh, hrdina renesančních knížek lidového čtení nebo moderních knížek a komiksů. Šibal je postava, která se z principu nenechá omezit.⁷⁴

„Mytologický šibal – trickster – vystupuje ve stvořitelských mýtech jako ambivalentní tvůrce a ničitel, který stojí v opozici k nejvyššímu božstvu-tvůrci. Jedná spontánně a nekontrolovaně, je nevypočitatelný, ovládaný svými vášněmi, neví nic o dobru a zlu a o morálních hodnotách. Svět je pro něj hrou, která často vyvolává smích a úžas. Trickster reprezentuje nerozlišenou skutečnost chaosu, v němž neplatí žádná omezení spjatá s pozdějším ustáleným řádem. Chaos umožňuje naprostou svobodu konání a obsahuje dynamický potenciál pro vznik jakékoli reality.“⁷⁵

Kratkij religioznyj slovar' (2012) heslo vykládá následujícím způsobem:

„Человеческий или животный персонаж, существующий в мифах всех континентов. Как правило, отличается лукавством, хитроумием, способностью к трансформациям или перевоплощению. Часто выступает под маской божества или полубога: египетский Сет, греческий Прометей, скандинавский Локи. В большинстве случаев трикстер - существо мужского пола, хотя встречаются и исключения. В подавляющем большинстве мифов трикстер выступает как "второй" творец мира (реже - части мира), а главным образом играет роль существа, которое "испортило"

⁷⁴ LUFFER, Jan: Všudypřítomný šibal. In: Postava šibala v asijské slovesnosti. Příspěvky z 3. konference Kulturní antropologie východní Asie. FF UPOL. 2009. Str. 7. [ONLINE]. Dostupný z:

< <http://www.janluffer.wz.cz/dokumenty/sibal.pdf> >

⁷⁵ LUFFER, Jan: Všudypřítomný šibal. In: Postava šibala v asijské slovesnosti. Příspěvky z 3. konference Kulturní antropologie východní Asie. FF UPOL. 2009. Str. 7. [ONLINE]. Dostupný z:

< <http://www.janluffer.wz.cz/dokumenty/sibal.pdf> >

творение верховного божества, впустивв мир все существующие несчастья. Наглядным примером трикстера является змей из Книги Бытия, пробуждающий сексуальность у прародительской четы. Здесь трикстер выступает в "умеренной" форме, так как он создан верховным творцом.⁷⁶

Pro náš překlad jsme zvolili variantu šprýmař.

491

01:06:23,821 – 01:06:27,222

To je taková postava. **Šprýmař.**

Это персонаж такой. **Трикстер.**

⁷⁶ Triskter. [ONLINE]. Dostupný z:<<https://slovar.cc/rel/relig/2323508.html>>

ZÁVĚR

Tato překladová práce se soustředí na teoretický a praktický pohled na proces titulkování jako svébytného odvětví překladatelské profese. Současný ruský snímek „SYNDROM PETRUŠKY“ režisérky Jeleny Chazanovové se stal zdrojovým materiálem pro vznik českých titulků metodou náslechu. Tato diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V praktické části jsme se věnovali přepisu filmových replik z ruštiny do ruštiny (z formy mluvené do formy psané) a překladu ruskojazyčných replik ve spolupráci s rodilou mluvčí, abychom se vyhnuli případným chybným interpretacím v problematických, či obtížně rekonstruovatelných místech. Praktickým výstupem této práce jsou filmové titulky k filmu „SYNDROM PETRUŠKY“ ve formátu srt., které byly vytvořeny v programu Subtitle Workshop, a spolu s filmem budou uloženy na kompaktním disku na konci této diplomové práce. V teoretické části se věnujeme představení filmu, problematice titulkování a následné překladatelské analýze.

Tato diplomová práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, které nám mají jak z teoretického, tak z praktického hlediska přiblížit problematiku překladatelské práce titulkáře. Jedná se o kapitoly 2. O filmu, 3. Překlad audiovizuálního díla, 4. Přepis scénáře v originále a jeho překlad, 5. Komentář k překladu filmu Syndrom Loutky

V první kapitole jsme se seznámili s vlastním filmem „SYNDROM PETRUŠKY“, respektive s teoretickými údaji o něm, které v sobě zahrnují informace o režisérce, oceněních, knižní předloze, hercích a vlastním filmu.

Ve druhé kapitole jsme se zaměřili na teoretický výklad o titulkování. Ve spolupráci s publikací Titulkujeme profesionálně (POŠTA, 2012) jsme v několika podkapitolách prodemonstrovali osnovy titulkářské práce. Zaměřili jsme se na druhy překladu audiovizuálních děl, uvedli jsme statistiky evropské i světové a věnovali se obecně doporučeným pravidlům pro práci s titulky, jako je např. doporučená doba trvání titulku, optimální čtecí rychlost nebo minimální délka zobrazení titulku. V této kapitole jsme si také na praktických ukázkách prodemonstrovali metodu obsahového krácení titulků a krátké zhodnocení procesu vzniku titulků od autorky diplomové práce.

Ve třetí kapitole následuje přepis ruských replik z náslechu do psané podoby ruštiny a jejich následný překlad do češtiny. Pro překlad filmu jsme neměli k dispozici žádné podkladové materiály, tj. dialogovou listinu nebo scénář, celý překlad tedy vznikl

metodou odposlechu. V této části práce sehrála velkou roli spolupráce s rodilým mluvčím, který s námi konzultoval a objasňoval obtížně slyšitelné pasáže, či pasáže, kde nám práci ztěžovaly šumy nebo určitá specifika řeči postav. Po přepisu textu z jazyka mluveného do jazyka psaného, následoval vlastní překladatelský proces a transformace do češtiny. Překlad filmových replik je prezentován v přehledné dvojjazyčné tabulce s příslušným označením repliky, časováním a finální parcelací. Výsledná tabulka tímto způsobem prezentuje finální podobu titulků tak, jak se budou objevovat i ve vlastním filmu SYNDROM PETRUŠKY. Výstupem této kapitoly je 683 filmových replik, které jsou rozloženy do časového rozmezí od 00:00:00:00 do 01:33:00,654.

Ve čtvrté kapitole diplomové práce jsme se zaměřili na překladatelskou analýzu, která v šesti okruzích hodnotí naše překladatelská řešení problematických, či jinak zajímavých oblastí filmového překladu. Těmito okruhy jsou *frazeologizmy, vlastní jména, termíny, expresivní lexikum, překlad názvu filmu a překlad zajímavých pasáží filmu*. Do poslední zmíněné kapitoly byly zařazeny různorodé příklady, které jsme z nějakého důvodu nezařadili do kapitol předchozích. Ve výše zmíněných okruzích jsme hodnotili a odůvodňovali překladatelská řešení, která jsme zvolili pro filmové titulky s ohledem na kulturněhistorický kontext. Stěžejními publikacemi této části se nám s ohledem na výše zmíněné podkategorie staly následující publikace: Rusko-český frazeologický slovník (STĚPANOVA, 2007), Česko-ruský frazeologický slovník (MOKENKO, WURM, 2002), Ruská frazeologie pro Čechy (MOKENKO, STĚPANOVA, 2008), Současný ruský jazyk: triumf verbální svobody (STĚPANOVA, 2011), Rusko-český česko-ruský velký slovník (KOL. AUTORŮ LINGEA, 2009), Tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka (UŠAKOV, 2012) a Průvodce českou slovní zásobou (SVOBODOVÁ, 2006).

РЕЗЮМЕ

Данная дипломная работа ставит себе целью рассмотреть теоретические и практические аспекты работы над переводом фильмовых субтитров из русского языка на чешский.

В данной работе мы сосредоточились на создании субтитров к фильму *СИНДРОМ ПЕТРУШКИ*, режиссером которого является Елена Хазанова. У нас не было никаких вспомогательных материалов на русском языке, как на пример сценария или текста диалогов, поэтому вначале мы должны были перевести диалоги и реплики с устной формы русского языка на письменную. Данной цели мы достигли посредством метода прослушивания, т. е. мы слушали фильм и записывали содержание отдельных реплик фильма. В данной части дипломной работы мы сотрудничали с носителем языка, чтобы избежать ошибок и недоразумений в тех частях фильма, которые нам были не совсем понятны из-за шума или специфического способа речи актеров (напр. шепот, хрипение и т. п.).

Результатом нашей работы является электронный файл с чешскими субтитрами, содержащий в общей сложности 638 реплик фильма, переведенных с русского языка на чешский. Файл субтитров в формате srt (*Syndrom loutky. srt*) вместе с фильмом (*Syndrom loutky. avi*) находятся на диске в конце данной работы. Для создания субтитров мы использовали программу Subtitle Workshop.

В теоретической части данной работы мы обращали внимание на теоретические точки зрения при возникновении субтитров. Мы исследовали разделы аудиовизуального перевода, общие рекомендации для создания субтитров, правила тайминга и т. п. В теоретической части мы также сосредоточились на переводческом анализе нашего перевода субтитров.

Данную дипломную работу можно распределить на две главные части: часть теоретическую и часть практическую. Эти две главные области рассматриваются в рамках следующих глав: 2. Фильм (2. O filmu), 3. Аудиовизуальный перевод (3. Audiovizuální překlad), 4. Перевод субтитров с русского языка на чешский (Přepis titulků v originále metodou naslechu a jejich překlad), 5. Переводческий анализ (5. Komentář k překladu filmu Syndrom Petrušky).

В первой главе настоящей работы мы ознакомились с общей информацией о фильме Синдром Петрушки. Синдром Петрушки – российский художественный фильм режиссёра Елены Хазановой, снятый по мотивам одноимённого романа Дины Рубиной. Премьера киноленты состоялась 9 июня 2015 года на фестивале «Кинотавр» в Сочи, где фильм получил приз имени Микаэла Таривердиева «За лучшую музыку к фильму». В прокат фильм вышел 5 ноября 2015 года. Главные роли исполнили Евгений Миронов, Чулпан Хаматова и Мераб Нинидзе.

„С самого детства Петя влюблен в соседскую девочку Лизу, с ней проводит он вечера ребенком, с ней сбегает из родительского дома в Петербург, вопреки воле отца Лиза становится его женой и главным спутником жизни. Но есть у Петра и другая страсть – с тех же юных лет он одержим кукольным театром и марионетками, сцена во многом заменяет ему реальную жизнь, а разделить искусство и семью артист не может. Смерть новорожденного первенца Петра и Лизы ложится тяжелым грузом на влюбленных, женщине даже приходится отправиться в клинику для душевнобольных. Но помощь психиатра требуется скорее Петру – в отсутствие Лизы он делает ее точную копию, куклу, которая станет его настоящей половинкой»⁷⁷.

На основе предыдущего абзаца мы можем заметить сходство с пьесой Пигмалион Бернарда Шоу, а именно мотив трансформации женщины. Таким же способом, каким профессор Хиггинс старается приучить цветочницу Лизу Дулиттл к общественному строю и произношению, принятому в высшем обществе, кукольник Петр (Евгений Миронов) старается трансформировать свою жену Лизу (Чулпан Хаматова) в марионетку. Как только его мечта об абсолютной преданности рухнет, он ищет другие выходы. Петр создает точную копию своей жены Лизы и дает ей имя Элис. Элис представляет собой идеал женщины, и в отличие от Лизы не страдает психическими проблемами и депрессиями. Проходит время и Петр уже не способен различить, какая из женщин его настоящая жена, а какая только пустая болванка.

В третьей главе дипломной работы мы рассматриваем теоретическую проблему процесса субтитрования. Главным вспомогательным материалом нам

⁷⁷ УХОВ, Евгений: Рецензия на фильм Синдром Петрушки. [онлайн]. Доступный на: < <https://www.film.ru/articles/teatr-kukol> >

служила публикация *К вопросу о дублировании* от автора *Сылвы Талповой* (TALPOVÁ, S.: Kapitoly o dabingu), книга чешского автора *Мирослава Пошты* с названием *Как создать субтитры профессионального уровня* (POŠTA, M.: Titulkujeme profesionálně) и статья авторов *А. А. Александровой* и *О. А. Крапивкиной* с названием *К вопросу о разновидностях аудиовизуального перевода*. Книга Мирослава Пошты – это самая первая публикация о проблематике субтитрования аудиовизуальных материалов на чешском языке. Она содержит в себе самые важные пункты работы над субтитрами, дает читателю полезные советы и рекомендации. Наука о субтитровании в чешской среде пока не очень известна и по сравнению с дублированием её часто недооценивают.

В современном мире помимо глобализации и культурной интеграции мы постоянно сталкиваемся со стремительным развитием цифровых технологий, поэтому перед переводчиками возникают все новые задачи. Одной из них является глубокое изучение разных видов аудиовизуального перевода, в т. ч. кино/видео перевода, который до недавних пор находился на периферии переводческой теории.⁷⁸

«Это объясняется тем, что сегодня зритель занял место читателя, важнейшим источником информации все больше становится аудиовизуальная продукция. Это диктует необходимость пристального внимания к процессу аудиовизуального перевода, представляющего собой особый вид переводческой деятельности, ведь до сих пор проблема перевода тех же художественных фильмов «не была предметом специального исследования в переводоведении». Результатом такой маргинализации аудиовизуального перевода как отрасли переводоведения стало низкое качество перевода аудиовизуальной продукции»⁷⁹.

Аудиовизуальный перевод является самостоятельной сферой переводческой деятельности, на возникновение и развитие которого повлияло развитие техники, однако развитие и применение этого вида перевода в разных странах осуществляется по-разному.

⁷⁸ АЛЕКСАНДРОВА, А. А.; КРАПИВКИНА, О. А.: К вопросу о разновидностях аудиовизуального перевода. Иркутский государственный технический университет. 2014. Ст. 1. [ОНЛАЙН].
Доступный на: <<http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15>>

⁷⁹ АЛЕКСАНДРОВА, А. А.; КРАПИВКИНА, О. А.: К вопросу о разновидностях аудиовизуального перевода. Иркутский государственный технический университет. 2014. Ст. 1. [ОНЛАЙН].
Доступный на: <<http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15>>

Мы можем выделить следующие разновидности аудиовизуального перевода:

1) дублирование (дубляж)

2) войсовер

3) субтитрование

Дублирование (дубляж) – «это такой вид перевода кино- и видеоматериала, при котором осуществляется полная замена иностранной речи актеров на другой язык с целью последующей трансляции этой продукции в странах, не говорящих на языке оригинала. Важной чертой дубляжа является то, что актеры должны не просто прочесть переведенный текст, а сделать это так, чтобы максимально попасть в артикуляцию и мимику своих экранных героев (липсинк). Качество дублирования зависит и от подбора актеров, которые должны соответствовать возрасту голоса и темпераменту своих персонажей»⁸⁰.

«Войсовер (от англ. Voice-over – дословно «речь поверх» или «закадр») – это более простой и менее дорогой способ перевода. Он заключается в том, что поверх оригинальной звуковой дорожки накладывается голос озвучивающего актера. Закадровый перевод может быть озвучен в один голос (пиратские копии фильма, документальные фильмы), или быть озвучен командой профессиональных актёров».⁸¹

«Субтитрование – это текстовое сопровождение видеоряда, дублирующее или дополняющее звуковую дорожку. Субтитры различаются по степени детализации событий. Обычно субтитруются только реплики персонажей. Если субтитры служат для перевода, то в них комментируются и появляющиеся в кадре надписи, субтитры для людей с ограниченными возможностями слуха фиксируют и важные звуковые события. Такой вариант просмотра кинофильмов подходит тем

⁸⁰ АЛЕКСАНДРОВА, А. А.; КРАПИВКИНА, О. А.: К вопросу о разновидностях аудиовизуального перевода. Иркутский государственный технический университет. 2014. Ст. 2. [ОНЛАЙН].
Доступный на: <<http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15>>

⁸¹ АЛЕКСАНДРОВА, А. А.; КРАПИВКИНА, О. А.: К вопросу о разновидностях аудиовизуального перевода. Иркутский государственный технический университет. 2014. Ст. 2. [ОНЛАЙН].
Доступный на: <<http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15>>

зрителям, которые хотят потренироваться в своих языковых знаниях, однако для большинства людей субтитрование очень неудобный способ просмотра»⁸².

В следующем разделе мы рассматриваем проблему самых субтитров. Мирослав Пошта в своей книге говорит о «пространственно-временном ограничении» субтитров. Коротко говоря, это значит, что творец субтитров в процессе работы должен считаться с двумя основными величинами - пространством и временем, которыми он ограничен. Пространство относится к технической величине, которую автор субтитров должен соблюдать. Категория пространства занимается проблемой, каким образом вложить субтитры на ограниченное пространство экрана или монитора. В принципе мы должны определить количество знаков на одну строку. Количество знаков мы определяем в зависимости от ширины экрана/монитора и отчётливости текста (разрешение экрана, расстояние между сидениями и экраном в кино и т. п.). Из этого следует, что для каждого вида воспроизведения существует свое специфическое количество знаков, в зависимости от того, говорим ли мы о субтитрах для кинорпроизводства, для телевидения или DVD. Пошта говорит о максимальном количестве знаков в диапазоне 30-37 для телевидения и 40 для кино и DVD. Сам субтитр должен занимать максимум 2 строки.

Сфера времени рассматривает проблему, каким способом субтитры должны совпадать со скоростью диалогов, а также их соответствие требованиям и возможностям зрителей. Согласно Поште существуют 3 способа изображения субтитров:

- 1) изображение субтитров точно в моменте, когда начинается подлежащая реплика;***
- 2) изображение субтитров на несколько сотых секунды позже;***
- 3) изображение субтитров на несколько сотых секунды раньше, чем сама реплика появится.***

⁸² АЛЕКСАНДРОВА, А. А.; КРАПИВКИНА, О. А.: К вопросу о разновидностях аудиовизуального перевода. Иркутский государственный технический университет. 2014. Ст. 2. [ОНЛАЙН].
Доступный на: <<http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15> >

Пошта говорит о том, что мы можем встретиться практически со всеми тремя случаями, и только от автора субтитров зависит, какой из приведённых вариантов он себе выберет. Коротко говоря, субтитры зависят от *идельной скорости чтения*.

Идеальная скорость чтения вытекает из средней длины слова. В чешском языке средняя длина слова составляет 5, 5–5, 8 букв (в русском 6 букв). Средняя скорость чтения у взрослых составляет 15–18 знаков/с, у детей 9–12 знаков/с. На один знак приходится 0, 056–0, 067 секунд времени у взрослых, и 0, 083–0, 111 у детей. Однако приведённые данные касаются только чтения обычного текста, когда человеку не приходится обращать внимание на другие раздражители (визуальная картинка, звуковое сопровождение и т. п.). Поэтому к этим цифрам надо причислить ещё и 0, 25–0, 5 с. – это время, необходимое мозгу для обработки субтитров.

Минимальное время для изображения субтитров является синтезом количества знаков определённого субтитра и идеальной скорости чтения. Некоторые авторы считают, что минимальное время для изображения субтитров занимает 1–1, 5 с.

В четвёртой главе мы занимались переводением реплик фильма из устной формы русского языка в письменную. Поскольку мы не имели в распоряжении какие-либо вспомогательные материалы для перевода (сценарий, тексты диалогов), мы сотрудничали с носителем русского языка и поступали согласно пунктам, которые приводит Мирослав Пошта в своей книге:

0) просмотр целого фильма;

1) переписка и перевод посредством метода прослушивания (если нет вспомогательных материалов);

2) собственный перевод;

3) настройка тайминга (регулировки времени) «на глазок»;

4) контроль скорости чтения и вытекающая из этого поправка субтитров – изменение тайминга, изменение формулировок, деление и соединение субтитров;

5) финальный контроль, симуляция и корректура;

6) сохранение файла.

На основе вышеприведенных пунктов возник перевод текста на чешский язык и в дальнейшем в рамках программы Subtitle Workshop его деление на отдельные части как составляющих субтитров. В программе *Subtitle Workshop* мы распределили субтитры на отдельные части, и с учётом «пространственно-временного ограничения» мы настроили тайминг (регулировку времени).

В результате нашей переводческой и технической работы возникло **638** т. н. «*внешних субтитров*». Для более наглядной иллюстрации работы субтитров, в конце работы мы предоставили не только оригинальный файл с фильмом в формате avi (Syndrom loutky. avi), но и тот же файл с расширением для субтитров в формате srt (Syndrom loutky. srt).

Результат нашей переводческой работы находится на компактном диске в конце данной дипломной работы.

В пятой, последней главе настоящей работы, мы обращаем внимание на переводческий анализ субтитров. В рамках 6 самостоятельных разделов мы сосредоточились на интересных или сложных областях переводческой работы. Словарный запас мы распределили по следующим группам: *фразеологизмы, имена собственные, термины, экспрессивно окрашенные слова, перевод названия фильма и интересные части перевода.*

В рамках категории фразеологизмов мы рассматривали единицы: *по гроб жизни, не видать как своих ушей, скрипеть зубами, править бал, с глаз долой, с места в карьер, с ножом к горлу, ни в какую, ходить по пятам, строить глазки.*

В рамках категории имен собственных мы рассматривали единицы: *Пётр, Елизавета, Борис, Корчмарь, Буратино, Антиох III Великий.*

В рамках категории терминов мы рассматривали единицы: *клинические проявления, тяжёлая задержка развития, речевые функции, нарушение движения, неравновесие, дрожание конечностей, гипертормозное поведение, эпилепсия, макроцефалия, косоглазие, гипопигментация кожи, спонтанный хромосомный дефект, наследственная болезнь, носители синдрома, психоэмоциональное бесплодие и т. п.*

В рамках категории *экспрессивно окрашенные слова* мы рассматривали единицы: *обстановочка, ручки, девушка моя, куколка, мерзавец, дура, потешник,*

актёришка, балаганчик, трепач, белоглазая сволочь, сволочь, гад, чёрт, падло, рыло, урыть, сучёныш, лакать говно, трахать, рехнуться, спятить.

В рамках категории *перевод названия фильма* мы рассматривали единицу *Синдром Петрушки*.

В рамках категории *интересные части перевода* мы рассматривали единицы: *Журавль и цапля, алле-оп, холодно – теплее, отживший свой век динозавр, Самая первая песня, беременный идол, трикстер.*

В данной дипломной работе мы рассмотрели теоретические и практические аспекты работы над переводом фильмовых субтитров из русского языка на чешский и теоретические главы мы в последующем применили на практике. Практическим результатом данной работы являются субтитры к фильму Синдром Петрушки, которые находятся на компактном диске в конце данной дипломной работы.

SEZNAM ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
EHP	Evropský hospodářský prostor
EU	Evropská unie
hl.	hlavní
ibid.	tamtéž
kol.	kolektiv
např.	na příklad
popř.	popřípadě
př. n. l.	před naším letopočtem
RČFSS	Rusko-český frazeologický slovník Stěpanové
sr.	srovnání
SSJČ	Spisovný slovník jazyka českého
str.	strana
tj.	to je
tzv.	tak zvaný

BIBLIOGRAFIE

Knižní zdroje:

STĚPANOVA, L.: Rusko-český frazeologický slovník. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2007. ISBN 978-80-244-1750-9.

MOKIENKO, V.; WURM, A.: Česko-ruský frazeologický slovník. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2002. ISBN 80-224-0406-09.

Kol. autorů: Velký slovník rusko-český česko-ruský. Lingea s.r.o. Brno 2009. ISBN 978-80-87062-65-4.

UŠAKOV, D.N.: Tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka. Adelant s.r.o. 2012. ISBN 978-5-93642-345-1.

OŽEGOV, S.I.: Slovar' russkogo jazyka. Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannyh i nacional'nyh slovarej. Moskva 1953.

STĚPANOVA, L.: Současný ruský jazyk: triumf verbální svobody. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2011. ISBN 978-80-244-2953-3.

MOKIENKO, V.; STĚPANOVA, L.: Ruská frazeologie pro Čechy. 2. vydání. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2008. ISBN 978-80-244-1916-9.

SVOBODOVÁ, D.: Průvodce českou slovní zásobou. VADE MECUM BOHEMIAE s.r.o. 2006. ISBN 80-86041-34-4.

FILÍPEK, J.; ČERMÁK, F.: Česká lexikologie. Academia. Praha 1985.

ČERMÁK, F.: Jazyk a jazykověda. 4. vydání. Univerzita Karlova v Praze. Praha 2011. ISBN 978-80-246-1946-0.

ČERMÁK, F.: Základy lingvistické metodologie. Praha 1993. ISBN 80-7066-551-3.

KOMÁREK, Miroslav; PETR, Jan: Mluvnice češtiny 2. Academia 1986. Str. 337.

LEONOVIČOVÁ, Z.: Lexikologie a praktická stylistika ruského jazyka. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. Brno 1980.

VAVREČKA, M.: Lexikologie ruského jazyka. Pedagogická fakulta v Ostravě. Ostrava 1989. ISBN 80-7042-011-1.

VYCHODILOVÁ, Z.: Vvedenie v teóriu prevoja dlja rusistov. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc 2013. ISBN 978-80-244-3417-9.

TALPOVÁ, S.: Kapitoly o dabingu. Janáčkova akademie múzických umění. Brno 2013. ISBN 978-80-7460-044-9.

POŠTA, M.: Titulkujeme profesionálně. Apostrof. 2012. ISBN 978-80-87561-16-4.

RUBINOVÁ, D.: Syndrom Petrušky. Nakladatelství „Э“ s.r.o. Moskva 2015. ISBN 978-5-699-83566-9.

Diplomové práce:

VOCÍLKA, M.: Komentovaný překlad titulků k filmu „Zakrytje prostranstva“. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Brno 2015.

FRODLOVÁ, T.: Vypůjčené hlasy. Počátky dabingu v českých zemích v letech 1933-1942. Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Brno 2013.

HRŮZOVÁ, N.: Angelmanův syndrom. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Brno 2008.

Odborné články:

LUFFER, J.: Všudypřítomý šibal. In: Postava šibala v asijské slovesnosti. Příspěvky z 3. konference Kulturní antropologie východní Asie. Univerzita Palackého v Olomouci. 2009.

[ONLINE]. Dostupný z: < <http://www.janluffer.wz.cz/dokumenty/sibal.pdf> >

GORŠKOVOVÁ, V.E.: Osobnosti prevoja fil'mov s subtitrami. In: Věstnik Sibirskogo gosudarstvennogo aerokomičeskogo universitěta im. akademika M. F. Rešetněva. Vydání č. 3 (10). 2006. [ONLINE]. Dostupný z:

< <http://cyberleninka.ru/article/n/osobnosti-perevoda-filmov-s-subtitrami> >

ALEXANDROVOVÁ, A.A.; KRAPIVKINOVÁ, O.A.: K voprosu o raznovidnostjach audiovizual'nogo perevoda. Irkutskij gosudarstvennyj techničeskij universitět. 2014. [ONLINE]. Dostupný z:< <http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/03/articles/15> >

Internetové zdroje:

RUBINOVÁ, D.: Začem ja sobiraju kukol. [ONLINE]. Dostupný z: http://www.dinarubina.com/interview/why_i_collect_the_dolls.pdf

Angelman syndrom. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://angelman.cz/index.php/zakladni>>

Angelmanův syndrom. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Angelman%C5%AFv_syndrom>

Dabing. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Dabing>>

Titulky. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Titulky>

Petr. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr>>

Ťula. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://cs.wiktionary.org/wiki/%C5%A5ula>>

Petruška. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://slovar.cc/enc/sovremenniy/1843776.html>>

Antiochos III. [ONLINE]. Dostupný z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Antiochos_III._Meg%C3%A1s>

Ženská. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=%C5%BEensk%C3%A1>>

Kejklíř. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=kejkl%C3%AD%C5%99>>

K čertjám sobačim In: frazeologičeskij slovar' russkogo jazyka. [ONLINE]. Dostupný z: <http://phrase_dictionary.academic.ru/993/%D0%BA_%D1%87%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%8F%D0%BC_%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D1%87%D1%8C%D0%B8%D0%BC>

Žuravl' i caplja. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://deti-online.com/skazki/russkie-narodnye-skazki/zhuravl-i-caplja/>>

Žuravl' i caplja. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://www.youtube.com/watch?v=fYEEcokaNuM>>

Alljo. In: Sovremennij tol'kovyj slovar' russkogo jazyka Jefremovoj. [ONLINE]. Dostupný z: <<http://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/137868/%D0%90%D0%BB%D0%BB%D0%B5>>

Samaja pervaja pesna. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://ironicpoetry.ru/autors/berestov-valentin/samaya-pervaya-pesnya.html>>

Samaja pervaja pesna. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://www.youtube.com/watch?v=-NGTjUonAqg>>

Triskter. [ONLINE]. Dostupný z: <<https://slovar.cc/rel/relig/2323508.html>>

UCHOV, Jevgenij: Recenzija na fil'm Syndrom Petrušky. [ONLINE]. Dostupný z.:
< <https://www.film.ru/articles/teatr-kukol> >

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Šromová Babora

Název katedry a fakulty: Katedra rusistiky, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Komentovaný překlad titulků k filmu „SYNDROM PETRUŠKY“

Jméno vedoucího diplomové práce: Mgr. Jekatěrina Míkešová, Ph.D.

Počet znaků:

Počet titulů použité literatury: 43

Klíčová slova: čeština, ruština, titulek, titulkování, film, filmové titulky, translologie

Tato diplomová práce se zabývá teoretickým a praktickým hlediskem titulkování jako svébytného odvětví audiovizuálního překladu. V teoretické části se dotkneme teorie titulkování. V praktické části práce byly k ruskému filmu Syndrom Petrušky režisérky Jeleny Chazanovové vytvořeny v programu Subtitle Workshop české titulky, které jsou následně rozebírány v rámci kapitol překladatelské analýzy.

This thesis deals with the theoretical and practical aspects of subtitling as a specific sector of audiovisual translation. In the theoretical part we deal with the subtitling theory. In the practical part of this work we created Czech subtitles for Russian movie Sindrom Petrushki (The Puppet Syndrome) of director Elene Hazan. The subtitles are explored in the chapters of translation analysis.